

Pensioenfonds
Recreatie

Jaarverslag 2021

Stichting Pensioenfonds Recreatie

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave		3
Kerncijfers		5
Voorwoord		7
Verslag van het bestuur		8
1	Beleid uitvoering verplichtstelling	9
1.1	Werkings sfeer en doelstelling pensioenfonds	9
1.2	Doelstellingen 2021	10
1.3	Missie, visie en kernwaarden	11
1.4	Opdrachtverstrekking en opdrachtaanvaarding	11
1.5	Haalbaarheidstoets en risicohouding	12
1.6	Pensioenregeling	13
1.7	Aantal deelnemers aan de pensioenregeling	14
1.8	Aansluitingsbeleid	14
2	Financieel beleid	16
2.1	Premiebeleid	16
2.2	Beleggingsbeleid	17
2.3	Ontwikkeling dekkingsgraad	26
2.4	Toeslagenbeleid	31
2.5	Kortingsbeleid	32
2.6	Uitvoeringskosten	32
3	Bestuursbeleid	38
3.1	Toekomst Fonds	38
3.2	Pensioenakkoord	39
3.3	Coronacrisis	39
3.4	Zelfevaluatie en geschiktheid	40
3.5	Compliance	40
3.6	Principes voor beheerst beloningsbeleid	42
3.7	Code Pensioenfondsen	42
3.8	Diversiteitsbeleid	44
3.9	Contact met AFM en DNB	45
3.10	Bestuurlijke e-mailomgeving	46
3.11	Aanbevelingen n.a.v. jaarwerk 2020	46
3.12	Incidentenregeling	46
3.13	Communicatiebeleid	46
3.14	Activiteiten sleutelfunctiehouders	48
4	Risicomanagement beleid	53
5	Ontwikkelingen en aandacht bestuur 2022	62
6	Rapport Compliance Officer	63
6.1	Samenvatting Rapport Compliance Officer	63
6.2	Reactie bestuur op Rapport Compliance Officer	63
7	Bevindingen Raad van Toezicht	64
7.1	Samenvatting Rapportage Raad van Toezicht	64
7.2	Reactie bestuur op Rapportage Raad van Toezicht	66
7.3	Goedkeuring jaarverslag 2021	69

8	Verslag verantwoordingsorgaan	70
8.1	Verslag verantwoordingsorgaan	70
8.2	Reactie van het bestuur op het verslag van het verantwoordingsorgaan	73
	Jaarrekening	75
9	Jaarrekening	76
9.1	Balans per 31 december 2021	76
9.2	Staat van baten en lasten	77
9.3	Kasstroomoverzicht	78
9.4	Toelichting op de jaarrekening	79
	Overige gegevens	113
10	Overige gegevens	114
10.1	Actuariële verklaring	114
10.2	Controle verklaring van de onafhankelijke accountant	116
10.3	Statutaire regelingen omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten	121
	Bijlagen	122
	Bijlage 1 Structuur pensioenfonds	123
.1	Inleiding	123
.2	Over het pensioenfonds	123
.3	De pensioenfondsorganen per 31 december 2021	126
.4	Het bestuur	127
.5	Raad van Toezicht	130
.6	Verantwoordingsorgaan	131
.7	Uitbesteding	132
.8	Fondsdocumenten	134
	Bijlage 2 Nevenfuncties bestuursleden per 31 december 2021	135
	Bijlage 3 Beleggingsovertuigingen per 1 januari 2021	136
	Bijlage 4 Toelichting beleidsdekkingsgraad	140
	Bijlage 5 Begrippenlijst	142
	Bijlage 6 Verplichtstelling Pensioenfonds Recreatie en Statutaire werkingssfeer	144
	Bijlage 7 Samenvatting onderbouwing prudent person regel	151

Kerncijfers

	2021	2020	2019	2018	2017
<i>Aantallen en percentages</i>					
Aantallen					
Aangesloten werkgevers (met personeel) ¹	1.603	1.523	1.493	1.448	1.410
Aangesloten werkgevers (met personeel) inclusief ambtshalve aansluitingen	1.630	1.533	1.582	1.486	1.446
Deelnemers ²	19.250	18.748	18.752	19.192	18.822
Gewezen deelnemers	69.429	68.410	67.860	68.931	63.200
<u>Pensioengerechtigden:</u>	3.445	3.009	2.714	2.457	2.203
<i>Ouderdomspensioen/vroegpensioen</i>	3.182	2.778	2.511	2.275	2.020
<i>Partnerpensioen</i>	177	157	120	110	105
<i>Wezenpensioen</i>	61	49	57	44	47
<i>Invaliditeitspensioen</i>	25	25	26	28	31
Percentages					
Premie pensioenregeling	21,8%	21,8%	19,6%	19,6%	19,6%
Korting aanspraken en rechten	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Toeslagverlening actieve deelnemers	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Toeslagverlening gewezen deelnemers en ingegane pensioenen	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Opbouwpercentage	1,310%	1,403%	1,592%	1,592%	1,630%
<i>Bedragen (x € 1.000) en percentages</i>					
Feitelijke premie	57.355	54.313	47.286	46.950	43.550
Gedempte kostendeekkende premie	60.033	54.459	46.381	45.986	42.544
Kostendeekkende premie	77.367	67.102	58.211	55.122	54.154
Pensioenuitkeringen	8.618	7.562	6.223	5.656	4.822
Pensioenuitvoeringskosten (na toerekening aan vermogensbeheer)	3.383	3.104	3.476	3.350	3.236
Kosten pensioenbeheer per deelnemer (alle deelnemers) ³	37	34	39	37	38
Kosten pensioenbeheer per deelnemer (actieven en pensioengerechtigden) ³	149	143	162	155	153
Kosten pensioenbeheer per deelnemer (gemiddeld aantal actieven en pensioengerechtigden) ³	148	140	156	157	154
Beleggingsresultaten risico pensioenfonds ⁴	7.004	149.855	202.960	4.008	-464
Saldo van baten en lasten	84.731	-7.693	23.288	-31.417	5.906
Stichtingskapitaal en reserves	59.858	-24.874	-17.181	-40.469	-9.052
Technische voorziening voor risico pensioenfonds	1.161.487	1.193.703	995.600	780.732	707.089

¹ Het aantal werkgevers wordt toegelicht in paragraaf 1.9.

² De ontwikkeling in de deelnemersaantallen wordt toegelicht in paragraaf 1.8.

³ Zie paragraaf 2.6.1 voor een verdere toelichting.

⁴ De beleggingsresultaten en beleggingen worden toegelicht in paragraaf 9.4.3.

	2021	2020	2019	2018	2017
Aanwezige dekkingsgraad	105,2%	97,9%	98,3%	94,8%	98,7%
Beleidsdekkingsgraad	101,8%	93,8%	96,5%	98,3%	98,5%
Reële dekkingsgraad	81,6%	76,2%	76,6%	79,0%	78,6%
Premiedekkingsgraad	87,0%	91,4%	91,6%	92,0%	90,8%
Vereiste dekkingsgraad	114,6%	113,5%	114,2%	114,2%	114,4%
Duratie (in jaren)	26,9	27,3	26,8	26,0	26,1
Rekenrente vaststelling voorziening	0,63%	0,34%	0,89%	1,53%	1,67%
Beleggingsportefeuille					
Aandelen	453.327	349.536	307.096	200.564	214.728
Vastrentende waarden	690.689	689.347	596.835	498.455	491.077
Derivaten (netto)	97.281	186.896	90.326	-12.130	-26.893
Overige beleggingen	493	40	8.132	1.996	196
Totaal belegd vermogen	1.241.790	1.225.819	1.002.389	688.885	679.108
Beleggingsperformance					
Gemiddeld rendement op totale beleggingen	0,65%	15,42%	27,7%	0,7%	-0,9%
Gemiddeld rendement op matchingportefeuille	-19,2%	30,3%	45,6%	7,2%	-6,8%
Gemiddeld rendement op returnportefeuille	15,0%	4,0%	16,3%	-2,9%	6,9%
Vermogensbeheerkosten (% van gemiddeld belegd vermogen) ⁵	0,24%	0,23%	0,22%	0,24%	0,24%
Benchmark	-1,8%	16,3%	28,1%	0,8%	-0,9%
Z-score	2,04	-0,75	-0,43	-0,11	-0,08

Toelichting op het meerjarenoverzicht

Stichtingskapitaal en reserves

Deze bestaat uit een algemene reserve en een solvabiliteitsreserve. De solvabiliteitsreserve staat niet vrij ter beschikking, maar is bedoeld om alle risico's op te kunnen vangen. De solvabiliteitsreserve wordt wel meegenomen in de bepaling van de dekkingsgraad. De exacte onderverdeling wordt in paragraaf 9.4.3. verder toegelicht

Aanwezige en beleidsdekkingsgraad

De dekkingsgraad geeft aan in hoeverre het pensioenfonds in staat is om aan haar (toekomstige) pensioenverplichtingen te voldoen. De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van alle dekkingsgraden van de afgelopen twaalf maanden.

Premiepercentage pensioenregeling

De premie wordt geheven over het pensioengevend salaris verminderd met de franchise. Het pensioengevend salaris is het loon c.f. hoofdstuk 3 van de Wet financiering sociale verzekeringen (Wfsv) met uitzondering van het genot van een door de werkgever ter beschikking gestelde auto, vermeerderd met het werknemersdeel in de premie.

Het pensioengevend salaris wordt op jaarbasis gemaximeerd op het maximum premieloon als bedoeld in hoofdstuk 3 Wfsv. Voor 2021 betekende dit een maximum van € 58.311. Het maximum pensioengevend uurloon was in 2021 € 29,40. De uur franchise bedroeg in 2021 € 5,86 (jaarfranchise € 11.614).

⁵ Zie paragraaf 2.6.2 voor een verdere toelichting.

Voorwoord

Voor u ligt het jaarverslag over 2021 van Pensioenfonds Recreatie.

Het jaar 2021 was net als 2020 een bijzonder jaar door de coronacrisis. Gelukkig hebben wij ons werk gewoon kunnen doen. De pensioengerechtigden van ons fonds hebben hun uitkering tijdig ontvangen. De sectoren verblijfsrecreatie en de zwembaden en -scholen hadden in 2021 minder last van de coronacrisis. De meeste werkgevers hebben de premie tijdig kunnen betalen. Wel hebben we als bestuur een groot deel van 2021 digitaal moeten vergaderen. In dit jaarverslag leest u daar meer over.

Start strategische heroriëntatie

Door de komst van de nieuwe Wet Toekomst Pensioen en door ontwikkelingen bij onze sociale partners was de toekomst van ons fonds in 2021 een belangrijk onderwerp op de bestuursagenda. Het bestuur heeft haar strategie voor de toekomst herijkt door middel van het uitvoeren van een SWOT-analyse. De uitkomsten van deze SWOT-analyse zijn afgestemd met alle betrokkenen.

Wij zien drie reële opties voor de toekomst van ons pensioenfonds:

1. Pensioenfonds Recreatie als actief pensioenfonds;
2. Pensioenfonds Recreatie als actief pensioenfonds met samenwerking met (een) ander(e) pensioenfonds(en) bij de uitvoering;
3. Verblijfsrecreatie en zwembaden en -scholen samen in een nieuw fonds (bestaande en nieuwe opbouw).

U leest hierover meer in dit jaarverslag.

#GastVrij Pensioenfonds

In 2021 hebben wij onze dienstverlening als gastvrij pensioenfonds, ondanks de coronacrisis, kunnen voortzetten. Onze relatiemanager onderhield digitaal de contacten met de werkgevers in onze sector. Ook hebben we in 2021 weer een aantal werkgevers met hun werknemers op vrijwillige basis bij ons pensioenfonds mogen verwelkomen waaronder een aantal payroll bedrijven.

Vorbereiding pensioenakkoord

Sociale partners hebben meer duidelijkheid gegeven over de wijze waarop zij de voorbereidingen van de nieuwe Wet Toekomst Pensioen willen oppakken. Samen met sociale partners hebben wij voor 2022 een plan van aanpak opgesteld op basis waarvan sociale partners de noodzakelijke besluiten kunnen nemen.

Oorlog in Oekraïne

Sinds februari 2022 is sprake van een oorlogssituatie in de Oekraïne. Het Dagelijks Bestuur monitort scherp de eventuele impact van deze oorlogssituatie op het fonds. Dit betreft o.a. het voldoen aan sanctiewetgeving, het in kaart brengen van mogelijke effecten op de beleggingsportefeuille, cybersecurity en de eventuele effecten in de sector. Vooral nog valt de directe impact voor het fonds mee.

Woord van dank

Tot slot bedank ik namens het bestuur iedereen die in 2021 heeft bijgedragen aan het functioneren van ons fonds. Onze speciale dank gaat uit naar Rob van Dijk, die tien jaar als bestuurder van het fonds werkzaam was en Jeppe Machielsen, die zeven jaar voorzitter van de raad van toezicht is geweest. Ook wil ik de leden van de Pensioentafel, de leden van de Raad van Toezicht, de leden van het Verantwoordingsorgaan alsmede onze adviseurs en uitvoerders bedanken voor hun inbreng.

Groningen, 17 juni 2022
Met vriendelijke groet,

Eiko de Vries
Onafhankelijk voorzitter

Verslag van het bestuur

1 Beleid uitvoering verplichtstelling

In dit hoofdstuk volgt een opsomming van:

- Werkingssfeer en doelstelling pensioenfonds.
- Doelstellingen 2021.
- Missie, visie en kernwaarden.
- Uitvoering programma #GastVrij Pensioenfonds
- Opdrachtverstrekking en opdrachtaanvaarding.
- Haalbaarheidstoets en risicohouding.
- Pensioenregeling.
- Aantal deelnemers aan de pensioenregeling.
- Aansluitingsbeleid.

In bijlage 1 van het jaarverslag wordt ingegaan op de structuur van het pensioenfonds. Hier wordt onder andere stilgestaan bij de externe partijen, de verschillende fondsorganen en de samenstelling hiervan.

1.1 Werkingssfeer en doelstelling pensioenfonds

Het pensioenfonds is een verplichtgesteld pensioenfonds. Deelneming aan het pensioenfonds is hierdoor verplicht voor werknemers in loondienst van een werkgever, die in hoofdzaak activiteiten verricht in de verblijfsrecreatie en/of zweminrichting. Dit geldt voor werknemers vanaf de eerste dag van de maand waarin de 21-jarige leeftijd wordt bereikt tot de eerste dag van de maand waarin de 67-jarige leeftijd wordt bereikt. Op de website van het pensioenfonds en in bijlage 6 van het jaarverslag treft u de volledige omschrijving van de werkingssfeer.

Wijziging verplichtstelling

Op 25 juni 2021 is de verplichtstelling gewijzigd door een besluit van de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Sociale partners hebben verzocht de verplichtstelling te wijzigen zodat de teksten van de verplichtstelling in lijn liggen met de afspraken in de beide cao's uit onze sectoren: de Collectieve arbeidsovereenkomst Recreatie en de Collectieve arbeidsovereenkomst Zwembaden, Zwemscholen. De wijziging van de verplichtstelling heeft betrekking op:

- Het toevoegen van 'zwemschool' bij Zweminrichting of zwemschool.
- De werkingssfeer van de verblijfsrecreatie en zweminrichting of zwemschool zijn nu gesplitst waardoor het leesbaarder is geworden.
- De genoemde definities zijn conform de definities uit de genoemde cao's.

Doelstelling pensioenfonds

Het pensioenfonds is opgericht met als doelstelling om de pensioenregeling, zoals deze door de sociale partners is afgesproken, uit te voeren. De pensioenregeling heeft als doel alle werknemers en gewezen werknemers uit deze sector en hun nabestaanden, te beschermen tegen geldelijke gevolgen van ouderdom, overlijden en arbeidsongeschiktheid.

Het pensioenfonds heeft de pensioenafspraken van de sociale partners in de recreatie uitgewerkt in een pensioenreglement.

Het pensioenfonds werkt deze doelstelling uit in de volgende beleidsuitgangspunten zoals opgenomen in de opdrachtverstrekking en aanvaarding:

- Stabiliteit in pensioenopbouw en daarbij behorende pensioenlasten;
- Streven naar koopkrachtbehoud;
- Uitvoering van de pensioenregeling tegen een goede prijs/kwaliteit verhouding;
- Solide, integer, transparant en maatschappelijk verantwoord beheer van het belegd vermogen; zodat kan worden voldaan aan de lopende en toekomstige pensioenverplichtingen;
- Verantwoorde, evenwichtige en heldere communicatie met alle betrokkenen;
- Nakoming van wet- en regelgeving.

Het bestuur van het pensioenfonds concludeert dat bovenstaande uitgangspunten deels behaald zijn. De 1^e 2 beleidsuitgangspunten zijn vanwege de financiële positie van het pensioenfonds lastig realiseerbaar.

1.2 Doelstellingen 2021

Doelstellingen 2021

Voor 2021 zijn er 3 specifieke doelstellingen waarover in dit bestuursverslag verantwoording wordt afgelegd. Deze doelstellingen zijn hieronder opgenomen, voorzien van de verantwoording:

1. **Het zijn van een #GastVrij Pensioenfonds**

met als doel:

- behoud van bestaande werkgevers en deelnemers en het draagvlak onder sociale partners en stakeholders en
- uitbreiding van het aantal werkgevers en deelnemers;

Verantwoording

Het aantal verplichte werkgevers is in 2021 gestegen van 1.482 naar 1.546 en het aantal vrijwillige aansluitingen is gestegen van 41 naar 57 waaronder een aantal payroll bedrijven. Er is dus uitbreiding van het aantal werkgevers en deelnemers. In paragraaf 1.7 wordt ingegaan op het aantal deelnemers, in 1.8 op het aantal werkgevers.

Het bestuur heeft in 2021 energie en tijd gestoken in de relatie met sociale partners, o.a. via de Pensioentafel.

2. **Vorbereiding pensioenakkoord**

met als doel:

- om in 2021 kennis te delen m.b.t. het pensioenakkoord met en tussen alle betrokkenen bij het pensioenfonds;
- besluitvorming door sociale partners en/of bestuur in het kader van de overgang vanwege het pensioenakkoord zoals het transitie FTK;
- tijdige afstemming met alle uitvoeringspartijen inzake de implementatie;

Verantwoording

In 2021 heeft het bestuur alle betrokkenen geïnformeerd over de voorlopige contouren van de nieuwe Wet Toekomst Pensioen. Daarnaast hebben sociale partners inzicht gekregen ten aanzien van de te nemen besluiten inclusief het tijdspad. Sociale partners hebben het besluit genomen om in 2022 het gesprek met elkaar aan te gaan over de diverse onderwerpen uit de nieuwe wetgeving. Ook hebben zij uitgesproken de intentie te hebben dit op 1 januari 2024 te willen gaan uitvoeren. In paragraaf 3.2 wordt hier verder op ingegaan.

3. **Starten strategische heroriëntatie**

met als doel om in 2021 opnieuw een SWOT-analyse uit te voeren en op basis daarvan te besluiten over de gewenste oriëntatie(s) en deze af te stemmen met alle betrokkenen bij het pensioenfonds.

De uitkomsten van de SWOT-analyse kunnen aanleiding zijn om de doelstellingen 2021 te actualiseren.

Verantwoording

Het bestuur heeft besloten in 2021 haar strategie voor de toekomst te herijken door middel van het uitvoeren van een SWOT-analyse. De uitkomsten van de SWOT-analyse zijn afgestemd met alle betrokkenen. Het bestuur heeft voor zichzelf 3 reële opties geformuleerd voor de toekomstige uitvoering. In paragraaf 3.1 wordt hier verder op ingegaan.

1.3 Missie, visie en kernwaarden

De missie van het pensioenfonds:

Het pensioenfonds is van en voor de recreatie. Wij voeren de pensioenregeling uit en beheren en beleggen de premies van werkgevers en werknemers. Wij doen dit gastvrij, kostenbewust, evenwichtig en zonder winstoogmerk. Binnen het pensioenfonds delen de (gewezen) deelnemers en de aangesloten werkgevers de lusten en lasten, in goede en slechte tijden. Zo zorgen we voor een aanvullende oudedagsvoorziening en bieden we de mogelijkheid voor een partnerpensioen.

De visie van het pensioenfonds

Pensioenfonds Recreatie wil hét pensioenfonds zijn voor de werkgevers en werknemers in de recreatie. Daaronder verstaan wij o.a. de verblijfsrecreatie, de zwembaden en zwemscholen, de buitensport en de dagrecreatie.

Wij zijn toekomstgericht en passend binnen de gastvrijheidsbeleving van de sector Recreatie. Het pensioenfonds is op zoek naar kansen om onze positie te versterken. Wij voeren een toekomstbestendig en eigentijds beleid en voeren hierover het gesprek met deelnemers, pensioengerechtigden werkgevers. Het pensioenfonds streeft daarbij naar draagvlak, vertrouwen en koopkrachtbehoud. De ambitie is dat elke (ex)werknemer en werkgever op de hoogte is van de inhoud van de pensioenregeling. Iedere (gewezen) deelnemer weet wat dit voor hem betekent in geval van pensionering, overlijden en arbeidsongeschiktheid.

Kernwaarden

Ondernemend, eerlijk en ontzorgend.

De in 2021 uitgevoerde SWOT analyse heeft niet geleid tot een aanpassing van de missie en visie.

1.4 Opdrachtverstrekking en opdrachtaanvaarding

Artikel 102a van de Pensioenwet draagt het bestuur van het pensioenfonds op te zorgen voor de formele opdrachtaanvaarding van sociale partners aan het pensioenfonds opgedragen pensioenregeling. Het bestuur toetst bij de opdrachtaanvaarding voor het pensioenfonds als geheel en voor de relevante beleidsgebieden aan de doelstellingen en uitgangspunten van het pensioenfonds. Het bestuur en sociale partners hebben de doelstellingen en uitgangspunten opgenomen in een door beide ondertekende verklaring opdrachtverstrekking en opdrachtaanvaarding. Deze verklaring is in verslagjaar 2015 voor het eerst opgesteld en in 2020 aangepast.

Pensioentafel

Een goede communicatie tussen sociale partners, die verantwoordelijk zijn voor de inhoud van de pensioenregeling van het Pensioenfonds, stakeholders en het bestuur van het Pensioenfonds, als uitvoerder van de pensioenregeling, is van groot belang. Om deze reden heeft het bestuur van het pensioenfonds een Pensioentafel ingericht. De Pensioentafel is het overlegorgaan bestaande uit vertegenwoordigers van cao-partijen en fondsbestuur. Dit orgaan kan namens cao-partijen de inhoud van de pensioenregeling van het pensioenfonds bespreken en kan uitleg geven over de werkingssfeer van het pensioenfonds;

De doelstellingen van de Pensioentafel zijn:

1. Informeren; sociale partners worden door het pensioenfonds geïnformeerd over de ontwikkelingen bij het pensioenfonds. Te denken valt aan de uitkomsten van de haalbaarheidstoets, de financiële positie van Pensioenfonds Recreatie en de ontwikkelingen m.b.t het ondernemingsplan;
2. Bespreken van de pensioenregeling; de Pensioentafel is een orgaan waar inhoudelijke gesprekken worden gevoerd door sociale partners over de inhoud en een wijziging van de pensioenregeling.
3. Uitleg van de werkingssfeer van het pensioenfonds.

De pensioentafel is in 2021 ten minste ieder kwartaal bij elkaar geweest waarbij o.a. de volgende onderwerpen zijn besproken:

- actuele ontwikkelingen pensioenfondsen Recreatie;
- financiële positie pensioenfondsen Recreatie;
- Pensioenakkoord (Wet Toekomst Pensioen);
- deelnemersonderzoek;
- uitkomsten ALM-studie;
- premie en regeling 2022;
- SWOT-analyse.

1.5 Haalbaarheidstoets en risicohouding

De haalbaarheidstoets is een wettelijke, jaarlijkse toets die inzicht geeft in de samenhang tussen de financiële opzet, het verwachte pensioenresultaat en de risico's die daarbij gelden. De hierbij behorende economische scenario's zijn voorgeschreven. De haalbaarheidstoets heeft de continuïteitsanalyse en de consistentietoets vervangen. In de haalbaarheidstoets wordt een projectie van de financiële situatie van het pensioenfonds voor een lange periode (60 jaar) gemaakt voor een veelvoud aan economische scenario's.

De haalbaarheidstoets heeft als doel inzicht te geven in:

- De gevolgen van de financiële opzet van het pensioenfonds.
- De verwachtingen en risico's, met name ten aanzien van koopkrachtbehoud.
- De consistentie en evenwichtigheid van het beleid.
- De haalbaarheid en consistentie van het premiebeleid.
- De herstelkracht van het pensioenfonds.

De belangrijkste uitkomst waarnaar gekeken wordt in de haalbaarheidstoets is het pensioenresultaat. Dit is een maatstaf voor koopkrachtbehoud.

Uitkomsten haalbaarheidstoets juni 2021

In onderstaande tabel zijn de uitkomsten van de haalbaarheidstoets afgezet tegen de gestelde grenzen en voorwaarden en eerdere uitkomsten. Hieruit blijkt dat het pensioenfonds slaagt voor de toets.

	Risicohouding (lange termijn)	2021	2020	
Toetsing pensioenresultaat	Ondergrens / maximale afwijking	Resultaat	Resultaat	Voldaan?
Vanuit feitelijke financiële positie				
Mediaan	80%	86%	100%	Ja
5^e percentiel		57%	75%	
Relevante afwijking t.o.v. mediaan	43%	33%	25%	Ja

Het toetsen of er sprake is van voldoende herstelkracht of een realistische premie is in 2021 niet van toepassing, omdat het pensioenfonds voldoet aan de normen van de haalbaarheidstoets.

De uitkomsten van de haalbaarheidstoets laten zien dat het pensioenfonds binnen de grenzen blijft waardoor een aanpassing van de financiële opzet niet noodzakelijk is.

1.6 Pensioenregeling

Om uitvoering te geven aan de doelstelling om te streven naar een nominaal pensioen, voert het pensioenfonds de pensioenregeling uit zoals deze is afgesproken door sociale partners. De pensioenregeling is verder uitgewerkt in een pensioenreglement.

De pensioenregeling 2021 en 2022:

Kenmerken	2021	2022
Pensioensysteem	Middelloonregeling (CDC) met een voorwaardelijke toeslagverlening (indexatie).	Middelloonregeling (CDC) met een voorwaardelijke toeslagverlening (indexatie).
Toetredingsleeftijd	21 jaar	21 jaar
Pensioenrichtleeftijd	eerste dag van de maand waarin de 67-jarige leeftijd bereikt wordt.	eerste dag van de maand waarin de 67-jarige leeftijd bereikt wordt.
Maximum pensioengevend salaris	€ 58.311 (€ 29,40 per uur)	€ 59.706 (€ 30,22 per uur)
Franchise	€ 11.614 (€ 5,86 per uur)	€ 11.819 (€ 5,98 per uur)
Opbouwpercentage ouderdompensioen	1,310%	1,213%
Vrijwillige Anw-pensioen	Ja	Ja
Partnerpensioen op risicobasis	57% te bereiken ouderdompensioen	57% te bereiken ouderdompensioen
Wezenpensioen	14% te bereiken ouderdompensioen	14% te bereiken ouderdompensioen
Premie	21,8%	21,8%
Premievrijstelling in geval van arbeidsongeschiktheid	Ja	Ja

1.7 Aantal deelnemers aan de pensioenregeling

In onderstaande tabel is het verloop van de aantallen deelnemers weergegeven.

	Ultimo 2020	Bij	Af	Ultimo 2021
Deelnemers	18.748	4.844	4.342	19.250
Gewezen deelnemers	68.410	5.805	4.786	69.429
Pensioengerechtigden	3.009	543	107	3.445
<i>Ouderdompensioen</i>	2.778	479	75	3.182
<i>Invaliditeitspensioen</i>	25	0	0	25
<i>Partnerpensioen</i>	157	46	26	177
<i>Wezenpensioen</i>	49	18	6	61
Totaal	90.167	11.192	9.235	92.124

De deelnemers worden geteld per persoon en niet op basis van dienstverband. Het aantal actieve deelnemers is in 2021 gestegen. Het deelnemersaantal per 1 januari 2021 wordt positief beïnvloed als gevolg van de vrijwillige aansluiting van zeven payroll bedrijven (met 304 werknemers).

Het pensioenfonds is gestart met het uitvoeren van reguliere uitgaande en inkomende waardeoverdrachten. De aantallen die hiermee gepaard gingen in 2021 zijn nog laag (per saldo 10 deelnemers). De waardeoverdrachten inzake klein pensioen betroffen ongeveer 3.300 inkomende en 4.100 uitgaande waardeoverdrachten.

Onderstaande tabel geeft inzicht in de aantallen deelnemers die bij het pensioenfonds zijn geregistreerd en voor wie in de jaren 2016-2021 premie is ontvangen.

	2021	2020	2019	2018	2017
Aantal verzekerden	19.250	18.748	18.752	19.192	18.822

Het aantal actieve deelnemers is in 2021 toegenomen. Dit had voornamelijk te maken met de stijging van het aantal aangesloten werkgevers.

1.8 Aansluitingsbeleid

Beleid vrijwillige aansluiting

Om te groeien als pensioenfonds is het belangrijk dat werkgevers die niet onder de verplichtstelling vallen, zich vrijwillig kunnen aansluiten bij het pensioenfonds. Het pensioenfonds heeft de mogelijkheden waaronder vrijwillige aansluiting mogelijk is, vastgelegd in statuten van het pensioenfonds. De statutaire verplichtstelling is opgenomen in bijlage 7 van dit jaarverslag.

In de volgende tabel wordt de ontwikkeling van het aantal aangesloten werkgevers weergegeven, onderscheiden naar het type aansluiting.

Type aansluiting	31-12-2021	31-12-2020
Verplichte aansluitingen	1.546	1.482
Vrijwillige aansluitingen	57	41
Ambtshalve aansluitingen ⁶	27	10
Totaal	1.630	1.533

⁶ Ambtshalve aansluitingen zijn aansluitingen waarbij geen volledige gegevens zijn ontvangen van de werkgever, maar de werkgever toch wordt aangesloten. en een ambtshalve nota in plaats van een premienota krijgt opgelegd. Een ambtshalve nota is gebaseerd op een schatting of op de laatst opgelegde premienota. De ambtshalve nota wordt gecorrigeerd zodra de gegevens beschikbaar zijn.

Beleid vrijstellingen

In het Vrijstellings- en boetebesluit Wet Bpf 2000 (hierna: VBB) zijn vier verplichte vrijstellingsgronden opgenomen. Naast deze verplichte vrijstellingsgronden heeft het pensioenfonds de discretionaire bevoegdheid om op andere gronden vrijstelling te verlenen van de verplichte deelneming aan het bedrijfstakpensioenfonds (conform artikel 6 van het VBB). Het algemeen beleid van het pensioenfonds is dat er geen onverplichte vrijstelling wordt verleend, tenzij er sprake is van een dusdanig zwaarwegend belang voor de werkgever en/of zijn werknemers in verhouding tot het belang van het pensioenfonds, dat het pensioenfonds meent te moeten overgaan tot het verlenen van een onverplichte vrijstelling te weten afwikkelingsvrijstelling.

Het pensioenfonds geeft, indien de werkgever voldoet aan de voorwaarden, alleen een afwikkelingsvrijstelling bij de privatisering van een zwembad, wanneer de groep werknemers voor wie vrijstelling wordt verzocht, vóór de privatisering ambtenaar was en op grond daarvan verplicht deelnam aan de pensioenregeling van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds (ABP); door het verlenen van vrijstelling kunnen deze personen deelnemer blijven bij het ABP. Het geven van deze vrijstelling wordt geacht in het belang te zijn van de betrokken werknemer. Deze vrijstelling geldt voor de bestaande werknemers die direct voor ingang van de vrijstelling werkzaam zijn bij de betreffende werkgever.

In de onderstaande tabel is opgenomen hoeveel vrijstellingsverzoeken in 2021 en voorgaande jaren zijn ingediend en hoeveel verzoeken zijn toegekend.

	2021	2020	2019	2018	2017
Aantal ingediende vrijstellingsverzoeken	4	3	6	2	6
Aantal verleende vrijstellingen	5	3	2	2	9

Het mandaat van het dagelijks bestuur is uitgebreid met de behandeling van aansluitings- en vrijstellingsvraagstukken, waarbij het bestuursbureau een filterende rol speelt voor de aanlevering van dergelijke vraagstukken vanuit TKP.

Handhavingsbeleid

Zoals eerder is aangegeven is het pensioenfonds een verplichtgesteld pensioenfonds. Om ervoor te zorgen dat alle werkgevers die onder de verplichtstelling zich aansluiten en alle werknemers van verplichtgestelde werkgevers worden aangemeld heeft het pensioenfonds een handhavingsbeleid. Dit is nodig om te voorkomen dat werknemers wel recht hebben op pensioen van het pensioenfonds, maar er nooit premie voor hen is betaald. Het pensioenfonds richt zich daarbij onder meer op het handhaven van de verplichtingen van de werkgever: zorgen dat de juiste werkgevers zijn / worden aangesloten, het tijdig aanleveren van de deelnemersgegevens en het tijdig betalen van de pensioenpremies. Het doel van het handhavingsbeleid is om iedereen die onder de verplichtstelling valt een goed pensioen te geven. De uitvoering van het handhavingsbeleid is in 2021 door TKP uitgevoerd conform de afspraken die hierover met het pensioenfonds zijn gemaakt.

2 Financieel beleid

Het pensioenfonds is een 'eigen beheer' fonds. In dit hoofdstuk volgt een opsomming van:

- Premiebeleid (2.1)
- Beleggingsbeleid (2.2)
- Ontwikkelingen dekkingsgraad (2.3)
- Toeslagenbeleid (2.4)
- Kortingenbeleid (2.5)
- Uitvoeringsbeleid (2.6)

2.1 Premiebeleid

Premiebeleid

De financiering van de op basis van het pensioenreglement vast te stellen pensioenaanspraken gebeurt door betaling van een doorsneepremie. Voor de periode vanaf 1 januari 2020 tot en met 31 december 2024 is dit percentage door cao-partijen vastgesteld op 21,8%.

Het fonds beoordeelt of en in hoeverre de door cao-partijen overeengekomen premie en door werkgevers verschuldigde premie toereikend is voor de inkoop van de reglementaire aanspraken op pensioen en dekking van de benodigde opslagen. Indien in enig jaar de kostendekkende premie hoger blijkt te zijn dan de premie op basis van het overeengekomen premiepercentage, wordt de inkoop van aanspraken op pensioen zodanig naar beneden bijgesteld dat de door het fonds te ontvangen premie gelijk is aan de kostendekkende premie die het fonds hanteert. Als de kostendekkende premie lager blijkt te zijn dan de premie op basis van het overeengekomen premiepercentage, wordt de inkoop van aanspraken op pensioen zodanig naar boven bijgesteld dat de door het fonds te ontvangen premie gelijk is aan de kostendekkende premie die het fonds hanteert. Indien een situatie als beschreven aan de orde is, treden partijen en het fonds tijdig met elkaar in overleg over het vraagstuk van evenwichtige belangenafweging.

Premiecomponenten

De premie wordt vastgesteld op basis van de onderstaande uitgangspunten:

- De samenstelling van het deelnemersbestand.
- De regeling.
- De verwachte inflatie.
- Het verwacht rendement.

Overlevingsgrondslagen

Deze grondslagen zijn in 2021 niet gewijzigd. De ervaringssterftecorrectie worden tweejaarlijks beoordeeld gelijktijdig met de nieuwe publicatie van de AG prognosetafels, waarbij het bestuur een besluit neemt om wel of geen aanpassing te doen.

De verwachte inflatie

Sinds 2020 zijn nieuwe maximale parameters voor het verwacht rendement van kracht, zoals deze door de Commissie Parameters in 2019 zijn bekend gemaakt. Deze parameters zijn voor de premie 2021 voor het eerst van toepassing. Op basis van deze parameters geldt een verwachte prijsinflatie op lange termijn van 1,9%. Het fonds maakt gebruik van het ingroeipad zoals gepubliceerd door DNB per 1 oktober 2020. Dit betekent dat in het eerste jaar een inflatiecijfer van 1,6% geldt dat vervolgens in vijf jaren gelijkmatig toegroeit naar 1,9%. Het bestuur heeft dit ingroeipad vastgesteld voor dezelfde periode als het rendement op vastrentende waarden vaststaat.

Het verwacht rendement en te hanteren peildatum

Het bestuur heeft op 12 december 2019 het verwacht rendement voor vastrentende waarden vastgesteld voor een periode van vijf jaar met als peilmoment 30 november 2019. Het bestuur heeft voorafgaand aan de besluitvorming het verantwoordingsorgaan om advies gevraagd over de feitelijke premie en de premiecomponenten voor 2021. Het verantwoordingsorgaan heeft een positief advies gegeven. De sleutelfunctiehouder actuarieel is akkoord gegaan met premiestelling 2022.

Premiemaatregelen tijdens Corona

In 2021 is er geen aanleiding geweest om af te wijken van het reguliere incassobeleid.

2.2 Beleggingsbeleid

Teneinde de beoogde pensioenuitkeringen op korte en lange termijn te realiseren belegt het bestuur de toevertrouwde middelen op een verantwoorde en solide wijze. Het pensioenfonds hanteert hiervoor een meerjarig strategisch beleggingsplan dat jaarlijks wordt vertaald in een jaarplan beleggingen. Een ALM-studie in combinatie met scenario-analyses ligt ten grondslag aan het strategisch beleggingsbeleid van het pensioenfonds.

Met behulp van beleggingsovertuigingen, bijlage 3 van dit jaarverslag, formuleert het pensioenfonds onder andere een kader hoe het omgaat met financiële markten en beleggingen. Goed opgestelde overtuigingen vormen een visie op de werking van financiële markten en de manier waarop het pensioenfonds hierin acteert om de doelstellingen te behalen. De overtuigingen geven daarmee een kader voor het bestuur om nieuwe beleggingsmogelijkheden te beoordelen, zijn een ijkpunt voor het bestuur en maken een duidelijkere verantwoording naar de deelnemers, toezichthouder en andere stakeholders mogelijk. De beleggingsovertuigingen zijn opgenomen in het strategisch beleggingsplan 2022-2024.

Het beleggingsbeleid van het pensioenfonds is opgesplitst in een matchingportefeuille en een returnportefeuille.

- Het primaire doel van de matchingportefeuille is het nakomen van een deel van de nominale pensioentoezeggingen middels staatsobligaties, renteswaps en liquide middelen.
- De returnportefeuille of rendementsportefeuille heeft primair tot doel het realiseren van een overrendement ten opzichte van de verplichtingen ter financiering van het toeslagenbeleid. Dit gebeurt middels aandelen, bedrijfsobligaties, asset-backed securities en hypotheke.

In 2021 heeft bestuur een ALM-studie uitgevoerd. Voorafgaand aan deze ALM studie is een uitvraag onder de deelnemers naar de risicohouding en MVB-voorkeuren gedaan en zijn de investment beliefs geëvalueerd en herzien. In de ALM-studie is onderzoek gedaan naar de gevolgen van de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel en het transitie-FTK, de rente- en valuta-afdekking. Het beleid is tevens onderzocht aan de hand van diverse deterministische en klimaatscenario's. Binnen het huidige wettelijk kader is de ruimte voor aanpassing van het beleggingsbeleid en meer risico te nemen beperkt. Naar aanleiding van de ALM-studie heeft het bestuur besloten het huidige strategische beleid voort te zetten, waarbij de dynamische staffel voor de afdekking van het renterisico wordt afgetopt op 84% bij een niveau van de 30-jaars swaprente op 3,0%. In 2022 wordt nader onderzoek gedaan naar de afdekking van het valutarisico.

2.2.1 Overzicht beleggingen

Het pensioenfonds belegt eind 2021 strategisch 28,5% van het vermogen in een wereldwijd gespreide portefeuille van aandelen, 20% van het vermogen in Nederlandse woninghypotheken, 7% in Europese bedrijfsobligaties en 7% in Asset-Backed securities (ABS). De overige 37,5% wordt belegd in de matchingportefeuille, die tot doel heeft om het renterisico van de verplichtingen gedeeltelijk af te dekken.

Beleggingscategorie	Strategische weging eind 2021	Feitelijke weging eind 2021
Matchingportefeuille		
Vastrentende waarden (staatsobligaties, renteswaps en kasgeld)	37,5%	29,4%
Returnportefeuille	62,5%	70,6%
Aandelen	28,5%	37,2%
<i>Ontwikkelde markten</i>	22,3%	29,4%
<i>Opkomende markten</i>	2,3%	2,5%
<i>Small Cap EAFE</i>	2,0%	2,5%
<i>Small Cap US</i>	2,0%	2,8%
Bedrijfsobligaties	7,0%	6,5%
Asset-backed securities	7,0%	6,6%
Hypotheke	20,0%	20,3%
Totaal	100,0%	100,0%
Rente-afdekking (marktrente)	44%	44%
Valuta-afdekking USD	75%	73%

De feitelijke asset allocatie kan binnen de onderstaande bandbreedtes afwijken van de strategische allocatie.

Het allocatiebeleid van het pensioenfonds is passief, de bandbreedtes zijn niet bedoeld om invulling te geven aan actief allocatiebeleid. Maandelijks wordt de feitelijke allocatie gemonitord en bijgestuurd.

Categorie	Strategische mix	Minimum	Maximum
Matchingportefeuille	37,5%	27,5%	47,5%
Aandelen	28,5%	18,5%	38,5%
Bedrijfsobligaties	7%	4%	10%
Asset-backed securities	7%	4%	10%
Hypotheke	20%	15%	25%

2.2.2 Beheersing renterisico

Het pensioenfonds hanteert dynamiek in de renteafdekking. Bij een lage rente geldt een lagere renteafdekking en bij een hoge rente wordt een hogere renteafdekking toegepast. De opbouw in de renteafdekking bij een stijgende rente komt tegemoet aan de doelstelling van het pensioenfonds om de nominale rechten te beschermen. Tegelijkertijd kan bij een lage rente de rente een bron van rendement zijn. De dekkingsgraad profiteert dan van een eventuele rentestijging. De dynamische renteafdekking van het pensioenfonds is bij een fluctuerende rente een bron van rendement, omdat de strategie zo is ontworpen dat wordt geprofiteerd bij volatiele rentes. Het renteniveau bij opbouw van de renteafdekking is hoger dan het renteniveau bij afbouw.

Het pensioenfonds hanteert het volgende dynamische beleid ten aanzien van het renterisico.

30-jaars rente	0,5%	1,0%	1,5%	2,0%	2,5%	3,0%
Rente-afdekking	44%	52%	60%	68%	76%	84%

De rentestafel is afgetopt bij 84% afdekking: er is niet op voorhand vastgelegd dat het afdekkingspercentage nog verder stijgt bij renteniveaus boven deze aftoppingsgrens. Het bestuur zal het beleid opnieuw evalueren op het moment dat het renteniveau voor de 30-jaars rente de 2,5% raakt, en daarbij de situatie in financiële markten van dat moment in ogenschouw nemen. Ingeval deze evaluatie niet leidt tot een aanpassing van het beleid, dan blijft de bovenstaande stafel gelden en is het strategisch afdekkingspercentage gelijk aan 84% vanaf de hoogste trigger bij 3,0%.

Per 31 december 2021 bevindt de 30-jaars rente zich onder de 0,5%. De huidige strategische renteafdekking bedraagt 44%. Indien de rente de grens (trigger) van 1,0% overschrijdt wordt de strategische renteafdekking aangepast. Ook de triggers worden op dat moment aangepast naar de omliggende niveaus. Ter illustratie: na het raken van de trigger op 1,0% liggen de nieuwe triggers op 0,5% en 1,5%. In 2021 is geen trigger geraakt.

Het pensioenfonds houdt in de renteafdekking niet alleen rekening met de huidige verplichtingen maar ook met de opbouw van nieuwe pensioenverplichtingen. Doordat het premiepercentage voor toekomstige verplichtingen voor een bepaalde periode vaststaat, vertegenwoordigt de verwachte opbouw een economisch renterisico voor het pensioenfonds. In de berekening van het renterisico per eind 2021 wordt rekening gehouden met de nieuwe opbouw tot en met eind 2022.

2.2.3 Maatschappelijk verantwoord beleggen

Sinds 2013 moeten pensioenfondsen wettelijk investeringen vermijden in bedrijven die te maken hebben met de productie, verkoop of distributie van clustermunitie, maar ook in beleggingsinstellingen en indexen waar clustermunitie-ondernemingen voor meer dan 5% deel van uitmaken. Ook dienen fondsen investeringen te vermijden wanneer sprake is van plaatsing van een onderneming op een zwarte lijst of van sanctiemaatregelen, zoals tegen Rusland en Syrië.

Hiermee houdt het bestuur zich aan de regelgeving omtrent clustermunitie. Door de keuze voor (bij voorkeur passieve) beleggingsfondsen heeft het pensioenfonds geen rechtstreekse invloed op de keuze in welke ondernemingen wordt belegd. Immers, het pensioenfonds belegt in beleggingsfondsen waarbij individuele selectie van ondernemingen niet mogelijk is. Het pensioenfonds heeft haar beleggingen getoetst aan bovenstaande wet- en regelgeving. Uit die toetsing bleek dat er relatief zeer kleine bedragen worden belegd in ondernemingen die te maken hebben met clustermunitie. Het bestuur realiseert zich dat dit onwenselijk is en bespreekt jaarlijks tijdens de invulling van het jaarplan beleggingen haar mogelijkheden.

Pensioenfonds Recreatie hecht waarde aan maatschappelijk verantwoord beleggen. Maatschappelijk verantwoord beleggen wordt benaderd vanuit een risicomanagementperspectief en de wens om aan te sluiten bij de waarden van de deelnemers. Het fonds streeft in de beleggingen naar langetermijnwaardecreatie, zowel in financiële als in maatschappelijke zin. Concreet betekent dit dat beleggingen voldoen aan wet- en regelgeving op MVB-gebied, en waar mogelijk gebruik wordt gemaakt van dialoog en stemmen, negatieve en normatieve screening en ESG-integratie. De MVB-criteria worden meegenomen in beleggingsbeslissingen, zoals bij de evaluatie van bestaande en nieuwe categorieën, het opstellen van beleggingsrichtlijnen en selectie en evaluatie van beleggingsfondsen en vermogensbeheerders.

Pensioenfonds Recreatie heeft het stembeleid beoordeeld en goedgekeurd zoals dat door de vermogensbeheerder van het betreffende beleggingsfonds is opgesteld en vastgelegd in de prospectus. Pensioenfonds Recreatie volgt dit beleid en evalueert periodiek of het stembeleid nog passend is. In onderstaande tabel is per categorie opgenomen op welke wijze Pensioenfonds Recreatie invulling geeft aan MVB.

Categorie	MVB beleid	Toelichting
Matchingportefeuille	- ESG-integratie	- Voorkeur voor green bonds indien risico/rendement vergelijkbaar - Rapportage over duurzaamheid portefeuille
Returnportefeuille		
Aandelen ontwikkelde markten	- Dialoog - Stemmen - MVB-uitsluitingen	- Uitsluiting controversiële wapens, consumentenvuurwapens, teerzand en tabak, bedrijven met controversies omtrent klanten, milieu, bestuur, mensenrechten, of arbeidsomstandigheden, en uitsluiting bedrijven die steenkolen of mijnen gebruiken voor energiedoeleinden.
Aandelen opkomende markten	- Dialoog - Stemmen	
Aandelen small cap	- Dialoog - Stemmen	
Bedrijfsobligaties	- Dialoog - Stemmen - MVB-uitsluitingen - Best-in-class ESG-selectie	- Uitsluiting controversiële en offensieve wapens - Na engagement kunnen bedrijven worden uitgesloten met controversies omtrent klanten, milieu, bestuur, mensenrechten, arbeidsomstandigheden, wapens nucleaire energie, gokken en tabak. - Bedrijven met hogere ESG score hebben voorkeur, en met laagste ESG scores worden uitgesloten.
ABS	- ESG-integratie	- ESG wordt meegewogen in investeringsbeslissingen, a.d.h.v. onderpand, uitgevende partij en land van het onderpand. ABS obligaties met een negatief ESG profiel worden uitgesloten (bv. leningen met woekerrente, of partijen met agressief incassobeleid).
Hypotheeken	- ESG-integratie	- De strategie is gericht op stimulering verhogen energielabel, verduurzaming woning, benchmark en maatwerk aan consument (bv. bij betalingsachterstanden).

Voor de uitbestedingspartijen vereist het pensioenfonds een duurzame en maatschappelijk verantwoorde bedrijfsvoering (aantoonbaar door een UN PRI of soortgelijke verklaring). Voor alle vermogensbeheerders geldt dat deze de UN PRI hebben ondertekend.

In 2021 is het MVB-beleid geëvalueerd. Daarnaast is een uitvraag onder de deelnemers van het pensioenfonds naar MVB-voorkeuren uitgevoerd. Uit het onderzoek onder deelnemers naar MVB-beleid is naar voren gekomen dat er geen uitgesproken mening over MVB is. Het bestuur is van mening dat voor de aanpak, gebaseerd op risicomanagement en uitsluitingen, voldoende draagvlak is. De deelnemers hebben aangegeven een voorkeur te hebben voor de thema's gezondheidszorg en welzijn en betaalbare duurzame energie. Op basis van de evaluatie en de deelnemersuitvraag is in 2021 het MVB-beleid herzien. In het herziene MVB-beleid is de ambitie aangescherpt, en aangevuld met het streven in de beleggingen naar langetermijn waardecreatie. Verder zijn er meer concrete doelstellingen en thema's waar het fonds zich op richt geformuleerd. Hierbij is aangesloten bij het deelnemersonderzoek, waarin de deelnemers hebben aangegeven een voorkeur te hebben voor de thema's gezondheidszorg en welzijn en betaalbare duurzame energie. In het beleid is daarnaast

opgenomen welke eisen Recreatie stelt aan de rapportages van uitbestedingspartijen en op welke wijze Recreatie zelf rapporteert over MVB.

2.2.4 Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR)

Pensioenfonds Recreatie classificeert de pensioenregeling als een regeling die geen ecologische of sociale kenmerken promoot (artikel 4 van de Informatieverschaffingsverordening), omdat het duurzaamheidsaspect geen primaire doelstelling is van het fonds. Pensioenfonds Recreatie stelt de deelnemers centraal en Pensioenfonds Recreatie zorgt ervoor dat het pensioen op een goede en kostenefficiënte manier geadmistreerd wordt en deelnemers op tijd het pensioen uitbetaald krijgen.

De exacte eisen waaraan moet worden voldaan voor een andere kwalificatie zijn op dit moment nog niet bekend. Om hoge (onvoorziene) kosten van extra rapportages te voorkomen is voor de huidige kwalificatie gekozen. Bovendien biedt de wetgeving kleinere entiteiten met minder dan 500 werknemers de mogelijkheid om op een minder uitgebreid niveau te rapporteren over de duurzaamheidsfactoren die Pensioenfonds Recreatie meeweegt.

Pensioenfonds Recreatie houdt zich aan Verordening (EU) 2019/2088 van 27 november 2019 betreffende informatieverschaffing over duurzaamheid in de financiële dienstensector (SFDR). Het beloningsbeleid van Pensioenfonds Recreatie zet niet aan tot het nemen van buitensporige risico's in verband met duurzaamheidsrisico's. Een op grond van het beloningsbeleid toegekende beloning is niet afhankelijk van het al dan niet nemen van duurzaamheidsrisico's.

De onderliggende beleggingen van dit financiële product houden geen rekening met de EU-criteria voor ecologisch duurzame economische activiteiten.

2.2.5 Prudent person

Met de invoering van het nieuwe FTK per 2015 is expliciet in de regelgeving opgenomen dat het pensioenfonds onderbouwt dat het strategisch beleggingsbeleid en het beleggingsplan passen binnen de prudent person regel. Het pensioenfonds heeft ten behoeve van de prudent person toets door de certificerend actuaire een vragenlijst ingevuld. Deze vragenlijst is een self-assessment waarmee het pensioenfonds de onderbouwing vastlegt. Het pensioenfonds is van mening dat het voldoet aan de aan de prudent person regel. De belangrijkste uitgangspunten voor toepassing van het prudent beginsel zijn vastgelegd in wet- en regelgeving. In bijlage 7 is een samenvatting van de onderbouwing opgenomen.

2.2.6 Terugblik resultaat 2021

Het beleggingsjaar 2021 bracht een positieve ontwikkeling voor aandelen, met name voor ontwikkelde markten. Gedurende het jaar is de rentecurve gestegen van niveaus rond of onder de nul tot ca. 0,48% voor de 30-jaars rente aan het einde van het jaar.

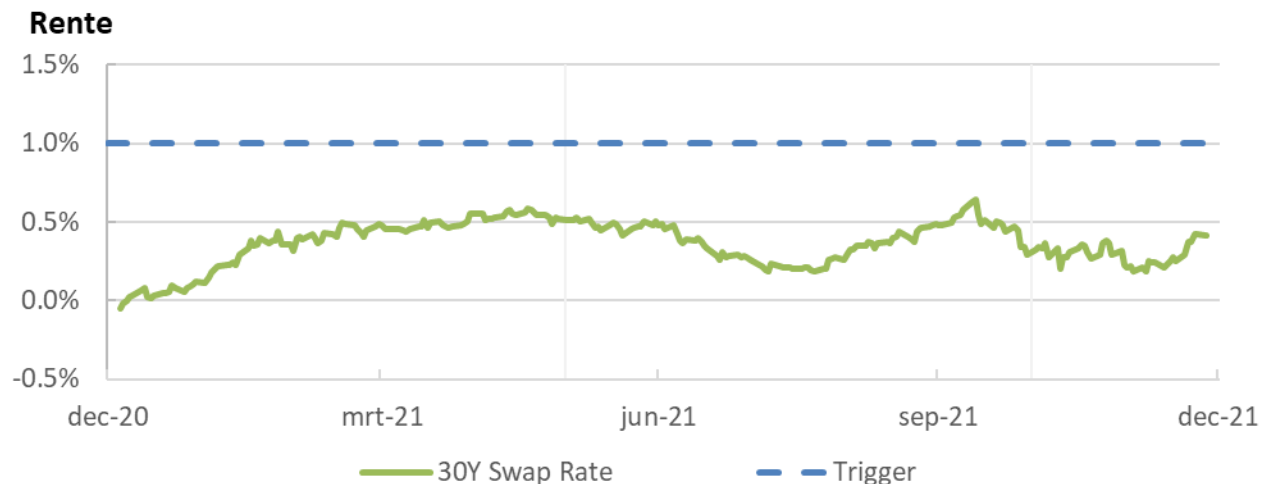
Onderstaande tabel toont het beleggingsresultaat van het pensioenfonds in 2021. De indirecte vermogensbeheerkosten (binnen de beleggingsfondsen) zijn verrekend met het rendement en bestaan uit beheerskosten en transactiekosten. De directe vermogensbeheerkosten zijn niet verrekend met het rendement.

Beleggingscategorie	Rendement Portefeuille	Rendement Benchmark	Benchmark
Matchingportefeuille			
Vastrentende waarden (staatsobligaties, renteswaps en kasgeld)	-19,2%	-19,2%	
Returnportefeuille	15,0%	10,9%	
Aandelen			
Ontwikkelde landen	33,6%	31,4%	MSCI World ex. Controversies
Opkomende Landen	4,6%	4,9%	MSCI Emerging Markets
Small Cap EAFE	18,6%	18,5%	MSCI EAFE Small Cap
Small Cap US	28,7%	28,2%	MSCI USA Small Cap
Bedrijfsobligaties	-0,9%	-1,1%	iBoxx EUR Corporates
Asset-backed securities	1,2%	0,5%	Barclays ABS FR Euro & Barc Capital ABS FR Euro
Hypotheke	2,4%	-3,4%	Barclays Cust. PHF Swap Index
Totaal (exclusief valutahedge)	1,9%	-0,5%	
Totaal (inclusief valutahedge)	0,7%	-1,8%	

Voor het benchmarkrendement van de matchingportefeuille geldt dat deze gelijkgesteld is aan het feitelijke rendement. In 2021 heeft de portefeuille een outperformance ten opzichte van de benchmark gehaald, met name door de categorieën aandelen ontwikkelde markten, assetbacked securities en hypotheke. In de paragrafen hieronder is een toelichting per categorie opgenomen.

Toelichting rendement matchingportefeuille

De matchingportefeuille heeft tot doel om het renterisico op de verplichtingen gedeeltelijk af te dekken. Onderstaande grafiek toont het verloop van de 30-jaars rente in 2021 en de daarbij horende trigger voor de aanpassing van de strategische rentafdekking die bij het huidige renteniveau op 1% ligt.

De 30-jaars rente is in 2021 gestegen, van -0,02% in het begin van het jaar naar 0,48% aan het einde van het jaar. Door de rentestijging daalden de verplichtingen in waarde, en was eveneens het rendement op de matchingportefeuille negatief.

Gedurende het gehele jaar 2021 lag de 30-jaars rente lager dan het niveau van de trigger (van 1%), waardoor het strategische niveau van de renteafdekking gedurende het jaar ongewijzigd is gebleven.

Effectiviteit renteafdekking

Maandelijks wordt de actuele (ex-ante) renteafdekking gemonitord. Eenmaal per kwartaal wordt over de gerealiseerde (ex-post) renteafdekking gerapporteerd. Ontwikkelingen in de spread en overige factoren kunnen ervoor zorgen dat de gerealiseerde afdekking afwijkt van de strategische afdekking. Dit is met name het geval als de rentebewegingen klein zijn.

	2021
Resultaat verplichtingen (EUR mln)	-190,7
Resultaat matchingportefeuille (EUR mln)	-85,7
Strategische renteafdekking	44%
Gerealiseerde renteafdekking*	45%

De gerealiseerde renteafdekking in 2021 van 45% sloot aan bij de strategische renteafdekking.

Attributie resultaat matchingportefeuille

Het resultaat van de matchingportefeuille kan worden verdeeld in drie componenten: renteontwikkelingen, spreadontwikkelingen (de spread is het verschil tussen de rente op swaps en staatsobligaties) en overige componenten.

Resultaat Matchingportefeuille (EUR mln)	Matchingportefeuille	Verplichtingen
Totaal	-85,7	-190,5
Rente	-85,7	-190,5
Spread	1,7	0,0
Overig	-1,6	0,0

Rente

Het renterisico wordt gevormd door de huidige verplichtingen en de verwachte opbouw van verplichting waarvan de premie vastligt. Het resultaat op de verplichtingen wordt berekend middels de swaprente.

De matchingportefeuille heeft tot doel een deel van het renterisico af te dekken. Dit gebeurt door middel van vastrentende waarden zoals swaps, staats(gerelateerde)obligaties en kasgeld.

Spread

De rente op staatsobligaties kent een op- of afslag ten opzichte van de swaprente. Een verandering van deze opslag levert een resultaat op. In 2021 was dit resultaat 1,7 EUR mln. In 2021 is de inzet van het spreadrisicobudget geleidelijk verlaagd. Het spreadresultaat is in absolute omvang beperkt doordat het renterisico overwegend met renteswaps wordt afgedekt. Het spreadrisico vanuit staats(gerelateerde)obligaties is daardoor laag.

Overig

Het overige resultaat komt onder meer doordat de korte rente die wordt betaald op swaps niet gelijk is aan de rente die ontvangen wordt op kasgeld en kortlopende staatsobligaties. In 2021 was dit resultaat -1,6 EUR mln.

Toelichting rendementen returnportefeuille

Aandelen (28,5% van het vermogen)

Het pensioenfonds belegt op een passieve wijze in een wereldwijd gespreide aandelenportefeuille. Het behaalde rendement op de aandelenportefeuille was +29,7%. Dit is 1,6%-punt hoger dan het benchmarkrendement. Het overrendement ten opzichte van de benchmark wordt met name veroorzaakt doordat voor het beleggingsfonds aandelen ontwikkelde markten zowel 31 december 2020 als 31 december 2021 een "bank holiday" was. Op deze datums is er geen koers vastgesteld voor het

beleggingsfonds, maar wel voor de benchmark. Hierdoor is voor dit beleggingsfonds een relatief groot verschil van ca. 0,7% en 0,6% tussen het portefeuille- en het benchmarkrendement ontstaan in december 2020 en 2021 (wat in januari 2021 en 2022 weer is goed gemaakt). Daarnaast is een positief overrendement behaald door belastingefficiency t.o.v. de benchmark en securities lending.

De getoonde cijfers voor aandelen zijn exclusief het effect van de valuta-afdekking.

Bedrijfsobligaties (7% van het vermogen)

Het rendement van het bedrijfsobligatiefonds over het gehele jaar bedroeg -0,9%. Dit is 0,2%-punt hoger dan het benchmarkrendement. Het fonds belegt in obligaties met een hoge kredietwaardigheid volgens een "enhanced indexing" strategie waarbij beperkt kan worden afgeweken van de benchmark. De rente en in mindere mate de kredietopslag voor deze obligaties stegen in 2021, waardoor het rendement negatief was.

Asset-backed securities (ABS) (7% van het vermogen)

Het ABS-fonds belegt actief in asset-backed securities met een hoge kredietwaardigheid, genoteerd in euro en gespreid over verschillende uitgevers, onderpanden, sectoren en landen. Het rendement was 1,2% in de belegde periode, 0,7%-punt hoger dan het benchmarkrendement.

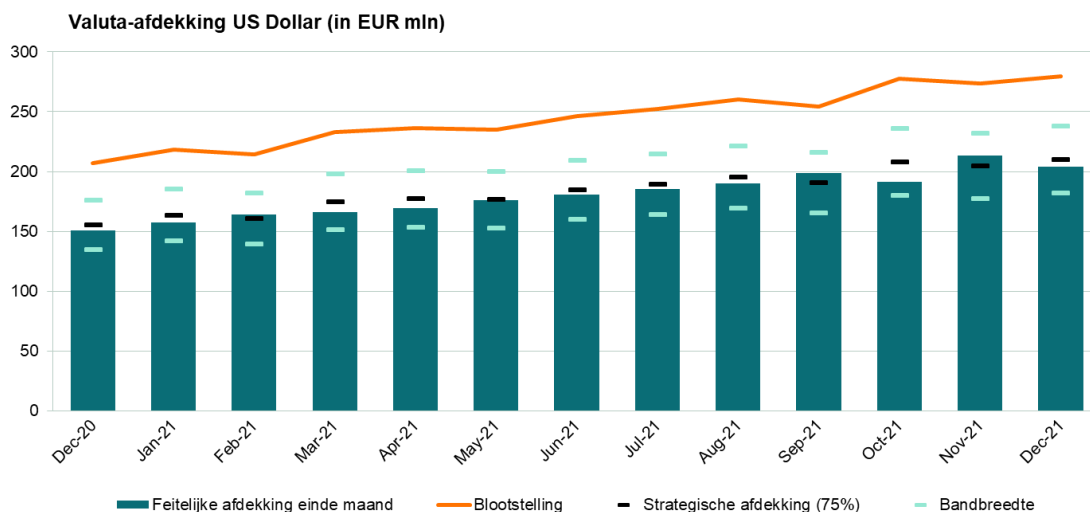
Hypotheek (20% van het vermogen)

Het hypotheekfonds behaalde een rendement van 2,4%. Dit is 5,8%-punt hoger dan het benchmarkrendement. Het overrendement werd met name veroorzaakt door een daling van de kredietopslag in de rente die gebruikt wordt voor de waardering van de hypotheekportefeuille ten opzichte van de risicovrije rente. Voor deze categorie is geen goed passende benchmark beschikbaar. De benchmark is gebaseerd op de risicovrije rente. Voor de waardering van de portefeuille wordt een gemiddelde hypotheekrente gebruikt die in 2021 maar beperkt is gewijzigd. Doordat de risicovrije rente relatief hard gestegen is ten opzichte van de rente die gebruikt wordt om de hypotheekportefeuille te waarderen, heeft de benchmark aanzienlijk minder gepresteerd dan de portefeuille.

Toelichting valuta-afdekking

Valutarisico wordt vanuit de beleggingsovertuigingen niet als bron van rendement gezien. Het beleid van het pensioenfonds is om deze risico's af te dekken indien er sprake is van een materiële blootstelling. Een volledige afdekking is niet optimaal omdat er sprake is van samenhang tussen de valutakoers en het aandeel. Dit komt mede doordat een aandeel dat in dollars genoteerd is ook inkomsten uit andere regio's zoals het Eurogebied heeft. De strategische valuta-afdekking is bepaald op 75% voor uitsluitend de US dollar. Eind 2021 is dit nog steeds de enige materiële positie in vreemde valuta.

Munteenheid	Blootstelling Q4 2021 (in EUR mln)	Blootstelling (% balans)	Strategische Afdekking
Amerikaanse Dollar	279	13,1%	75% (+/- 10%)
Britse Pond	18	1,5%	0%
Japanse Yen	31	2,6%	0%
Zwitserse Franc	12	1,0%	0%
Australische Dollar	10	0,8%	0%

Bovenstaande grafiek toont de valutablootstelling en de valuta-afdekking (in EUR mln) op het einde van iedere kalendermaand. De indicatiestrepen geven de gewenste afdekking (75% - paars) en de bandbreedte (65% tot 85% - blauw) aan. Doordat de valutadoorrol midden in de maand plaatsvindt kan de afdekking einde maand afwijken van de strategische afdekking. Te zien is dat de afwijking beperkt is en binnen de bandbreedte valt. Eind 2021 bedroeg de feitelijke afdekking 73%.

Z-score en performancetoets

Het pensioenfonds is een verplichtgesteld bedrijfstakpensioenfonds. Wanneer de beleggingsperformance van het pensioenfonds onder een door de wetgever bepaalde grens valt, moet het pensioenfonds, op basis van het vrijstellings- en boetebesluit Wet Bpf 2000, vrijstelling verlenen van de verplichtstelling wanneer een onderneming daarom verzoekt. De pensioenregeling moet wel gelijkwaardig zijn aan die van het pensioenfonds.

Om te bepalen of de beleggingsperformance van het pensioenfonds boven een bepaalde grens ligt, wordt het feitelijke beleggingsrendement vergeleken met het rendement van een door het pensioenfonds vastgestelde normportefeuille. Dit wordt gedaan door jaarlijks de Z-score van het pensioenfonds te bepalen. Hierbij wordt het rendement (de performance) van het pensioenfonds en het rendement van de benchmark vergeleken, en het verschil gedeeld door een factor die afhankelijk is van de samenstelling van het belegde vermogen (de verhouding obligaties/aandelen).

Voor het bepalen van de ongecorrigeerde performancetoets worden de Z-scores over een periode van 5 jaar opgeteld en gedeeld door de wortel van vijf. Volgens het Vrijstellings- en boetebesluit Wet Bpf 2000 dient bij deze ongecorrigeerde performancetoets 1,28 opgeteld te worden. De uitkomst van deze gecorrigeerde performancetoets moet positief zijn. Meer informatie over de berekening van de Z-score en de performancetoets is te vinden in het Vrijstellings- en Boetebesluit Wet Bpf 2000.

De uitkomst van de Performancetoets over 2021 is positief. Ondernemingen kunnen niet verzoeken om vrijstelling op basis van deze toets.

Jaar	Z-score	Ongecorrigeerde Performancetoets (5 jaar)	Gecorrigeerde Performancetoets (5 jaar)
2021	2,04	0,30	1,58
2020	-0,75	0,76	2,04
2019	-0,43	0,80	2,08
2018	-0,11	1,33	2,61
2017	-0,08	2,17	3,45

2.3 Ontwikkeling dekkingsgraad

De dekkingsgraad wordt berekend door het vermogen te delen door de verplichtingen van het pensioenfonds:

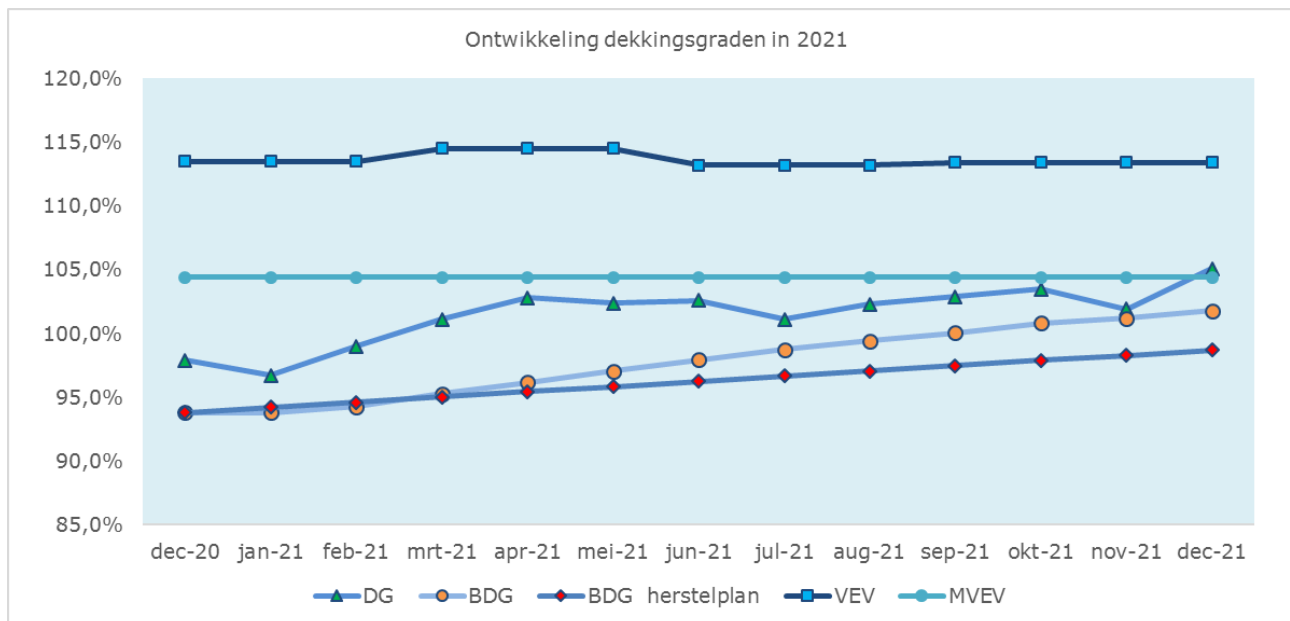
- De verplichtingen worden vastgesteld op basis van de rente die DNB voorschrijft.
- Het vermogen wordt vastgesteld op basis van actuele marktwaarde. Wanneer de rente stijgt of daalt werkt dit meteen door in de waarde van de beleggingen.

Het verloop van de dekkingsgraad laat zien welke componenten in 2021 de meeste invloed hebben gehad op de ontwikkeling van de dekkingsgraad. De dekkingsgraad heeft zich gedurende het jaar als volgt ontwikkeld:

	%	2021	2020
Actuele dekkingsgraad ultimo vorig jaar		97,9	98,3
Resultaat op beleggingen		1,1	15,4
Resultaat a.g.v. wijziging rts		7,5	-15,7
Resultaat op premie		-0,8	-0,4
Resultaat op waardeoverdrachten		0,0	-0,1
Resultaat op kosten		0,0	0,0
Resultaat op uitkeringen		0,0	-0,1
Resultaat op kanssystemen (arbeidsongeschiktheid en sterfte)		-0,3	-0,1
Resultaat op toeslagverlening		0,0	0,0
Resultaat op aanpassing levensverwachting		0,0	3,4
Resultaat op overige (incidentele) mutaties technische voorzieningen		0,1	0,1
Resultaat op andere oorzaken en kruiseffecten ⁷		-0,3	-2,9
Actuele dekkingsgraad ultimo boekjaar		105,2	97,9

In 2021 is de dekkingsgraad gestegen van 97,9% ultimo 2020 naar 105,2% aan het eind van 2021. De beleidsdekkingsgraad is gestegen van 93,8% naar 101,8%. Het verloop van de dekkingsgraad is in de onderstaande grafiek weergegeven. De dekkingsgraad van het pensioenfonds zit het gehele jaar onder de minimaal vereiste dekkingsgraad (MVEV) van 104,4%. De vereiste dekkingsgraad is eind 2021 114,6%.

⁷ De bepaling van de procentuele effecten van de diverse resultaatbronnen op de dekkingsgraad zijn conform de richtlijnen van DNB alle uitgedrukt ten opzichte van de primo dekkingsgraad. Dit zorgt ervoor dat de optelling van de primo dekkingsgraad plus alle afzonderlijke procentuele effecten niet leidt tot de ultimo dekkingsgraad. Het verschil tussen deze twee wordt verantwoord onder de noemer "overige oorzaken" en betreft de kruiseffecten.

2.3.1 Ontwikkeling resultaat en technische voorziening

Ontwikkeling van de technische voorziening:

Bedragen x € 1.000	2021	2020
	1.193.703	995.600
Pensioenopbouw	64.430	54.737
Rentetoevoeging	-6.501	-3.289
Ottrekking voor pensioenuitkeringen en uitvoeringskosten	-7.289	-6.096
Wijziging marktrente	-84.666	188.611
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	121	-2.133
Aanpassing levensverwachting	0	-33.282
Overige (incidentele) mutaties technische voorzieningen	-1.624	-1.267
Overige mutaties	3.313	822
Totaal technische voorziening	1.161.487	1.193.703

Analyse van het resultaat:

<i>Bedragen x € 1.000</i>	2021	2020
Resultaat op beleggingen	13.505	153.313
Resultaat op wijziging RTS	84.666	-188.611
Resultaat op premie	-11.541	-4.825
Resultaat op waardeoverdrachten	-499	-898
Resultaat op kosten	0	0
Resultaat op uitkeringen	60	-144
Resultaat op kanssystemen	-3.307	-822
Resultaat op aanpassingen levensverwachting	0	33.282
Resultaat op overige (incidentele) mutaties technische voorzieningen	1.624	1.267
Resultaat op andere oorzaken	223	-255
Totaal saldo van baten en lasten	84.731	-7.693

Het totaal saldo van baten en lasten betreft tevens de stand zoals deze ultimo 2021 toegevoegd is aan het eigen vermogen. En zoals deze in de jaarrekening is gepresenteerd. In 2021 zijn de volgende belangrijke effecten op actuair resultaat te onderscheiden:

Beleggingen

Het rendement op de beleggingen (0,7%) draagt in 2021 positief bij aan de ontwikkeling van de dekkingsgraad. De benodigde interest over boekjaar 2021 wordt bepaald aan de hand van de 1-jaars rente uit de curve van 31-12-2020, -0,533%.

Wijziging rentetermijnstructuur (RTS)

De RTS ultimo 2021 ligt ruim boven de RTS ultimo 2020 en zorgt daarmee voor een daling van de technische voorziening. Dit levert een positieve bijdrage aan het resultaat.

DNB heeft er voor gekozen om de nieuwe UFR-methode gefaseerd in te voeren. De technische voorzieningen en dekkingsgraad per 31 december 2020 zijn gebaseerd op de "oude" UFR-methode. Per 1 januari 2021 heeft DNB de nieuwe UFR-methode voor 25% ingevoerd. Het effect van de nieuwe UFR-methode is verantwoord als onderdeel van het RTS-effect per ultimo 2021 en bedraagt -18.840 duizend (en heeft een effect op de dekkingsgraad van -1,6%-punt).

Per 1 januari 2022 heeft DNB de nieuwe UFR-methode voor 50% ingevoerd. Het effect van de overgang op de RTS per 1 januari 2022 op de technische voorziening is als gebeurtenis na balansdatum opgenomen in dit jaarverslag.

Premie

Het resultaat op premie wordt vastgesteld door de totaal ontvangen premie af te zetten tegen de actuair benodigde premie. Per saldo is het resultaat op premie gedaald ten opzichte van 2020.

Kanssystemen

Aan het vaststellen van de technische voorzieningen liggen kanssystemen ten grondslag. De belangrijkste zijn sterfte en arbeidsongeschiktheid. Het resultaat op arbeidsongeschiktheid is net als voorgaande jaren negatief. Het resultaat op overlijden is dit jaar negatief.

Toeslagverlening

Het Bestuur heeft op basis van de financiële positie moeten besluiten om in 2021 geen (voorwaardelijke) toeslag te verlenen.

Aanpassingen levensverwachting

Voor 2021 is uitgegaan van de AG Prognosetafel 2020 en van de in 2020 voor het laatst vastgestelde leeftijdsafhankelijke correctiefactoren behorende bij de overlevingsgrondslagen.

Overige (incidentele) mutaties technische voorzieningen

Per 1 januari 2021 is het opbouwpercentage verlaagd van 1,403% naar 1,310%. Het verlaagde opbouwpercentage is ook van toepassing op de premievrijgestelde toekomstige opbouw van arbeidsongeschikte deelnemers. Hiervoor was op de ultimo stand van het jaarwerk 2020 een extracomptabele post van -1.273 opgenomen. De daadwerkelijke wijziging van de voorziening bedraagt -1.322, wat een resultaat geeft van 49. Voor de toekomstige risicopremies voor arbeidsongeschikte deelnemers was een extracomptabele post van -43 opgenomen. De daadwerkelijke wijziging van de voorziening bedraagt -87, wat leidt tot een resultaat van 44. Per 1 januari 2022 wijzigt het opbouwpercentage opnieuw, van 1,310% naar 1,213%. In verband hiermee is opnieuw een extracomptabele verlaging van de voorziening opgenomen voor de premievrije toekomstige opbouw (1.472) en risicopremies (59). Dit leidt tot een resultaat van 1.531. Tezamen bedraagt het resultaat 1.624.

Andere oorzaken

Dit zijn overige actuariële resultaten die ontstaan doordat de feitelijke uitkomsten afwijken van datgeen actuariëel verondersteld is. Deze resultaten zijn niet toe te wijzen aan één van de eerder genoemde categorieën.

Saldo baten en lasten over de afgelopen jaren

<i>Bedragen x € 1.000</i>	2021	2020	2019	2018	2017
Premieresultaat					
Premiebijdragen	57.658	54.530	47.767	47.209	43.973
Pensioenopbouw	-60.070	-51.304	-45.602	-42.959	-42.105
Overige mutaties technische voorziening	-4.359	-3.457	-1.786	-1.618	-1.393
Pensioenuitvoeringskosten*	-4.770	-4.594	-4.656	-4.452	-4.353
	-11.541	-4.825	-4.277	-1.820	-3.878
Interestresultaat					
Beleggingsresultaten	7.004	150.024	204.833	4.008	-465
Rentetoevoeging technische voorziening	6.501	3.289	-1.873	1.883	1.520
Wijziging marktrente	84.666	-188.611	-174.263	-45.226	10.216
	98.171	-35.298	28.697	-39.335	11.271
Overige resultaten					
Resultaat op waardeoverdrachten	-499	-898	415	0	2
Resultaat op kanssystemen (arbeidsongeschiktheid en sterfte)	-3.307	-822	-1.058	-1.289	-1.598
Resultaat op uitkeringen	60	-144	67	136	179
Indexering en overige toeslagen	0	0	0	0	0
Aanpassing sterftekansen	0	33.282	0		
Wijziging overige actuariële uitgangspunten	1.624	1.267	-658	10.797	0
Overige baten	223	44	84	20	11
Overige lasten		-299	18	74	-79
	-1.899	32.430	-1.132	9.738	-1.485
Totaal saldo van baten en lasten	84.731	-7.693	23.288	-31.417	5.906

* Zie voor een uitsplitsing de tabel in paragraaf 2.6.1, inclusief de toelichting.

De verschillende actuariële resultaten worden in de jaarrekening nader toegelicht. Voor het oordeel van de actuaaris wordt verwezen naar de actuariële verklaring.

2.3.2 Kostendekkende premie

De kostendekkende premie bestaat uit een actuariel benodigde premie voor de pensioenopbouw en de risicodekkingsgraden voor overlijden en arbeidsongeschiktheid, de solvabiliteitsopslag, de opslag voor uitvoeringskosten en de opslag voor toeslagverlening.

De toename van de pensioenverplichtingen in het boekjaar wordt gefinancierd op basis van verwacht rendement met een opslag voor toekomstbestendige toeslagverlening ter hoogte van de verwachte prijsindexatie. In de feitelijke premie van 2021 is geen dekkingsgraad afhankelijke herstelbijdrage opgenomen.

In de volgende tabel is een overzicht van de kostendekkende premie opgenomen. De kostendekkende premie is berekend op basis van de rentetermijnstructuur. De gedempte kostendekkende premie is op basis van het verwachte rendement vastgesteld.

<i>Bedragen x € 1.000</i>			
Premie 2021	RTS	Gedempt	Feitelijk
Actuariel benodigde premie voor inkoop onvoorwaardelijke onderdelen van de regeling			
Regulier	59.612	28.043	42.844
Risicopremie partner- en wezenpensioen	1.626	1.111	1.111
Opslag voor uitvoeringskosten	4.802	3.935	4.474
Risicopremie arbeidsongeschiktheid	2.499	2.499	2.499
Solvabiliteitsopslag	8.828	4.379	6.427
Actuariel benodigde premie inkoop voorwaardelijke onderdelen van de regeling	0	20.066	0
Toetswaarde premie	77.367	60.033	57.355
Overige premie			
Afrekening vorig jaar			132
Anw-premie			171
Totaal feitelijke premie			57.658

De premiedekkingsgraad geeft aan in hoeverre de ontvangen pensioenpremie in een jaar voldoende is om de nieuwe pensioenaanspraken te kunnen financieren. Deze wordt bepaald door de beschikbare premie voor inkoop onvoorwaardelijke onderdelen te delen door de actuariel benodigde premie voor onvoorwaardelijke onderdelen. De beschikbare premie wordt verminderd met de opslag voor uitvoeringskosten. De premiedekkingsgraad per 1 januari 2021 is ex-ante vastgesteld op 87,0%. Een premiedekkingsgraad van minder dan 100% draagt niet bij tot herstel van de dekkingsgraad. Ten opzichte van de premiedekkingsgraad per 1 januari 2020 van 91,4% is er sprake van een daling. De verwachte premiedekkingsgraad per 1 januari 2022 is ex-ante vastgesteld op 94,0%. Als gevolg van de gestegen rente ligt deze hoger dan per 1 januari 2021. De adviserend actuaris heeft aangegeven dat dit voor 2021 als voldoende evenwichtig kan worden beschouwd. Het bestuur deelt deze mening. De premiedekkingsgraad belemmert het herstel van de financiële positie niet substantieel. In de verklaring van opdrachtverstrekking en -aanvaarding van sociale partners en het pensioenfonds, die in 2021 is overeengekomen en geldt per 1 januari 2020, is opgenomen dat het bestuur jaarlijks de evenwichtigheid toetst aan de hand van het verschil tussen de actuele dekkingsgraad en de premiedekkingsgraad. Indien er in enig jaar een te grote afwijking is tussen de actuele dekkingsgraad en de premiedekkingsgraad, waardoor er volgens het pensioenfonds sprake is van onevenwichtigheid,

treedt het pensioenfonds in overleg met sociale partners. Doel van het overleg is te verzoeken aan sociale partners om tot een evenwichtige oplossing te komen.

Oordeel van de externe actuaris over de financiële positie

De financiële positie van het pensioenfonds is naar mening van de waarmerkend actuaris niet voldoende. Daarbij is bepalend de mate waarin het pensioenfonds zal kunnen voldoen aan de verplichtingen, aangegaan tot balansdatum, in aanmerking nemend het streven inzake toeslagen, zoals aan verzekerden meegedeeld en de in wet- en regelgeving opgenomen criteria.

2.4 Toeslagenbeleid

Naast de doelstelling van het pensioenfonds om te streven naar een nominaal pensioen, wordt koopkrachtbehoud beoogd, maar niet tegen elke prijs. Om deze doelstelling te realiseren heeft het pensioenfonds een toeslagenbeleid vastgesteld. Het toeslagenbeleid voldoet aan de wettelijke regels over het verlenen van toeslagen.

Voorwaardelijke toezegging

Het pensioenfonds heeft een voorwaardelijk toeslagbeleid, gebaseerd op de ambitie de pensioenen waardevast te houden. De daarbij gehanteerde maatstaf is de stijging van het CBS-consumentenprijsindexcijfer (CPI), alle bestedingen afgeleid, over de periode 1 oktober van het jaar t-2 tot 1 oktober van het jaar t-1.

Jaarlijks zal het bestuur beoordelen of en in hoeverre het verlenen van een toeslag mogelijk is. Het bestuur zal in zijn beoordeling onder meer betrekken:

- De financiële positie van het pensioenfonds en de eisen die de Pensioenwet daaraan stelt in het algemeen, én
- De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds en de vrije reserve van het pensioenfonds in het bijzonder.

Voor de toe te kennen toeslag zal het bestuur de onderstaande leidraad hanteren. Het bestuur kan besluiten om van deze leidraad af te wijken.

- Als de beleidsdekkingsgraad lager is dan 110% worden er geen toeslagen verleend.
- Als de beleidsdekkingsgraad hoger of gelijk is aan de bovengrens, wordt de volledige toeslag verleend.
- Als de beleidsdekkingsgraad boven de 110% is, maar onder de bovengrens, dan wordt er toeslag verleend voor zover deze in de toekomst te realiseren is:
 1. Hiervoor is beschikbaar de ruimte tussen de beleidsdekkingsgraad en de ondergrens van 110%;
 2. Er wordt bepaald hoeveel dekkingsgraadpunten de beleidsdekkingsgraad zou dalen bij 1% toekomstige toeslagverlening waarbij voor de benodigde kosten voor toeslagverlening rekening wordt gehouden met het verwachte netto meetkundig rendement op zakelijke waarden;
 3. Vervolgens wordt de te verlenen toeslag als volgt bepaald: Uitkomst onder 1 gedeeld door de uitkomst onder 2 vermenigvuldigd met 1%.
 4. De onder 3 bepaalde toeslag wordt toegekend aan zowel actieve als niet-actieve deelnemers.

Per 30 september 2021 bedraagt de bovengrens 125,7%.

Als de beleidsdekkingsgraad hoger is dan de bovengrens, kan het bestuur besluiten tot het inhalen van gemiste indexaties of repareren van eerdere kortingen. De maximale termijn voor inhaalindexaties of reparatie van kortingen bedraagt 10 jaar. Voor toekenning van bovengenoemde incidentele toeslagen zal maximaal 20% van het vermogen boven de bovengrens worden aangewend. Wettelijk mag een pensioenfonds geen toeslag verlenen indien de beleidsdekkingsgraad onder de 110% ligt.

Door de financiële positie van het fonds zijn de opgebouwde en ingegane pensioenen per 1 januari 2021 en per 1 januari 2022 niet verhoogd.

2.5 Kortingsbeleid

Indien de financiële situatie van het pensioenfonds niet verbetert, kan het pensioenfonds een aantal maatregelen treffen. Het pensioenfonds kan kiezen om geen toeslagverlening toe te kennen, het verhogen van de premie, het versoberen van de pensioenregeling en het aanpassen van of ingrijpen in het beleggingsbeleid. Als deze maatregelen niet voldoende zijn, heeft het pensioenfonds nog een uiterste maatregel. Deze uiterste maatregel is het korten van het pensioen. Dit betekent dat de opgebouwde pensioenaanspraken en pensioenrechten worden verlaagd met een bepaald percentage. Ondanks de lage beleidsdekkingsgraad heeft het pensioenfonds de opgebouwde pensioenen en pensioenrechten in 2020 niet hoeven te verlagen.

Herstelplan 2021

Op 22 maart 2021 is een nieuw herstelplan ingediend, omdat de dekkingsgraad lager is dan het VEV. De ontwikkeling van de dekkingsgraad is in 2020 achtergebleven bij de verwachtingen die in het herstelplan 2020 werden verondersteld. Op basis van de systematiek van het herstelplan zou het fonds binnen 10 jaar uit reservetekort zijn: eind 2030 wordt op basis van het herstelplan een beleidsdekkingsgraad verwacht van 114,1% (dit is meer dan het VEV van 113,5%).

DNB heeft op 19 mei 2021 schriftelijk laten weten dat zij instemmen met het herstelplan van het pensioenfonds.

Herstelplan 2022

Op 23 maart 2022 is een herstelplan ingediend, omdat de dekkingsgraad lager is dan het VEV. De ontwikkeling van de dekkingsgraad is in 2021 achtergebleven bij de verwachtingen die in het herstelplan 2021 werden verondersteld. Op basis van de systematiek van het herstelplan zou het fonds binnen 10 jaar uit reservetekort zijn: eind 2031 wordt op basis van het herstelplan een beleidsdekkingsgraad verwacht van 117,5% (dit is meer dan het VEV van 114,6%).

DNB heeft op 19 mei 2022 schriftelijk laten weten dat zij instemmen met het herstelplan van het fonds.

Tegemoetkoming Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Minister Koolmees heeft opnieuw de mogelijkheid geboden om een korting voor 31 december 2021 te beperken of te voorkomen. Deze mogelijkheid geldt alleen indien de actuele dekkingsgraad hoger is dan 90%. Gezien de actuele dekkingsgraad per 31 december 2021 hoeft het fonds dit jaar geen gebruik te maken van de tegemoetkoming van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

2.6 Uitvoeringskosten

Eén van de taken van het pensioenfonds is het uitvoeren van de pensioenregeling. In deze paragraaf wordt ingegaan op de kosten van de uitvoering, de klachten- en geschillenregeling, de incidentenregeling en het communicatiebeleid.

2.6.1 **Kosten uitvoering pensioenbeheer**

Het bestuur maakt voor de uitvoering van de regeling diverse kosten. Het bestuur vindt een transparante verantwoording en heldere communicatie over de gemaakte kosten van belang. Daarvoor worden de "Aanbevelingen Uitvoeringskosten" opgesteld door de Pensioenfederatie gehanteerd. Er wordt onderscheid gemaakt in 3 kostensoorten: pensioenbeheer, vermogensbeheer en transactiekosten.

Kostenratio per kostensoort	2021	2020
Kostenratio pensioenbeheer (€ per deelnemer)	149	143
Totale kosten pensioenbeheer (€ x 1000)	3.383	3.104
Kostenratio vermogensbeheer (% van het gemiddeld belegd vermogen)	0,23%	0,23%
Totale kosten vermogensbeheer (€ x 1000)	2.720	2.419
Kostenratio transactiekosten (% van het gemiddeld belegd vermogen)	0,01%	0,02%
Totale transactiekosten (€ x 1000)	136	210

Vanaf 2020 wordt een deel van de kosten toegerekend aan vermogensbeheer. De omvang daarvan is deels gebaseerd op een inschatting (tijdsevenredige verdeling). Voor 2021 komt de "allocatie aan vermogensbeheer" net als in 2020 uit op 20% van de bestuurskosten, 15% van de kosten Bestuursondersteuning en de kosten Beleggingsadviescommissie.

Het bedrag aan uitvoeringskosten voor het pensioenbeheer bestaat uit:

Bedragen x € 1.000 en incl. BTW	2021	2020
Bestuur	372	422
Bestuursondersteuning	522	522
Pensioenuitvoering (TKP)	2.036	1.787
#GastVrij Pensioenfonds	0	10
Controle en advies	336	304
Pensioenuitvoering (overig)	286	229
Totaal	3.552	3.274
Allocatie naar kosten vermogensbeheer		
Kosten bestuur	73	82
Kosten bestuursondersteuning	78	78
Kosten Beleggingsadviescommissie	18	10
Totaal allocatie naar kosten vermogensbeheer	169	170
Totaal pensioenbeheerskosten	3.383	3.104
Aantal actieven en pensioengerechtigden	22.695	21.757
Kosten per deelnemer	149	143
Aantal actieven, pensioengerechtigden en gewezen deelnemers	92.124	90.167
Kosten berekend over alle deelnemers	37	34
Gemiddeld aantal actieven en pensioengerechtigden in het jaar	22.916	22.220
Kosten per deelnemer / pensioengerechtigde	148	140

Hieronder is een korte toelichting van bovenstaande kosten opgenomen. De ontwikkeling van de pensioenuitvoeringskosten wordt in jaarrekening in hoofdstuk 9 nader toegelicht.

Kosten per deelnemer/pensioengerechtigde en kosten berekend over alle deelnemers

De totale kosten zijn ten opzichte van 2020 gestegen met € 278 duizend (voor allocatie naar vermogensbeheer). Deze stijging komt met name door een hogere administratiekostenvergoeding van

TKP. Door de stijging van de kosten op totaalniveau zijn de kosten per deelnemer/pensioengerechtigde per 31 december 2021 gestegen in vergelijking met afgelopen jaar. In de kosten per deelnemer zijn de kosten die gemaakt worden inzake vermogensbeheer buiten beschouwing gelaten.

Bestuur

De kosten bestuur hebben betrekking op de vergoedingen voor de werkzaamheden verband houdend met de bestuursorganen. De vergoedingen bestaan uit een vaste vergoeding, een vergoeding van reis- en verblijfkosten, opleidingskosten en overige bestuurskosten. Hierin zijn ook opgenomen de kosten voor de werkzaamheden ter ondersteuning van de Raad van Toezicht en het Verantwoordingsorgaan. De kosten zijn in 2021 gedaald omdat bestuursleden niet meer btw-plichtig zijn.

Bij de vaststelling van de hoogte van de beloning spelen vervangingswaarde, verantwoordelijkheid, functiewaardering en tijdsbesteding een rol. Alle leden van het bestuur hebben zitting in een commissie en/of zijn sleutelfunctiehouder. De werkzaamheden zijn hierdoor aanzienlijk toegenomen. In verband met de grotere tijdsbesteding heeft het bestuur besloten om per 1 januari 2022 de FTE te verhogen met 0.2. De verhoging van de FTE heeft geen gevolgen voor de invulling van de norm tijdsbeslag volgens het Besluit uitvoering Pw en Wvb.

Bestuursondersteuning

Dit betreft de vaste vergoedingen voor bestuursondersteuning door Montae & Partners.

Pensioenuitvoering (TKP)

De kosten die pensioenuitvoerder TKP op jaarbasis in rekening brengt voor de vooraf afgestemde activiteiten en eventueel meerwerk worden onder deze post gerapporteerd. Vanaf 2021 is een hogere vaste vergoeding afgesproken. Het fonds had een vijfjarige overeenkomst tegen een scherp tarief. Na afloop van de looptijd is met TKP uitgebreid gediscussieerd over de voorwaarden voor het verlengen van de overeenkomst, met als gevolg dat er aangepaste afspraken zijn gemaakt waaronder een jaarlijkse opzegbaarheid. Maar dat een substantiële (marktconforme) stijging niet te voorkomen. In de kosten TKP zijn ook kosten voor de relatiemanager en communicatie met betrekking tot #Gastvrij Pensioenfondsen opgenomen. Deze kosten bedragen in 2021 € 96 duizend.

Pensioenuitvoering (overig)

De overige kosten betreffen contributies, bijdragen, communicatiekosten en overige beheerskosten.

De kosten voor contributies hebben betrekking op de verplichte bijdrage vanuit het pensioenfonds aan DNB (€ 62 duizend), AFM (€ 13 duizend), het Nationaal Pensioenregister (€ 11 duizend), het lidmaatschap van de Pensioenfederatie (€ 28 duizend), deelname aan MijnOverheid, Logius (€ 19 duizend) en een contributie Stichting Zelfregulering Pensioenfondsen (€ 3 duizend). De totale contributies zijn in 2021 met ongeveer 20% gestegen.

De communicatiekosten bedragen in 2021 € 108 duizend (2020: € 83 duizend). Daarnaast is er nog een bedrag opgenomen aan bankkosten van € 13 duizend (2020: € 13 duizend), incassokosten van € 2 duizend (2020: € 16 duizend) en IT kosten € 17 duizend (2020: € 13 duizend).

Controle en advies

Deze kosten hebben o.a. betrekking op alle kosten in het kader van de certificering en advisering (inclusief ALM-studie) door Willis Towers Watson (€ 151 duizend; 2020: € 135 duizend) en de kosten van de certificering van het jaarwerk door Mazars (€ 48 duizend; 2020: € 52 duizend). De advieskosten van Montae&Partners (€ 102 duizend; 2020: € 87 duizend) hebben betrekking op vervulling sleutelfunctie Risicobeheer, IT Beleid en overige adviezen (o.a. deelnemersonderzoek en begeleiding toekomst pensioenfondsen). Compliance kosten bedragen in 2021 € 8 duizend (2020: € 4 duizend). In 2021 bedragen de kosten van KPMG voor de interne audit functie (€ 22 duizend) en de kosten van Triple A voor de actuariële sleutelfunctie € 4 duizend. De totale kosten voor controle en advies zijn gestegen ten opzichte van 2020.

2.6.2 Kosten uitvoering vermogensbeheer

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de directe en de indirecte vermogensbeheerkosten gedurende 2021.

<i>Bedragen x € 1.000</i>		Gemiddeld belegd vermogen	Kosten vermogensbeheer	Transactiekosten
2021	Totaal	1.158.390	2.720	136
	% gem. belegd vermogen		0,23%	0,01%
2020	Totaal	1.062.664	2.419	210
	% gem. belegd vermogen		0,23%	0,02%
2019	Totaal	849.064	1.902	139
	% gem. belegd vermogen		0,22%	0,02%
2018	Totaal	708.783	1.706	99
	% gem. belegd vermogen		0,24%	0,01%
2017	Totaal	660.438	1.610	640
	% gem. belegd vermogen		0,24%	0,10%

De indirecte vermogensbeheerkosten zijn verrekend met het rendement en bestaan uit beheerskosten en transactiekosten. Indirecte beheerskosten worden berekend op basis van de Total Expense Ratio (TER) van de beleggingsfondsen.

Transactiekosten binnen beleggingsfondsen worden overeenkomstig de aanbeveling van de Pensioenfederatie geïndiceerd door de in- en uitstapkosten die door de beleggingsfondsen (impliciet) in rekening worden gebracht bij toe- en uittredende participanten.

Het pensioenfonds volgt in de presentatie van de kosten van vermogensbeheer de "aanbevelingen uitvoeringskosten van de Pensioenfederatie" zoals gepubliceerd in november 2011 en de "nadere uitwerking kosten vermogensbeheer herziene versie met aanvullingen van de Pensioenfederatie" zoals gepubliceerd in februari 2016.

Het bestuur heeft conform de Aanbevelingen uitvoeringskosten (De Pensioenfederatie) beoordeeld of de vermogensbeheerkosten in relatie tot de assetallocatie en de benchmarkkosten en het rendement op lange termijn en het benchmarkrendement passend zijn.

In 2021 zijn de totale kosten van het vermogensbeheer ca. 0,24% (2020: ca. 0,25%) van het gemiddeld belegd vermogen. De vermogensbeheerskosten zijn als percentage op totaalniveau gestegen. Dit wordt met name veroorzaakt door de nauwkeurigere specificatie van de kosten die binnen de aandelenfondsen zijn gerekend en de relatief en absoluut grotere allocatie naar de relatief duurder belegging in hypotheek. Een deel van de kosten van het bestuur en het bestuursbureau is toegerekend aan de vermogensbeheerkosten. Het gemiddeld belegd vermogen is gestegen, waardoor de absolute kosten hoger uitkomen dan in 2020.

Look-through	Beheerkosten		Transactiekosten excl. aan- verkoopkosten		Totaal	
	2020	2021	2020	2021	2020	2021
Kosten per beleggingscategorie						
Vastgoed	8	16	0	2	8	17
Aandelen	206	375	6	41	212	415
Vastrentende waarden	1.388	1.531	198	89	1.586	1.620
Overige beleggingen	0	0	0	0	0	0
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën excl. overlay	1.602	1.921	204	132	1.806	2.053
Kosten overlay beleggingen	61	83	6	4	67	87
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën incl. overlay	1.663	2.004	210	136	1.873	2.140
Kosten vermogensbeheer pensioenfondsen en Bestuursondersteuning	170	169			170	169
Kosten fiduciair beheer						
Bewaarloon		135				135
Advieskosten vermogensbeheer	119	120			119	120
Overige kosten	467	292			467	292
Totaal overige vermogensbeheerkosten	756	716			756	716
Totaal kosten vermogensbeheer	2.419	2.720	210	136	2.629	2.856

Toelichting per categorie:

- Het pensioenfonds belegt niet in vastgoed als aparte categorie. De categorie vastgoed in bovenstaande tabel betreffen beursgenoteerde vastgoedaandelen binnen de aandelenfondsen. De kosten van deze beleggingsfondsen in aandelen zijn (op basis van "lookthrough") evenredig aan de categorie vastgoed toegerekend.
- De beheerkosten voor aandelen (BlackRock) zijn in lijn met de ontwikkeling van de portefeuille (omvang van het vermogen is gestegen). BlackRock brengt bij het pensioenfonds een management fee (voor de B-funds) en een base fee (voor de CCF) in rekening. Naast deze kosten worden ook kosten binnen de beleggingsfondsen ingehouden (ten koste van het rendement). Over 2021 zijn de binnen de beleggingsfondsen ingehouden kosten gestegen doordat een nauwkeurigere en hogere opgave van deze kosten is ontvangen. Een bedrag van € 297 duizend is voor 2021 (2020: € 176 duizend) direct in rekening gebracht bij het pensioenfonds.
- De beheerkosten voor vastrentende waarden (Cardano, BlackRock, ASR, Aegon en SARE&F) zijn gestegen door de gestegen omvang van de beleggingen. Cardano rekent kosten voor het LDI mandaat en het FX overlay mandaat. Deze kosten zijn direct bij het pensioenfonds in rekening gebracht. De beheervergoeding van ASR is deels (€ 55 duizend) direct bij het pensioenfonds in rekening gebracht. De vergoedingen van Aegon, SARE&F, en de geldmarktfondsen binnen mandaat Cardano (van BlackRock, DWS en JP Morgan) zijn binnen de beleggingsfondsen in rekening gebracht.
- Als transactiekosten zijn opgenomen de kosten voor aankoop van beleggingen door het pensioenfonds (zoals acquisitiekosten, in- en uitstapvergoedingen van beleggingsfondsen of

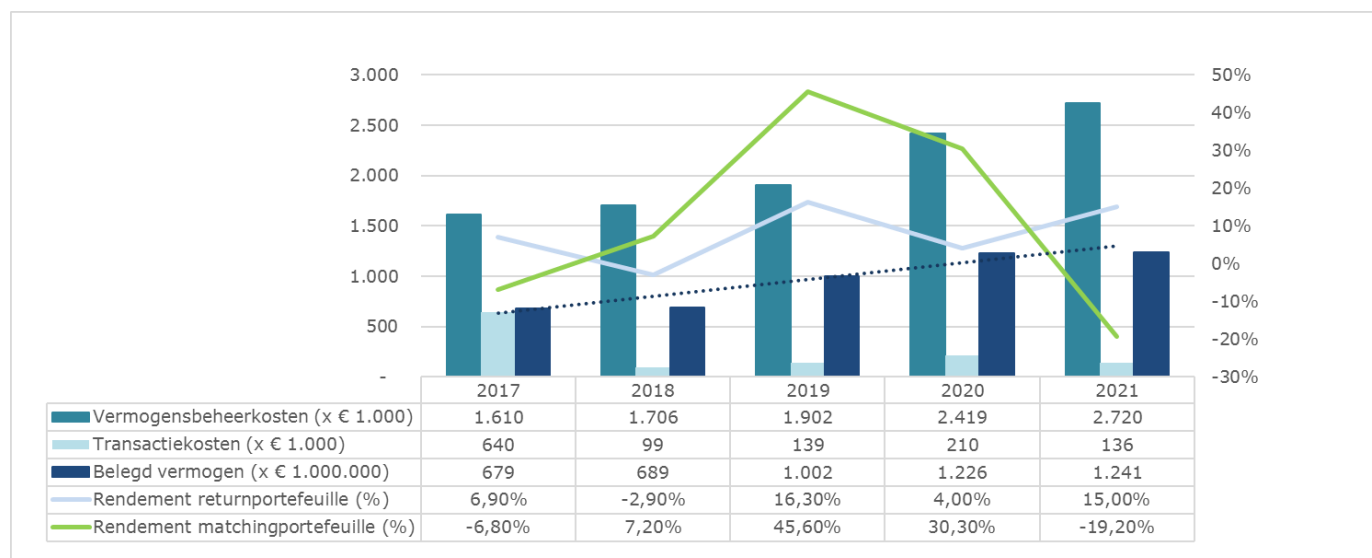
bijv. aandelen in een discretionair mandaat). Aan- en verkoopkosten zijn de directe aan- en verkoopkosten van beleggingstitels binnen een beleggingsfonds (waarbij evt. in en uitstapvergoedingen worden verrekend). Conform de aanbeveling Pensioenfederatie wordt voor alle categorieën waarbij in een fonds wordt belegd een volledige lookthrough van transactiekosten toegepast. Bij lookthrough is een correctie gemaakt voor de in- en uitstapvergoedingen bij beleggingsfondsen, door het pro rata deel van deze opbrengsten te verdisconteren met de in- en uitstapvergoedingen die door het pensioenfonds zijn betaald. Daarnaast is het pro rata deel van de transactiekosten in een beleggingsfonds aan het pensioenfonds toegerekend.

- De kosten vermogensbeheer pensioenfonds en bestuursondersteuning zijn toegerekende kosten o.b.v. urenbesteding. Dit wordt vanaf 2020 vanuit de pensioenuitvoeringskosten toegerekend aan vermogensbeheer. De omvang daarvan is deels gebaseerd op een inschatting (tijdsevenredige verdeling). Voor 2021 komt de "allocatie aan vermogensbeheer" uit op 20% van de bestuurskosten, 15% van de kosten Bestuursondersteuning, de kosten van de beleggingsadviescommissie en de extern adviseur van beleggingsadviescommissie.
- De advieskosten betreffen kosten van Cardano en WillisTowersWatson. Deze kosten zijn direct bij het pensioenfonds in rekening gebracht.
- De post overige kosten bevat kosten voor aanvullende dienstverlening (zoals rapportages, bankdiensten, custody services, administratie) door CACEIS en worden direct bij het pensioenfonds in rekening gebracht. Met CACEIS zijn in juli 2021 nieuwe lagere tarieven overeengekomen (met terugwerkende kracht per 1-1-2021). In de overige kosten zitten ook kosten die Cardano rekent voor het Rebalancing mandaat. Dit betreft het monitoren en bijsturen van de gehele balans naar strategische gewichten.

2.6.3 Beleggingsrendement, risico's en kosten

Het beleggen en beheersen van risico's brengt kosten met zich mee. Bij beleggingsbeslissingen, zoals het selecteren van beleggingscategorieën en vermogensbeheerders, worden kosten nadrukkelijk betrokken. De kosten van het vermogensbeheer worden jaarlijks geëvalueerd, zowel als geheel als bij de evaluatie van uitbestedingspartijen. Waar nodig worden acties in gang gezet. In 2021 zijn de kosten voor het aandelenfonds opkomende markten aanzienlijk verlaagd.

In onderstaand grafiek worden de beleggingsrendementen en de kosten over de afgelopen vijf jaar getoond.

3 Bestuursbeleid

Het bestuur bepaalt het beleid van het pensioenfonds, en voert dit beleid ook uit. Het bestuur van het pensioenfonds bestaat uit vertegenwoordigers van werkgevers en werknemers in de recreatiebranche. Het bestuur bestuurt op basis van de regels voor governance en medezeggenschap die onder andere zijn vastgelegd in de Wet versterking bestuur pensioenfondsen. Daarnaast is de Code Pensioenfondsen per 1 juli 2014 wettelijk verankerd. Het bestuur hanteert de Code en legt uit waar het van de code afwijkt. In dit hoofdstuk wordt ingegaan op het bestuursbeleid. Aan bod komen: zelfevaluatie en geschiktheid, compliance, principes voor beheerst beloningsbeleid, Code Pensioenfondsen, diversiteitsbeleid, contact met AFM en DNB en de aanbevelingen n.a.v. jaarwerk.

3.1 Toekomst Fonds

Sociale partners

In januari 2021 heeft het fonds een brief van sociale partners ontvangen waarin werd aangekondigd dat sociale partners de uitvoering van de pensioenregeling, mogelijk inclusief de opgebouwde pensioenen, elders wilden onderbrengen. Sociale partners stelden het bestuur van het fonds voor om een extern onderzoek te starten dat antwoord zou moeten geven op de vraag bij welk (ander) fonds in Nederland de pensioenregeling op een toekomstbestendige manier en tegen acceptabele kosten zou kunnen worden uitgevoerd. Dit externe onderzoek is in het najaar afgerond met een eindrapportage van het bureau ten behoeve van sociale partners en het pensioenfonds.

Swot-analyse

Mede n.a.v. de Wet Toekomst Pensioenfondsen was het starten van een strategische heroriëntatie in 2021 een belangrijk onderwerp op de agenda van het bestuur van het pensioenfonds. Het bestuur heeft voormelde brief van sociale partners hierin meegenomen. Als basis heeft het bestuur in 2021 een SWOT-analyse uitgevoerd op basis waarvan besluiten genomen kunnen worden m.b.t. de gewenste (her)oriëntatie(s). De uitkomsten van deze SWOT-analyse heeft het bestuur met sociale partners, de raad van toezicht en het verantwoordingsorgaan gedeeld.

Als het gaat om de toekomst van de uitvoering van de pensioenregeling geldt voor het bestuur van het fonds dat de sterke punten van het fonds gehandhaafd en de zwakke punten/bedreigingen verbeterd moeten worden. Naar aanleiding van de uitkomsten van de SWOT-analyse heeft het bestuur opnieuw in kaart gebracht welke reële opties er zijn voor de uitvoering van de pensioenregeling in de komende tien jaar.

Het bestuur van het fonds ziet drie reële opties voor de toekomst van ons fonds:

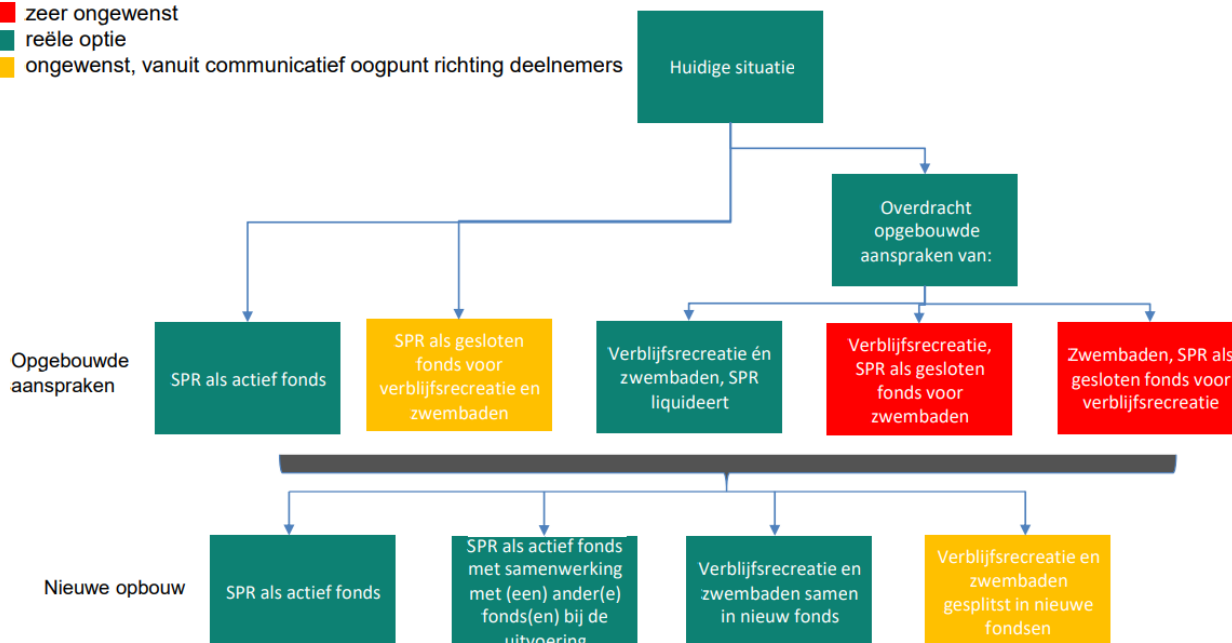
1. Pensioenfonds Recreatie als actief pensioenfonds
2. Pensioenfonds Recreatie als actief pensioenfonds met samenwerking met (een) ander(e) pensioenfondsen(en) bij de uitvoering
3. Verblijfsrecreatie en zwembaden en -scholen samen in een nieuw fonds (bestaande en nieuwe opbouw)

Op de volgende pagina zijn deze opties in een overzicht weergegeven.

Het bestuur heeft alle informatie gedeeld met sociale partners. Vanaf het derde kwartaal 2021 is het bestuur bezig om concreet invulling aan voormelde opties te geven. Besluitvorming wordt in 2022 verwacht. Het bestuur informeert sociale partners, de raad van toezicht en het verantwoordingsorgaan over de stappen die het bestuur zet op het gebied van deze strategische heroriëntatie. Dit vormt een vast agendapunt in de bijeenkomsten met sociale partners (de Pensioentafel).

Legenda kleuren:

- zeer ongewenst
- reële optie
- ongewenst, vanuit communicatief oogpunt richting deelnemers

3.2 Pensioenakkoord

Het pensioenfonds heeft de voorbereiding van het pensioenakkoord als één van haar hoofd doelstellingen geformuleerd in 2021. Het doel is:

- om in 2021 kennis te delen m.b.t. het pensioenakkoord met en tussen alle betrokkenen bij het pensioenfonds;
- besluitvorming door sociale partners en/of bestuur in het kader van de overgang vanwege het pensioenakkoord zoals het transitie FTK;
- tijdige afstemming met alle uitvoeringspartijen inzake de implementatie;

Op 28 januari 2021 heeft een eerste aftrap plaatsgevonden in de vorm van een seminar voor alle partijen die betrokken zijn bij het pensioenfonds. Tijdens dit seminar is ingegaan op de hoofdlijnen van het Pensioenakkoord en een verdieping op de twee soorten contracten.

Daarnaast hebben sociale partners inzicht gekregen ten aanzien van de te nemen besluiten inclusief het tijdspad. Sociale partners hebben het besluit genomen om in 2022 het gesprek met elkaar aan te gaan over de diverse onderwerpen uit de nieuwe wetgeving. Ook hebben zij uitgesproken de intentie te hebben dit uiterlijk op 1 januari 2024 te willen gaan uitvoeren.

3.3 Coronacrisis

In het voorjaar van 2020 is de Coronacrisis uitgebroken. Als gevolg van de crisis is er een bijzondere situatie ontstaan. Het pensioenfonds is er voor verantwoordelijk dat kritische processen zoals het verzorgen van uitkeringen blijvend worden uitgevoerd. Om dat te kunnen garanderen zijn door het bestuur en uitbestedingspartijen direct maatregelen getroffen conform RIVM-richtlijnen en adviezen van de overheid. Daarbij zijn de pensioenuitkeringen maandelijks uitgevoerd conform de gebruikelijke procedure.

Net als in 2020 heeft het pensioenfonds nog steeds met de huidige governance gewerkt en heeft het pensioenfonds geen apart crisisteam ingesteld. Wel is er vaker en korter vergaderd via MS TEAMS indien een fysieke vergadering niet was toegestaan.

In 2021 was het niet noodzakelijk om het huidige incassobeleid te versoepelen. De tijdelijke financiële maatregelen van de overheid kan werkgevers ondersteunen bij het opvangen van de premiebetaling aan het pensioenfonds en het in dienst houden van werknemers/deelnemers aan het fonds.

3.4 Zelfevaluatie en geschiktheid

Bij zelfevaluatie gaat het om het functioneren van het bestuur als geheel en van de individuele bestuursleden afzonderlijk. Doel van de zelfevaluatie is de kwaliteit van het bestuur in stand te houden en/of te verbeteren. Op 27 januari 2022 heeft een collectieve zelfevaluatie plaatsgevonden. De onderstaande onderwerpen zijn besproken;

- Terugkoppeling functioneringsgesprekken van de onafhankelijk voorzitter die in januari 2022 hebben plaatsgevonden waarin ook is gesproken over het bestuur als collectief.
- Opvolgingsplan bestuur en raad van toezicht.
- Toekomst fonds

Het bestuur concludeert dat de gehouden individuele functioneringsgesprekken en de collectieve zelfevaluatie zinvol zijn geweest. Het bestuur is van mening dat de kwaliteit van het bestuur goed is.

Het pensioenfonds beschikt over een geschiktheidsplan waarin is vastgelegd over welke deskundigheid de individuele bestuursleden en het bestuur als geheel (moeten) beschikken en op welke wijze de deskundigheid wordt bevorderd. In het geschiktheidsplan worden de actuele en geambieerde geschiktheidsniveaus beschreven. Een opleidingsplan en opleidingsregister maken ook deel uit van het geschiktheidsplan.

Om de kwaliteit van zijn functioneren te kunnen waarborgen werkt het pensioenfonds met functieprofielen voor de onafhankelijk voorzitter, het lid van het dagelijks bestuur, bestuursleden, sleutelfunctiehouder interne audit en risicobeheer, leden van de raad van toezicht, de voorzitter van de raad van toezicht en de voorzitter en leden van het verantwoordingsorgaan. De functieprofielen worden per vacature specifiek ingevuld op basis van de op dat moment benodigde competenties en complementariteit. In het kader van het opvolgingsplan zijn de functieprofielen geactualiseerd. Deze profielen wordt verstrekt aan de voordragende en benoemende organisaties en dienen als leidraad bij de voordracht en benoeming van nieuwe bestuursleden. Potentiële kandidaten kunnen zich op basis van het functieprofiel vooraf een volledig beeld vormen van de functie, de gevraagde inzet en deskundigheid, functie-eisen en verantwoordelijkheden.

De compliance officer geeft in het rapport over 2021 aan dat de gedragscode is nageleefd. Meer informatie over het rapport van de compliance officer is te lezen in hoofdstuk 6.

3.5 Compliance

Onder compliance wordt het geheel van maatregelen verstaan dat zich richt op de implementatie, handhaving en naleving van externe wet- en regelgeving, alsmede op interne procedures en gedragsregels om te voorkomen dat de reputatie en de integriteit van het pensioenfonds wordt aangetast. Het bestuur is niet bekend met overtredingen van wet- en regelgeving.

Het pensioenfonds hecht belang aan een deugdelijk pensioenfondsbestuur en een goede naleving van interne en externe regels. Het pensioenfonds ziet compliance als een onmisbare schakel in de missie om de belangen van deelnemers optimaal te behartigen.

Gedragslijn Verwerking Persoonsgegevens Pensioenfondsen

De Gedragslijn Verwerking Persoonsgegevens Pensioenfondsen is opgesteld door de Pensioenfederatie (hierna: de Gedragslijn) en heeft een dwingend karakter voor de pensioenfondsen welke als lid zijn aangesloten bij de Pensioenfederatie. Met deze gedragslijn laten pensioenfondsen zien op welke

manier zij gegevens van (gewezen) deelnemers, pensioengerechtigden of andere aanspraakgerechtigden beheren. De pensioenfondsen rapporteren voor het eerst per 1 januari 2020 over de naleving van de gedragslijn. Als lid van de Pensioenfederatie legt het pensioenfonds middels dit jaarverslag verantwoording af over de toepassing van de normen uit de gedragslijn gedurende geheel 2021. Voor zover er mogelijk normen niet (volledig) zijn toegepast wordt dit gemotiveerd toegelicht.

De toepassing van de Gedragslijn is vastgelegd in alle privacydocumenten. Naleving hiervan is in de (uitbestedings)processen geborgd.

Daarnaast heeft bij alle kritische uitbestedingspartijen van het pensioenfonds de uitvraag plaatsgevonden naar de naleving van de Gedragslijn. Hierbij is ook gekeken naar de beschikbare assurance rapportages en is gebruik gemaakt van uitvragen en overleggen met de uitbestedingspartijen van het fonds die tevens als verwerker zijn geclassificeerd. De uitbestedingspartijen hebben verklaard de normen van de Gedragslijn na te leven, aanvullend op de geldende AVG-normen. Een uitbestedingspartij heeft verklaard een eigen beleid te hanteren dat minimaal 'gelijkwaardig' is aan de Gedragslijn. Op basis van deze uitkomsten is vastgesteld dat aan de normen van de Gedragslijn is voldaan.

Het pensioenfonds verklaart zich in 2021 aan de Gedragslijn Verwerking Persoonsgegevens door pensioenfondsen te hebben gehouden.

3.5.1 Gedragscode

Het pensioenfonds heeft een gedragscode die wordt nageleefd door de (aspirant-)leden van het bestuur, de raad van toezicht, het verantwoordingsorgaan, de sleutelfunctiehouders en -vervullers, de toevoorders en andere aan het pensioenfonds verbonden personen. Doel van deze gedragscode is het stellen van regels en richtlijnen teneinde belangenconflicten tussen het pensioenfonds en betrokkenen in privé te voorkomen. Daarnaast staat in de gedragscode hoe moet worden omgegaan met vertrouwelijke informatie van het pensioenfonds. De gedragscode bevordert de transparantie en zorgt ervoor dat alle betrokkenen, ook voor hun eigen bescherming, duidelijk weten wat wel en niet geoorloofd is. Elke betrokkene verklaart schriftelijk de gedragscode te zullen naleven. De gedragscode van het pensioenfonds is in lijn met de modelgedragscode van de Pensioenfederatie. In 2020 is bij de evaluatie van de uitbestedingspartijen aan de uitbestedingspartijen gevraagd te verklaren dat de gedragscode van de betreffende uitbestedingspartij op uitgangspunten gelijkwaardig is aan het pensioenfonds. De conclusie is dat alle uitbestedingspartijen een gedragscode hanteren die op uitgangspunten gelijkwaardig is aan het pensioenfonds. De gedragscode is eind 2020 geactualiseerd.

3.5.2 Compliance officer

Op grond van de Pensioenwet en de Wet op het financieel toezicht dient het pensioenfonds een beheerste en integere bedrijfsvoering te waarborgen en een compliance officer aan te wijzen. De compliance officer is belast met het toezicht op de naleving van deze wetten als ook de interne procedures en gedragsregels zoals de gedragscode van het pensioenfonds. De compliance officer heeft in 2022 de naleving van de gedragscode over 2021 door de verbonden personen beoordeeld en gerapporteerd aan het bestuur. De compliance-werkzaamheden worden uitgevoerd door Holland Van Gijzen Advocaten en Notarissen LLP.

Het bestuur legt over compliance elk jaar verantwoording af aan alle betrokkenen door middel van dit jaarverslag.

De compliance officer geeft in het rapport over 2021 aan dat de gedragscode is nageleefd. Meer informatie over het rapport van de compliance officer is te lezen in hoofdstuk 6.

3.6 Principes voor beheerst beloningsbeleid

Het pensioenfonds onderschrijft de Principes voor beheerst beloningsbeleid.

Het doel van deze Principes is 'perverse beloningsprikkelers' bij financiële ondernemingen en pensioenfonds tegen te gaan. De bestuursleden ontvangen voor de reguliere werkzaamheden een vaste vergoeding op jaarbasis op basis van 1 dag beschikbaarheid per week. De richtlijnen van de Pensioenfederatie zijn betrokken bij het vaststellen van de hoogte van de vergoeding. De onafhankelijk voorzitter en lid dagelijks bestuur wijken hier vanaf vanwege een hogere beschikbaarheid. De beloning van de onafhankelijk voorzitter is hoger dan een lid van het (dagelijks) bestuur door de inhoud en de verantwoordelijkheid van de functie. Met name betreffen dit het afbreukrisico en het risico op reputatieschade. De beloning van de onafhankelijk voorzitter kent een multiplier.

De leden van de raad van toezicht van het pensioenfonds ontvangen een vaste jaarlijkse vergoeding. De leden van het verantwoordingsorgaan ontvangen een vacatievergoeding per vergadering. De uitwerking van het beloningsbeleid 2021 is op 17 december 2020 geactualiseerd.

De Principes voor beheerst beloningsbeleid hebben voor het pensioenfonds zelf weinig gevolgen. Beheerst belonen is ook onderdeel van het uitbestedingsbeleid van het pensioenfonds. Het pensioenfonds wendt haar invloed aan om ook van haar dienstverleners gedaan te krijgen dat zij de Principes naleven. Het pensioenfonds wijst partijen waaraan werkzaamheden zijn uitbesteed op de Principes en verzoekt hen zich hieraan te houden. Bij het aangaan van nieuwe uitbestedingsrelaties wordt op dit punt vooraf getoetst. De uitgangspunten en de beloningen zijn tevens opgenomen in de ABTN van het pensioenfonds.

Aanpassing beloningsbeleid n.a.v. SFDR

Per 10 maart 2021 is de Europese Verordening betreffende informatieverschaffing over duurzaamheid in de financiële dienstensector (de Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR)) in werking getreden. Het bestuur heeft tijdens de bestuursvergadering van 4 maart 2021 de pensioenregeling geclassificeerd als "overig product". Dit gaat om financiële producten die niet als duurzaam worden gepromoot. Daarnaast is in het beloningsbeleid opgenomen dat het beloningsbeleid van het pensioenfonds niet aanzet tot het nemen van buitensporige risico's in verband met duurzaamheidsrisico's.

3.7 Code Pensioenfondsen

De Code Pensioenfondsen werkt volgens het 'pas toe of leg uit'-principe. Het pensioenfonds heeft bij de implementatie van de Wet versterking bestuur pensioenfondsen de Code Pensioenfondsen meegenomen bij haar besluitvorming en volgt de principes van de Code.

De Pensioenfederatie en de Stichting van de Arbeid hebben de Code Pensioenfondsen in 2018 geactualiseerd. De Code is allereerst compacter vormgegeven. Daarnaast zijn de normen logisch gerubriceerd naar acht thema's.

Het bestuur heeft op enkele punten besloten af te wijken van de Code. Wij lichten de afwijkingen in 2021 hieronder toe.

Thema kwaliteit nastreven

- De Code kent als belangrijk principe bij besluitvorming dat elk bestuurslid stemrecht heeft, ongeacht het bestuursmodel. Dat geldt ook voor onafhankelijke bestuursleden die aan een paritair bestuur worden toegevoegd. Het bestuur heeft in september 2020 besloten dat de onafhankelijk voorzitter geen stemrecht heeft in het bestuur. Het bestuur is van mening dat het belangrijk is dat de onafhankelijk voorzitter compleet onafhankelijk is. De onafhankelijk voorzitter heeft wel stemrecht in het dagelijks bestuur.

Thema zorgvuldig benoemen

- Volgens de Code benoemt het bestuur een lid van het verantwoordingsorgaan. Dit strookt echter niet met hetgeen hierover is vastgelegd in de Pensioenwet. Op grond van de Pensioenwet is benoeming, voor zover er geen verkiezingen zijn gehouden, voorbehouden aan de verenigingen. In de statuten van het pensioenfonds is vastgelegd dat leden van het verantwoordingsorgaan worden benoemd door de werkgevers- en werknemersverenigingen. Aangezien de Pensioenwet voorrang heeft op de Code Pensioenfonds heeft het bestuur besloten deze bepaling ongewijzigd te laten.
- De Code bepaalt dat in het bestuur tenminste één vrouw zitting moet hebben. Het bestuur van het fonds kende tot 1 september 2021 geen vrouwelijke bestuursleden. Vanaf 1 september 2021 is een vrouw toegetreden als bestuurslid waardoor het fonds per 1 september 2021 voldoet aan deze code.

Ondanks het pas-toe-of-leg-uit karakter van de Code Pensioenfonds zijn er normen in de Code die altijd dienen te worden toegelicht in het bestuursverslag. Deze normen zijn hieronder opgenomen met een verwijzing naar de toelichting in het jaarverslag.

Rapportagenorm	Voldoet het pensioenfonds aan de norm?	Vindplaats toelichting jaarverslag of website
Norm 5 Het bestuur legt verantwoording af over het beleid dat het voert, de gerealiseerde uitkomsten van dit beleid en de beleidskeuzes die het eventueel voor de toekomst maakt. Het bestuur weegt daarbij de verschillende belangen af van de groepen die bij het pensioenfonds betrokken zijn. Ook geeft het bestuur inzicht in de risico's van de belanghebbenden op korte en lange termijn, gerelateerd aan het overeengekomen ambitieniveau.	Ja	Het bestuur beschrijft in het bestuursverslag bij de betreffende beleidsonderwerpen het beleid dat het in 2021 voerde, de gerealiseerde uitkomsten van dat beleid en de beleidskeuzes die het bestuur maakte.
Norm 31 De samenstelling van pensioenfondsorganen is wat betreft geschiktheid, complementariteit, diversiteit, afspiegeling van belanghebbenden en continuïteit, vastgelegd in beleid. Zowel bij de aanvang van een termijn, als ook tussentijds bij de zelfevaluatie vindt een check plaats.	Ja	Het bestuur rapporteert in hoofdstuk 3.1 over de zelfevaluatie en geschiktheid, in hoofdstuk 3.5 over het diversiteitsbeleid en in bijlage 1 over de samenstelling van pensioenfondsorganen.
Norm 33 In zowel het bestuur als in het VO of het BO is er tenminste één vrouw en één man. Er zitten zowel mensen van boven als van onder de 40 jaar in. Het bestuur stelt een stappenplan op om diversiteit in het bestuur te bevorderen.	Ja	In hoofdstuk 3.5 wordt gerapporteerd over het stappenplan om de diversiteit te bevorderen en in bijlage 1 over de samenstelling van pensioenfondsorganen.
Norm 47 Het intern toezicht betreft deze Code bij de uitoefening van zijn taak.	Ja	De raad van toezicht/ betreft de Code bij de uitoefening van zijn taak en rapporteert hierover in zijn rapportage.

Norm 58 Het bestuur geeft publiekelijk inzicht in missie, visie en strategie.	Ja	In 1.3 worden de doelstellingen 2021 beschreven. In hoofdstuk 1.4 beschrijft het bestuur de missie, visie en kernwaarden van het pensioenfonds.
Norm 62 Het bestuur legt zijn overwegingen omtrent verantwoord beleggen vast en zorgt ervoor dat deze beschikbaar zijn voor belanghebbenden.	Ja	Het bestuur licht in hoofdstuk 2 'beleggingen' de overwegingen toe om maatschappelijk verantwoord te beleggen.
Norm 64 Het bestuur rapporteert in het jaarverslag over de naleving van de interne gedragscode (zoals bedoeld in de normen 15 en 16) en deze Code, net als over de evaluatie van het functioneren van het bestuur.	Ja	In hoofdstuk 3.2 rapporteert het bestuur over de naleving van de gedragscode en in hoofdstuk 3.1 over de zelfevaluatie van het bestuur.
Norm 65 Het bestuur zorgt voor een adequate klachten- en geschillenprocedure die voor belanghebbenden eenvoudig toegankelijk is. In het jaarverslag rapporteert het bestuur over de afhandeling van klachten en de veranderingen in regelingen of processen die daaruit voortvloeien.	Ja	In hoofdstuk 2.6 wordt gerapporteerd over de behandeling van klachten en geschillen.

3.8 Diversiteitsbeleid

Bij de benoeming houdt het bestuur rekening met het diversiteitsbeleid van het fonds. De diversiteitsdoelstellingen van het fonds zijn als volgt (conform de Code Pensioenfondsen):

Bestuur	<ul style="list-style-type: none"> ▪ minimaal 1 man, minimaal 1 vrouw ▪ minimaal 1 lid boven en 1 lid onder de 40 jaar
Verantwoordingsorgaan	<ul style="list-style-type: none"> ▪ minimaal 1 man, minimaal 1 vrouw ▪ minimaal 1 lid boven en 1 lid onder de 40 jaar
Raad van Toezicht	<ul style="list-style-type: none"> ▪ minimaal 1 man, minimaal 1 vrouw

Aanvullend op de diversiteitsdoelstellingen heeft het bestuur ook een ambitie uitgesproken:

Bestuur	Twee bestuursleden aan te stellen waarvan minimaal één onder de 40 jaar en minimaal één vrouw.
---------	--

Deze doelstellingen zijn vastgelegd in het diversiteitsbeleid van het pensioenfonds.

Het bestuur moet complementair samengesteld zijn, zodat vaardigheden en invalshoeken worden ingebracht die elkaar aanvullen. Het bestuur streeft daarom naar diversiteit in de samenstelling van het bestuur, de raad van toezicht en het verantwoordingsorgaan. Diversiteit is hierbij meer dan alleen geslacht en leeftijd. Het bestuur weegt bij de diversiteit ook de aspecten mee zoals culturele achtergronden en interesses.

Om de diversiteit binnen het pensioenfondsbestuur te bevorderen en te implementeren heeft het bestuur een stappenplan diversiteit opgesteld. Naast het stappenplan diversiteitsbeleid heeft het pensioenfonds een beleid aspirant-bestuurder en een beleid traineeship opgesteld. Hierdoor kan het fonds de diversiteitsdoelstellingen eerder realiseren.

Het bestuur betreft de diversiteitsdiscussie breder dan alleen de fondsorganen. Zo weegt het bestuur ook de diversiteit van adviseurs en fondsondersteuners die intensief en nauw bij het bestuur betrokken zijn. De ondersteuner vanuit het bestuursbureau en het externe lid van de BAC (tot 1 september 2021) zijn vrouwen. Het verantwoordingsorgaan bestond per 31 december 2021 uit één vrouw en vier mannen. De Raad van Toezicht bestond in 2021 uit één vrouw en twee mannen.

3.9 Contact met AFM en DNB

AFM

De AFM is als toezichthouder belast met het bevorderen van een zorgvuldige financiële dienstverlening aan consumenten, waaronder het bewaken van de informatie die pensioenfondsen verschaffen ten aanzien van juistheid en begrijpelijkheid. In 2021 heeft het fonds geen brieven aan de AFM gestuurd.

Op 31 maart 2021 heeft de AFM een brief gestuurd inzake transparantie en verantwoording van Uitvoeringskosten in het jaarverslag. De AFM verzoekt om de algemene bevindingen en aanbevelingen van het onderzoek 'transparantie en verantwoording uitvoeringskosten' te bestuderen. Voor het fonds geldt dat de AFM heeft geconstateerd dat, wanneer gekeken wordt naar de aanwezigheid van de elementen van de toelichting, de transparantie en verantwoording in het bestuursverslag lager is dan gemiddeld in vergelijking met andere pensioenfondsen. De AFM verwacht daarom dat het fonds aan de hand van het rapport zelf kritisch uw eigen transparantie en verantwoording van uitvoeringskosten in het jaarverslag beoordeelt en verbeteringen doorvoert. Het fonds heeft geconcludeerd dat zij voldoen aan de minimale eis maar dat er een verbetering gemaakt kan worden. Alle elementen die de AFM aangeeft zijn verwerkt in het jaarverslag 2021.

DNB

DNB is als toezichthouder belast met het prudentieel toezicht. Dit toezicht richt zich op de financiële stevigheid van financiële ondernemingen. Doel is bij te dragen aan de stabiliteit van de financiële sector. Het pensioenfonds legt daarom structureel alle wijzigingen in statuten, reglementen, ABTN en de jaarstukken voor aan DNB. Verder informeert het pensioenfonds DNB met de voorgeschreven rapportages periodiek over de financiële situatie van het pensioenfonds.

Contact met DNB

De onafhankelijk voorzitter van het pensioenfonds heeft de toezichthouder regelmatig geïnformeerd over de ontwikkelingen bij het pensioenfonds, waaronder de stand van zaken rond de Wet Toekomst Pensioenen en de toekomst fonds.

Er is reguliere correspondentie met de toezichthouder geweest in 2021. Zo heeft het pensioenfonds van DNB verschillende algemene brieven ontvangen over op dat moment actuele thema's voor pensioenfondsen. Dit zijn onder andere de toezichtthema's 2021, instructiebrieven over het indienen van het herstelplan, de haalbaarheidstoets en een vragenlijst over het Pensioenakkoord.

Specifieke brieven die het pensioenfonds heeft ontvangen zijn de goedkeuringsbrieven na het (her)benoemen van bestuursleden en leden van de raad van toezicht en het akkoord op het door het pensioenfonds ingediende herstelplan. Ook zijn de wijzigingen van relevante fondsdocumenten gemeld aan DNB.

DNB heeft in 2021 geen overleg gehad met het hele bestuur.

Er zijn in 2021 geen dwangsommen of boetes opgelegd aan het pensioenfonds.

3.10 Bestuurlijke e-mailomgeving

Het bestuur heeft begin 2020 besloten een eigen bestuurlijke e-mailomgeving in te richten. Het fonds heeft gekozen voor Microsoft Office 365 als e-mailoplossing en DRM ICT Solutions als IT-dienstverlener. Dit besluit heeft ertoe geleid dat alle leden van de fondsorganen en vaste externe adviseurs in 2021 zijn overgaan naar een e-mailadres die eindigt op @pensioenfondsrecreatie.com. E-mails zijn hierdoor beveiligd tussen de fondsorganen en de DNB. In 2022 zal de stap worden gezet naar het overbrengen van de bestuurlijke IT-(archief) omgeving naar een Office 365 omgeving.

3.11 Aanbevelingen n.a.v. jaarwerk 2020

Elk jaar geeft de certificerend actuaire, de accountant, de raad van toezicht en het verantwoordingsorgaan adviezen/aanbevelingen n.a.v. het jaarwerk. Alle aanbevelingen worden in kaart gebracht en één keer per kwartaal wordt de voortgang in de bestuursvergadering besproken. De betreffende partijen worden geïnformeerd over de uitkomsten hiervan.

3.12 Incidentenregeling

Het pensioenfonds beschikt over een incidentenregeling. Een incident is een gedraging of gebeurtenis die een ernstig gevaar vormt voor de integere uitvoering van het bedrijf van het pensioenfonds. Het bestuur is niet bekend met (vermoedens van) incidenten van deze ernst die zich in 2021 hebben voorgedaan. Tevens is het bestuur niet bekend met (vermoedens van) incidenten die zich bij haar uitbestedingsrelaties, adviseurs en/of de waarmerkend accountant en certificerend actuaire hebben voorgedaan.

	2021	2020	2019	2018	2017	2016
Aantal klachten/geschillen	13	12	6	5	12	28

In 2021 zijn twee bezwaren op een premienota, zes klachten van werkgevers en vijf klachten van deelnemers ontvangen. Hiervan is alleen één bezwaar op premienota (ontvangen in het vierde kwartaal) niet meer in 2021 afgehandeld.

Klachten	Aantallen	
Klachten in behandeling 1 januari 2021		0
Ingediende klachten 2021		11
<ul style="list-style-type: none"> • Waarvan behandeld als klacht 	11	
<ul style="list-style-type: none"> • Waarvan normaal in behandeling genomen door fonds 	11	
<ul style="list-style-type: none"> • Waarvan behandeld door de Ombudsman Pensioenen 	0	
Afgehandeld in 2021		11
In behandeling 31 december 2021		0

3.13 Communicatiebeleid

Communicatie 2021: Onze deelnemers hielpen ons

In 2021 waren we nog steeds niet van de coronacrisis af. In het late voorjaar, de zomer en de vroege herfst leken we in Nederland even terug naar normaal te kunnen gaan. Nederland ging in die periode weer deels open en daar profiteerde ook de recreatie- en zwembadenbranche van. Helaas was die opleving tijdelijk en naar het einde van het jaar toe ging het land opnieuw in lockdown. En dat was opnieuw een enorme domper, ook voor onze sector.

Duurzaamheid en weinig risico

Op het gebied van Communicatie hebben we ons aangepast. Maar wat we absoluut wilden laten doorgaan is ons onderzoek naar de risicohouding van onze deelnemers, waaronder ook de gepensioneerden. Ook wilden we graag weten hoe zij aankijken tegen het thema duurzaamheid. Uit het onderzoek bleek dat de risicobereidheid van werknemers en gepensioneerden relatief laag is. Zij willen dus liever niet dat het pensioenfonds veel risico neemt met zijn beleggingen. Bij beleggen hoort natuurlijk wel een zeker risico. Wij kijken daarom naar de balans. Het rendement moet voldoende zijn om het pensioen uit te kunnen betalen. Maar we nemen niet meer risico dan noodzakelijk en passend is om dit rendement te halen.

Meer dan de helft van de deelnemers aan het onderzoek vindt het belangrijk dat Pensioenfonds Recreatie rekening houdt met duurzaamheid. Maar het mag liever niet ten koste gaan van het rendement. Rendement is immers een essentieel onderdeel van het latere pensioen. Wij kiezen daarom voor beleggingen met een goed rendement. Maar we houden daarbij wel rekening met duurzaamheid.

We houden dus rekening met de inbreng van onze deelnemers. En als het nodig is passen we ons beleggingsbeleid aan.

Financiële positie

De financiële positie van Pensioenfonds Recreatie is en blijft zorgelijk. Toch gaf het einde van 2021 enige hoop. In oktober 2021 kwam onze beleidsdekkingsgraad voor het eerst sinds lange tijd weer boven de 100% uit. Er mochten toen weer waardeoverdrachten plaatsvinden. In december 2021 is onze beleidsdekkingsgraad 101,8%. Dat is nog steeds te laag. Daarom schreven we een nieuw herstelplan. In ons nieuwe herstelplan staat hoe we verwachten te herstellen. En hoe snel dat kan.

We hoeven de pensioenen echter niet te verlagen. We komen namelijk in aanmerking voor een tegemoetkoming van toenmalig minister Koolmees (Sociale Zaken en Werkgelegenheid). Daarvoor zijn drie belangrijke redenen:

- Er is voldoende perspectief om zonder verlaging financieel gezond te worden.
- Door de tegemoetkoming van de overheid is er geen absolute noodzaak tot verlagen.
- Er moet misschien verlaagd worden als de sociale partners in 2021 besluiten om de opgebouwde rechten niet over te hevelen naar het nieuwe pensioenstelsel.

#Gastvrij Pensioenfonds

De kernwaarden 'aandacht' en 'eerlijkheid' van het pensioenfonds zijn onderdeel van het hele programma #Gastvrij Pensioenfonds en zijn terug te vinden in het ondernemingsplan. Hierbij zijn van belang: de zichtbaarheid van het pensioenfonds en het versterken van de relatie met de aangeslotenen en het bieden van inzicht in de eigen pensioensituatie van onze deelnemers.

We hebben in 2021 de drie volgende pijlers aangehouden als rode draad voor al onze communicatie:

1. Merk en reputatie; vergroten van waardering van en vertrouwen in het pensioenfonds van alle deelnemers én werkgevers;
2. Persoonlijk en relevant; door relevante informatie op een relevant moment te brengen en gelaagd te communiceren;
3. Digitalisering; ingeslagen weg als digitaal pensioenfonds vervolgen.

Merk en reputatie

Het pensioenfonds werkt door verschillende activiteiten aan de reputatie van het pensioenfonds. Denk aan de inzet van de relatiemanager, uitgave van een verkort jaarverslag en het regelmatig plaatsen van berichten op de LinkedIn bedrijfspagina. Het werkgeversevenement kon ook dit jaar niet doorgaan vanwege de coronacrisis.

Persoonlijk en relevant

Het pensioenfonds voert segmentatie door in de nieuwsbrieven en communiceert op het moment dat dit het meest relevant is. Het inspelen op de coronacrisis is hier een goed voorbeeld van.

Digitalisering

In april 2021 heeft de jaarlijkse campagne e-mailadressen plaatsgevonden. Dit heeft er toe geleid dat de digitale bereikbaarheid van actieve, gewezen, en uitkerende deelnemers is toegenomen met 10,3%. Opvallend is het vergelijkbare percentage tussen actief en gewezen deelnemers. Dit is te verklaren doordat we dit jaar alleen gewezen deelnemers met een aanspraak boven de afkoopgrens hebben aangeschreven.

Op onze LinkedIn waren er 230 volgers op 1 januari 2021. Op 31 december 2020 waren er 286. Dat is een stijging van 24%.

Het aantal sessies op de website is gedaald van 99.219 naar 69.278 (30%). Dit is te verklaren doordat in mei 2020 de UPO's naar de gewezen deelnemers zijn verstuurd. Dit gebeurt eens per vijf jaar. Dat is óók de reden dat de gemiddelde sessieduur is toegenomen van 2:17 naar 3:07 (48%). En dat het gemiddelde aantal paginaweergaven per sessie is toegenomen van 3,59 naar 4,84 (35%). In mei 2020 kwamen immers veel gewezen deelnemers naar de website om snel en doelgericht hun UPO te downloaden.

De campagne om e-mailadressen te verzamelen heeft hier ook een aandeel in gehad. Die heeft geleid tot 2000 sessies met gemiddeld 6,7 pagina's per sessie.

Communicatie regulier

Net als in voorgaande jaren heeft het pensioenfonds in 2021 deelnemers en werkgevers geïnformeerd door middel van de reguliere (aanvullende en wettelijke) communicatie-uitingen uit het communicatiejaarplan. Hieronder wordt een opsomming gegeven van zowel de aanvullende als wettelijke communicatie.

Aanvullende communicatie

- Gedrukte en digitale nieuwsbrief deelnemers en pensioengerechtigden: alle actieve deelnemers en pensioengerechtigden hebben in 2021 twee keer een nieuwsbrief ontvangen over diverse onderwerpen.
- Digitale nieuwsbrief werkgevers: naast de reguliere nieuwsbrieven, hebben de werkgevers meerdere malen een nieuwsbrief ontvangen met informatie over de coronacrisis.

Wettelijke communicatie

- Diverse procesbrieven: in 2021 zijn alle deelnemers en werkgevers doorlopend geïnformeerd door middel van diverse wettelijk voorgeschreven procesbrieven (stop- en startbrief, aansluitingsbrief, pensioneringsbrief, etc.).
- Website: op de website zijn verschillende nieuwsberichten gepubliceerd. Begin 2021 is de site volledig geactualiseerd op basis van de nieuwe rekenwaarden. Gedurende het jaar zijn er diverse (inhoudelijke) aanpassingen doorgevoerd.
- Uniform pensioenoverzicht (UPO): deelnemers en pensioengerechtigden hebben in mei 2021 hun uniform pensioenoverzicht ontvangen.
- Uitkeringsmailing: alle pensioengerechtigden hebben in januari 2021 een overzicht van hun pensioenuitkering ontvangen.

3.14 Activiteiten sleutelfunctiehouders

In deze paragraaf wordt ingegaan op de activiteiten van de sleutelfunctiehouders interne audit en risicobeheer.

Verslag activiteiten 2021 sleutelfunctiehouder Interne Audit**1. Algemeen**

De heer D. Tingelaar was gedurende de eerste 11 maanden van 2021 primair verantwoordelijk voor de rol van vervuller interne audit namens KPMG. Vanaf 1 december 2021 is de rol van de heer Tingelaar namens KPMG overgenomen door de heer P. Raven.

In het jaarplan 2021 waren twee eigen audits opgenomen en twee audits in het kader van multi-cliënt audit TKP (MCA-TKP). Voor zowel de eigen audit als MCA-TKP geldt dat één audit is gerealiseerd en één audit niet is gerealiseerd.

Eerst worden de gerealiseerde audits toegelicht en vervolgens wordt ingaan op de achtergrond van de niet gerealiseerde audits.

2. Audit Uitbestedingsproces pensioenadministratie

In het voorjaar van 2021 is door de Interne Auditfunctie (IAF) een review audit uitgevoerd van het uitbestedingsproces van de uitbesteding van de pensioenadministratie aan TKP. Het doel van de audit is inzicht te bieden in opzet en bestaan van de beheersingsmaatregelen.

Op basis van de bevindingen is het eindoordeel van de audit "Goed". Op grond van de verrichte werkzaamheden is één bevinding gerapporteerd met als weging "Midden". Bij deze bevinding is de volgende aanbeveling verstrekt: het bij de eerstvolgende update van het contract met TKP opnemen van eisen ten aanzien van financiële stabiliteit en solvabiliteit van TKP. Het bestuur heeft de aanbeveling in overweging genomen en wil in eerste instantie samen met TKP bezien welke mogelijkheden er zijn ten aanzien van het opnemen van deze eisen. Tevens kan dit deel uitmaken van de jaarlijkse evaluatie met TKP. Het bestuur geeft aan dat vastlegging hiervan zorgt voor borging van dit principe uit de guidance van DNB.

3. Auditactiviteiten in het kader van MCA-TKP

a. Multi-cliënt audit TKP algemeen

In 2021 is er ten aanzien van het uitvoeren van audits bij TKP verdere invulling gegeven aan de samenwerking tussen pensioenfondsen die klant zijn bij TKP. Gedurende 2021 heeft TKP de MCA-groep over diverse onderwerpen geïnformeerd. Dit waren onder andere:

- uitkomsten DNB-onderzoek Uitbestedingen;
- uitkomsten inventariserend DNB-onderzoek IT-Strategie;
- uitkomsten DNB-onderzoek Datakwaliteit.

b. Multi-cliënt audit TKP auditplan 2021

Op basis van een risicoanalyse is een MCA auditplan 2021 samengesteld. De IAF heeft hiervoor input geleverd. Voor drie onderwerpen is vooraf vastgesteld dat ze in het auditplan werden opgenomen en voor drie onderwerpen diende nadere informatie ingewonnen te worden. Het betroffen de volgende onderwerpen:

- Informatieketens;
- Incidentmanagement;
- Betrouwbaarheid managementinformatie;
- Handmatige processen en End-user-computing (nadere informatie);
- HRM (nadere informatie);
- Compliance (nadere informatie).

Namens het pensioenfonds heeft de IAF aangegeven te willen deelnemen aan de audit Incidentmanagement, de audit Betrouwbaarheid managementinformatie en de audit Handmatige processen en End-user-computing (EUC).

In juni 2021 is besloten dat de audit Incidentmanagement als eerste uitgevoerd zou worden.

Voor wat betreft de audit Handmatige processen en EUC is door de IAF input gegeven op de onderzoeksopzet. Deze audit is in januari 2022 gestart.

De audit Betrouwbaarheid van managementinformatie is doorgeschoven naar 2022 en is de eerste audit die in 2022 als onderdeel MCA auditplan 2022 zal plaatsvinden Deze audit staat onder de benaming Totstandkoming niet-financiële verantwoordingsinformatie gepland voor het tweede kwartaal 2022.

c. Multi-cliënt audit TKP Connect

In het voorjaar van 2021 is de audit van TKP Connect afgerond en gerapporteerd. Het doel van het onderzoek van TKP Connect is het verschaffen van een redelijke mate van zekerheid of de beheersingsmaatregelen binnen het programma TKP Connect op afdoende wijze zijn opgezet en effectief werken gedurende de verslagperiode van 1 januari 2020 tot en met 30 september 2020. De overall conclusie was "Voldoende", waarbij voor vier onderdelen relevante afwijkingen zijn geconstateerd en aanbevelingen gegeven.

TKP heeft de gegeven aanbevelingen onderschreven en aangegeven hier opvolging aan te geven. Tijdens de bespreking van het rapport heeft de IAF aangegeven dat de opvolging van de aanbevelingen concreter verwoord dient te worden in acties, actiehouders en streefdatum van afronding. De monitoring van de opvolging van de aanbevelingen is belegd bij de eerste en tweede lijn van het pensioenfonds.

d. Multi-cliënt audit TKP Incidentmanagement

De audit Incidentmanagement TKP is namens de sleutelfunctiehouders van de aangesloten pensioenfondsen uitgevoerd door BDO. Op 14 december 2021 is hierover het definitieve rapport uitgebracht. De conclusie van de audit is dat TKP in *opzet* voldoende borgt dat incidenten tijdig, juist en volledig worden geïdentificeerd, gemeld en onderzocht. Hierbij heeft BDO geconstateerd dat verbeteringen noodzakelijk zijn om ook in *bestaan en werking* het incidentmanagementproces voldoende te borgen. TKP heeft hierbij aangegeven op een aantal punten van mening te verschillen met de auditor. Op de door TKP geaccepteerde bevindingen zal TKP de toegezegde verbeteracties uitvoeren en monitoren.

Naar aanleiding van deze audit heeft de IAF een afzonderlijke notitie opgesteld met daarin suggesties bij de aanbevelingen van BDO en deze is verstrekt aan het bestuur. De suggesties richten zich met name op de uitbreiding van de melding en behandeling van incidenten in de kwartaalrapportage door TKP.

4. Toelichting niet gerealiseerde quick scan

De quick scan administratieve vastlegging brondata UWV inzake arbeidsongeschiktheid heeft geen doorgang gevonden.

De quick scan betrof de administratieve vastlegging door TKP van brondata vanuit UWV via Status Uitkering Arbeidsongeschiktheid (SUAG) van arbeidsongeschiktheidsgegevens ten behoeve van premievrije opbouw.

Na behandeling van het jaarwerk 2020 heeft de sleutelfunctiehouder Interne Audit (SFH IA) in juni 2021 met het Dagelijks Bestuur (DB) van gedachten gewisseld over de quick scan, mede omdat nog geen terugkoppeling van mogelijke bevindingen van de externe accountant was ontvangen en er inmiddels een eigen onderzoek door het pensioenfonds was opgestart naar de arbeidsongeschiktheidscijfers welke niet door sociale partners werden herkend. Op 29 juni 2021 heeft het DB bij de SFH IA aangegeven op dat moment geen behoefte aan een quick scan te hebben gezien bovengenoemde punten.

In het periodiek overleg op 23 december 2021 tussen de SFH IA en de externe accountant is naar aanleiding van het auditplan 2021 van de externe accountant het AO-dossier besproken. In 2021 is gebleken dat, vanwege een gewijzigde werkwijze, TKP ten aanzien van arbeidsongeschiktheid enkel generiek inzicht biedt en geen inzicht meer in de aansluiting op fondsniveau. Daarop heeft de externe accountant het aanbod gedaan, aanvullend op de werkzaamheden in het kader van de jaarwerkcontrole 2021, tien fondsspecifieke deelwaarnemingen op arbeidsongeschiktheid bij TKP te doen en daartoe een voorstel aan het DB te willen doen. Het doen van tien deelwaarnemingen is naar de mening van de IAF een relatief eenvoudige manier om meer zicht op de administratieve vastlegging door TKP van de brondata vanuit UWV te verkrijgen.

Het bestuur heeft op 17 februari 2022 de stand van zaken van het eigen onderzoek besproken en geconcludeerd dat de resultaten tot op heden onvoldoende comfort geven. Het bestuur is ermee

akkoord de externe accountant, aanvullend op de werkzaamheden in het kader van de jaarwerkcontrole 2021, tien deelwaarnemingen te laten doen.

5. Overige activiteiten door IAF

- In 2021 heeft de SFH IA als toehoorder een vergadering van het DB, de Beleggingsadviescommissie en de Risicocommissie bijgewoond.
- Op 12 maart 2021 heeft de vervuller een workshop interne audit voor het bestuur gehouden.
- Op 20 mei 2021 heeft de jaarlijkse evaluatie van KPMG als vervuller interne audit door het DB plaatsgevonden. De samenwerking verloopt naar wens en er zijn geen bijzonderheden te melden.
- Op 23 december 2021 heeft de SFH IA met de externe accountant gesproken over het auditplan 2022 en de voorbereiding van de controle van de jaarrekening 2021. Daarnaast is in het bijzonder teruggekeken op de controle van de jaarrekening 2020. Daarbij is, gezien de gewijzigde werkwijze bij TKP, van gedachten gewisseld over eventuele andere mogelijkheden om tijdens de jaarwerkcontrole inzicht te verkrijgen of bij TKP sprake is van juiste verwerking van mutaties in het kader van arbeidsongeschiktheid welke door UWV via SUAG worden aangeleverd.

6. Auditplannen 2022

a. Auditplan 2022 Bpf Recreatie

Na beoordeling van het bestaande meerjarenplan, bestudering van diverse fondsdocumenten, het in acht nemen van actuele en relevante onderwerpen, zijn een auditplan voor 2022 en een meerjarenplan 2022-2024 in de bestuursvergadering van 21 december 2021 vastgesteld.

De geplande werkzaamheden bestaan enerzijds uit algemene interne auditactiviteiten en anderzijds uit het uitvoeren van interne audits. Voor wat betreft het uitvoeren van interne audits zijn een review audit Uitbestedingsproces vermogensbeheer en een quick scan Projectorganisatie ten behoeve van het nieuwe pensioenstelsel gepland. Daarnaast zijn twee multi-cliënt audits bij TKP voorzien.

b. Multi-client audit TKP auditplan 2022

Op basis van een risicoanalyse is een MCA auditplan 2022 samengesteld. De IAF heeft hiervoor input geleverd. Het MCA auditplan 2022 is in november 2021 vastgesteld. In het plan zijn de volgende drie onderwerpen opgenomen:

1. Totstandkoming niet-financiële verantwoordingsinformatie;
2. Werking beheersmaatregelen cloud (voorwaardelijk);
3. Programma-assurance implementatie Wet Toekomst Pensioen (voorwaardelijk).

De onderwerpen 2 en 3 zijn voorwaardelijk in het plan opgenomen omdat ze afhankelijk zijn van een tweetal ontwikkelingen, te weten:

- of er in Q4/2022 voldoende modules en/of fondsen zijn gemigreerd naar de cloudomgeving van AWS om de effectieve werking van de beheersmaatregelen te kunnen toetsen;
- de mate waarin TKP zelf onafhankelijke programma-assurance aan zijn klanten gaat aanbieden voor wat betreft het implementatieprogramma WTP als onderdeel van het generieke assurance-dossier. De SFH IA heeft in december 2021 van het bestuur toestemming gekregen zelf keuzes te maken ten aanzien van deelname aan de multi-cliënt audits bij TKP. Het auditplan van het pensioenfonds biedt hiervoor het mandaat.

7. Status aanbevelingen en verbetermaatregelen

Ultimo 2020 stonden er geen aanbevelingen en verbetermaatregelen open.

In 2021 is door de IAF de audit Uitbestedingsproces pensioenadministratie uitgevoerd. Deze audit leverde één aanbeveling op. Het bestuur heeft de aanbeveling in overweging genomen en wil in eerste instantie samen met TKP bezien welke mogelijkheden er zijn ten aanzien van het opnemen van eisen

ten aanzien van financiële stabiliteit en solvabiliteit. Aan de IAF is medegedeeld dat dit onderwerp niet aan de orde is geweest tijdens de gesprekken welke het DB in het najaar van 2021 met de directie van TKP heeft gevoerd. Het DB geeft aan vanwege gewijzigde prioriteiten in de klantrelatie met TKP het op dit moment niet zinvol te vinden hierover met TKP in gesprek te gaan. Om deze reden staat er ultimo 2021 één aanbeveling open.

Hierbij worden de volgende opmerkingen gemaakt:

1. De status van aanbevelingen en verbetermaatregelen is gebaseerd op mededelingen van de actiehouders. De IAF zal op een later moment zelfstandig de opvolging van aanbevelingen en verbetermaatregelen vaststellen.
2. De opvolging van verbetermaatregelen die voortvloeien uit audits in het kader van MCA-TKP wordt door de eerste en tweede lijn van het pensioenfonds bewaakt.

Verslag activiteiten 2021 sleutelfunctiehouder Risicobeheer

De risicomanagement activiteiten van het fonds worden jaarlijks bepaald en opgevolgd middels een jaarplan. Deze activiteiten worden gemonitord en besproken in de tweedelijns risicocommissie. Tevens rapporteert de vervuller sleutelfunctie risicomanagement elk kwartaal aan het bestuur middels de risicorapportage. Elke risicorapportage kent een paragraaf van de sleutelfunctiehouder risicobeheer. Hieronder een verslag van de sleutelfunctiehouder risicobeheer over 2021.

In 2021 is het risico universum van het fonds uitgebreid met ESG risico's en heeft het fonds specifieke risicobereidheidsprincipes en tolerantiegrenzen vastgesteld. Ook is in 2021 de eerste eigen risicobeoordeling (ERB) uitgevoerd. De ERB is een wettelijk verplicht instrument voor het fonds om inzicht te krijgen in de samenhang tussen de strategie, de materiële risico's en de mogelijke consequenties hiervan voor tenminste de financiële positie, en de rechten van pensioengerechtigden en van (gewezen) deelnemers van het fonds.

De sleutelhouder risicobeheer concludeert dat voor de financiële positie van het fonds 2021 een goed jaar geweest is voor het financiële herstel van het fonds, hetgeen blijkt uit de diverse onderdelen. Eind 2021 is de actuele dekkingsgraad sinds 5 jaar weer boven het minimaal vereist eigen vermogen uitgekomen (105,2%). De sleutelfunctiehouder constateert dat de in 2021 uitgevoerde ALM studie heeft opgeleverd dat het fonds er de voorkeur aan geeft om het transitie-FTK aan te houden als voorkeursrichting voor besluitvorming rond het nieuwe pensioenstelsel. Een extra complicerende factor in de opgang naar besluitvorming rond het nieuwe pensioenstelsel betreft het overleg met sociale partners over de toekomst van de pensioenregeling voor de sector en de uitvoerende partij daarvan. Mede aan de hand van de uitkomsten van deze overleggen zal het fonds een aantal opties voor uitvoering van de pensioenregeling de komende tijd in samenspraak met sociale partners nader onderzoeken. De risico's die gepaard gaan met de implementatie van het nieuwe pensioenstelsel alsmede de mogelijke keuzes van sociale partners zijn onderzocht in de ERB in 2021. De conclusie is dat het fonds nagenoeg alle risico's reeds onderkent en hiervoor beheersmaatregelen heeft getroffen. De verschillende uitgewerkte scenario's passen grotendeels binnen de huidige risicohouding van het fonds waarbij ook in de "going concern" reeds verhoogde aandacht is voor sommige risico's.

Tot slot constateert de sleutelfunctiehouder dat het bestuur ieder jaar doelstellingen formuleert. De sleutelfunctiehouder constateert dat deze doelstellingen (Het zijn van een #GastVrij Pensioenfonds, voorbereidingen pensioenakkoord en strategische heroriëntatie) in 2021 goed zijn opgepakt en uitgewerkt door het bestuur. Voor wat betreft de doelstellingen voor 2022 adviseert de sleutelfunctiehouder om focus aan te brengen. 2022 zal een bijzonder druk jaar worden voor wat betreft de te ondernemen stappen in opmaat naar een nieuw pensioencontract met daaromheen de uitwerking van het onderzoek vanuit de strategische heroriëntatie.

4 Risicomanagement beleid

Integraal risicomanagement

De wijze waarop het bestuur omgaat met integraal risicomanagement, het risicoraamwerk en de wijze waarop risicomanagement deel uitmaakt van het besturen van het pensioenfonds is vastgelegd in het beleidsdocument risicostrategie en risicobeleid. Een samenvatting van dit beleid is vastgelegd in de ABTN van het pensioenfonds.

Risicobereidheid

Bij de realisatie van de doelstellingen van het pensioenfonds wordt het bestuur geconfronteerd met risico's. Sommige risico's worden bewust gelopen en in andere situaties wil het pensioenfonds een zo minimaal mogelijk risico lopen. Hierbij maakt het bestuur van het pensioenfonds bewust onderscheid tussen strategische en operationele risico's.

Strategische risico's

Strategische risico's zijn activiteiten en beslissingen die van invloed zijn op de (lange termijn) doelstellingen van het pensioenfonds. Voor deze strategische risico's heeft het bestuur een strategisch meerjarenplan opgesteld.

Operationele risico's

De operationele risico's betreffen risico's voortkomend uit activiteiten en beslissingen bij de dagelijkse bedrijfsvoering. De operationele risico's zijn onderverdeeld naar financiële en niet-financiële risico's.

Financiële risico's

Het financieel beleid is onder te verdelen in premie-, toeslagen-, kortings- en beleggingsbeleid. Het bestuur heeft investment beliefs gedefinieerd die fungeren als uitgangspunt voor het beleggingsbeleid. Deze beliefs dienen als input voor de periodieke ALM studie welke even als periodieke scenario analyses plaatsvinden om nadere invulling te geven aan het toegestane risicobudget en de vaststelling van de strategische beleggingsportefeuille. Het toegestane risicobudget kan worden uitgedrukt in het vereist eigen vermogen waarbij een verdeling kan worden gemaakt naar verschillende onderliggende financiële risico's. De risicobereidheid van het bestuur ten aanzien van financiële risico's is behoudend.

Niet-financiële risico's

Ten aanzien van de niet-financiële risico's en de getroffen beheersmaatregelen streeft het pensioenfonds naar een kwalitatief hoogwaardige uitvoering van de organisatie van het pensioenfonds, waarbij minimaal voldaan wordt aan de wet- en regelgeving, zoveel als mogelijk wordt aangesloten bij de best practices in de pensioensector en hoge eisen worden gesteld aan de kwaliteit van de pensioenadministratie en het vermogensbeheer. De risicobereidheid van het bestuur ten aanzien van de niet-financiële risico's is laag.

Risicomanagementproces

Hieronder wordt het risicomanagementproces toegelicht. Dit beleid is vastgelegd in het risicostrategiedocument van het pensioenfonds. Het proces vindt volgens een vaste cyclus plaats:

STAP	Onderdeel	Toelichting
1	Risicostrategie	Het opstellen van de risicostrategie en hieraan gekoppeld de risicobereidheid
2	Identificatie risico's	Jaarlijkse update van de integrale risicoanalyse. Welke risico's hebben een hoge mate van prioriteit en worden het komende jaar opgepakt?
3	Bepalen en implementeren van beleid	Wat zijn de normen en beheersmaatregelen? Zijn er nieuw vastgestelde normen en beheersmaatregelen die moeten worden geïmplementeerd?
4	Monitoring en rapportage	Hoe wordt er over risico's gerapporteerd en op welke wijze vindt de monitoring plaats?

Het bestuur monitort de ontwikkelingen van (de beheersing van) de operationele risico's aan de hand van een integrale risicomanagementrapportage, welke op kwartaalbasis door de vervuller risicobeheer wordt opgesteld en aangeleverd. De in deze rapportage verwerkte data wordt onder andere vanuit TKP Pensioen, Cardano, CACEIS en het bestuursbureau aangeleverd. De risicorapportage wordt vanaf 2020 besproken met de sleutelhouder risicobeheer, waarna de rapportage, met een oordeel van de sleutelhouder risicobeheer, wordt voorgelegd en toegelicht aan het bestuur. Met de rapportage verkrijgt het pensioenfonds op integrale wijze managementinformatie en weet hiermee prioritering aan te brengen in de (strategische) jaaragenda.

Met de invoering van de sleutelfuncties heeft het pensioenfonds per 1 januari 2020 een tweedelijns risicocommissie ingesteld. De taken en bevoegdheden van deze risicocommissie zijn beschreven in een reglement risicocommissie. De risicocommissie adviseert het bestuur onder andere over risicostrategie en beleid en bewaakt de uitvoering van het door het bestuur vastgestelde 3-jaarlijks strategisch risicomanagementplan en operationeel jaarplan.

Het pensioenfonds is zich ervan bewust dat naast het toedelen van verantwoordelijkheden ook de risicocultuur of het risicobewustzijn een kritische succesfactor is in het hebben van een goed integraal risicomanagementproces. De risicocultuur wordt doorlopend door het pensioenfonds benoemd en uitgedragen in de evaluatiegesprekken die het pensioenfonds houdt, de controle van het pensioenfonds op de naleving van de processen en door risicobewustzijn als vast onderwerp te maken in de jaarlijkse bestuursevaluatie. Verder worden gevraagde besluiten waar relevant voorzien van een risicoparagraaf, waarin alle risico's zijn genoemd. Bij strategische besluiten wordt, waar nodig, een tweedelijns risico opinie geschreven door de sleutelhouder risicobeheer.

Risico's 2021

Het pensioenfonds hanteert in haar beleidsdocument het FOCUS-model (voorheen FIRM-model) van DNB als basis voor de indeling op hoofdcategorie. In de jaarlijkse risicoanalyse identificeert het bestuur specifieke risico's waarvan de naamgeving en/of indeling niet per definitie overeenstemt met de FIRM risico-indeling. Omwille van de leesbaarheid en vergelijkbaarheid met andere pensioenfonds wordt hieronder wel zoveel als mogelijk de FIRM indeling aangehouden. Het beleid is onderverdeeld in financieel en niet-financieel.

Het bestuur heeft beheersmaatregelen gedefinieerd om de risico's goed te beheersen. Daarnaast zijn nog aanvullende getroffen beheersmaatregelen per risicocategorie. In de volgende tabel wordt hier nader op ingegaan. Voor alle risicocategorieën zijn de belangrijkste ontwikkelingen en maatregelen over 2021 beschreven. Indien het risico niet wordt geaccepteerd, zijn aanvullende maatregelen vastgesteld:

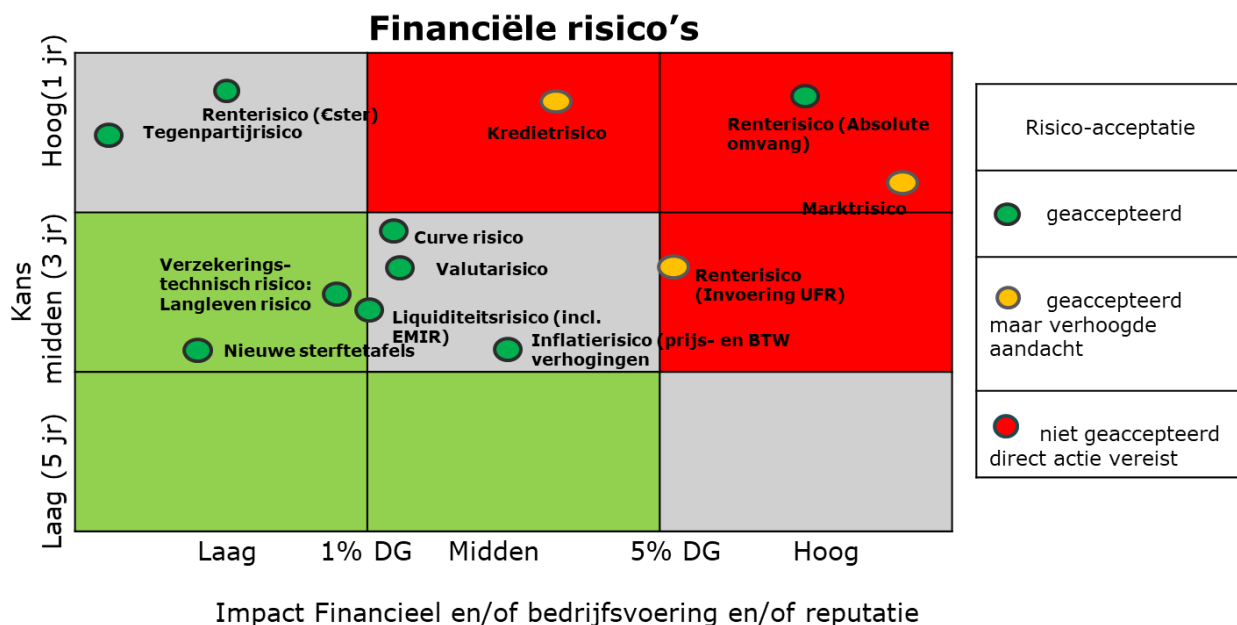
Risicocategorie	Belangrijkste ontwikkelingen 2021	Ontwikkeling risico	Aanvullende maatregel?
Liquiditeit	Het liquiditeitsbeleid is in 2020 geëvalueerd en aangescherpt, evenals de afspraken met de vermogensbeheerder. In 2021 heeft de implementatie hiervan plaatsgevonden.	Het beschikbaar hebben van voldoende kasgeld voor onderpandverplichtingen bij derivaten speelt mede als gevolg van wet- en regelgeving een steeds prominentere rol. Hiermee stijgt ook het belang van de liquiditeitsbuffer. De monitoring is op dagelijkse basis en diverse instrumenten zijn beschikbaar. Er is vastgelegd op welke wijze dit instrument door de beheerder kan worden ingezet en wat dit betekent voor de benodigde buffer.	Er zijn geen aanvullende maatregelen nodig.
Matching/rente-risico	Het renterisico wordt door middel van een dynamische renteafdekking voor 44% afgedekt. Het renterisico is in 2021 opgesplitst in drie risico's: 1. Absolute omvang renterisico 2. Geleidelijke invoering nieuwe UFR 3. Wijziging disconteringsvoet EONIA > €ster voor kasgeld onderpandbeheer	1. Het fonds hanteert ten aanzien van de renteafdekking een dynamische staffel met trigger niveaus. - Het fonds hanteert een bandbreedte rondom gewenste afdekking en monitort permanent of de bandbreedte niet wordt overschreden - Rente afdekking wordt over de curve verdeeld - Er worden bandbreedtes rondom de looptijd van de buckets aangehouden 2. Geleidelijke invoering nieuwe UFR: - impact van de nieuwe UFR wordt per jaar bekeken en berekend 3. Wijziging EONIA > €ster -De ontwikkelingen t.a.v. de rentemarkthervormingen worden periodiek bijgehouden, en waar nodig is actie ondernomen (bijv. t.b.v. aanpassing van ISDA en CSA's). - Daarnaast zijn de bilaterale ISDA's van het fonds omgezet naar de papaplu ISDA's van de	Er zijn geen aanvullende maatregelen nodig.

		vermogensbeheerder. Hiermee is het onderhouden hiervan eenvoudiger geworden.	
Marktrisico	In 2021 zijn er geen aanpassingen in de beleggingsportefeuille geweest. Wel is de investment case en kaderstelling aandelen vastgesteld.	Het huidige risiconiveau wordt geaccepteerd.	Er zijn geen aanvullende maatregelen benodigd.
Kredietrisico	In 2021 is het kredietrisico in de matchingportefeuille afgebouwd, door het vervangen van staats(gerelateerde) obligaties met een hoge kredietwaardigheid door swaps. Deze vervanging vindt plaats binnen het risicobudget voor spread risico.	Het kredietrisico is afgenomen. Het huidige risiconiveau wordt geaccepteerd.	Er zijn geen aanvullende maatregelen benodigd.
ESG-risico	In 2021 is het ESG-risico als categorie toegevoegd aan de risicotaxonomie. ESG kent een financiële en een niet-financiële invalshoek. Voor de financiële invalshoek betreft het financiële risico's (korte en lange termijn) die ontstaan door: - fysieke- en transitierisico's als gevolg van milieu schade - afwijkend presteren van ondernemingen met een goede score op klimaat - het schenden van mensenrechten en/of sociale verhoudingen - beleggen in ondernemingen welke te maken hebben met governance schandalen. In 2021 is het MVB-beleid geëvalueerd en herzien.	Het financiële ESG risico wordt geaccepteerd met de bestaande beheersmaatregelen als: 1. Impact studies: Klimaatscenario's (bij ALM-studie), CO2 uitstoot 2. Brede spreiding / diversificatie in de beleggingsportefeuille over landen, sectoren en ondernemingen 3. Goed engagement- en votingbeleid voeren 4. Uitsluiten 5. ESG-factoren integreren in (delen van) de portefeuille	Er zijn geen aanvullende maatregelen benodigd.
Verzekeringstechnisch risico	In het derde kwartaal heeft er een grondslagenonderzoek plaatsgevonden en zijn diverse actuariële grondslagen geactualiseerd. De ANW-pensioen is vanaf 2020 niet meer herverzekerd.	Het verzekerings-technisch risico is als geheel gelijk gebleven. Het huidige risico wordt geaccepteerd.	Er zijn geen aanvullende maatregelen benodigd.
Omgevingsrisico	Met betrekking tot het omgevingsrisico heeft 2021 in het teken gestaan van overleg met sociale partners over de Wet Toekomst Pensioen en de strategische heroriëntatie van het fonds.	Het risico is in 2021 als gelijk beoordeeld t.o.v. 2020.	Er zijn geen aanvullende maatregelen benodigd.

	De risico's gepaard met de implementatie van de Wet Toekomst was het onderwerp van de eerste eigen risico beoordeling uitgevoerd door het fonds.		
Operationeel en uitbestedingsrisico	Het bestuur monitort uitbestedingspartijen door middel van SLA rapportages, ISAE verklaringen en risicorapportages. Daarnaast heeft de jaarlijkse evaluatie van de uitbestedingspartijen plaatsgevonden.	Ondanks de Covid 19 pandemie is het operationeel risico ook in 2021 niet groter gebleken en hebben uitbestedingspartijen de continuïteit laten zien zoals in een "normale" situatie verwacht mag worden.	Er zijn geen aanvullende maatregelen benodigd.
IT-risico	In 2021 is het IT beleid geactualiseerd n.a.v. nieuwe ontwikkelingen en wet- en regelgeving. Zo is er een duidelijke en concrete beheersing op de zogenaamde 5A's (Awareness, Availability, Accuracy, Agility en Access opgenomen en is er een specifiek IT evaluatieformulier opgesteld voor de beoordeling van IT van uitbestedingspartijen	Met de toegenomen digitalisering, is IT en met name cyberrisico een groeiend IT-risico. Daarnaast wordt er veel aandacht besteed aan informatiebeveiliging. Het pensioenfonds heeft besloten een eigen bestuurlijke IT-omgeving in te richten. De inrichting van deze omgeving is in 2021 verder vormgegeven en zal in 2022 afgerond worden.	Er zijn geen aanvullende maatregelen nodig.
Integriteitsrisico	De Systematische Integriteit Risicoanalyse is in 2021 wederom geüpdatet.	Het integriteitsrisico is in 2021 gelijk gebleven t.o.v. 2020.	Er zijn geen aanvullende maatregelen benodigd.
Juridisch risico	In 2021 is een aantal fondsdocumenten geactualiseerd. Alle fondsdocumenten voldoen aan wet- en regelgeving.	Het juridisch risico is in 2021 gelijk gebleven t.o.v. 2020.	Er zijn geen aanvullende maatregelen benodigd.
ESG-risico	In 2021 is het ESG risico als categorie toegevoegd aan de risicotaxonomie. ESG kent een financiële en een niet-financiële invalshoek. Voor de niet- financiële invalshoek betreft het risico's als: - Reputatieschade als gevolg van milieu schade - Reputatieschade als gevolg van het overschrijden van maatschappelijke normen - Reputatieschade als gevolg van governance schandalen	Het niet-financiële ESG risico wordt geaccepteerd met de bestaande beheersmaatregelen als: 1. Goed engagement- en votingbeleid voeren 2. Uitsluiten 3. Uitvoeren van een compliance scan 4. In selectietrajecten beoordelen van de ESG-capaciteiten en datakwaliteitsbeleid van de vermogensbeheerder 5. Uitgevoerd deelnemersonderzoek naar MVB voorkeuren	Er zijn geen aanvullende maatregelen benodigd.

Uitkomsten jaarlijkse risicoanalyse 2021

De uitkomsten van de jaarlijkse risicoanalyse en de separate IT-risicoanalyse zijn grafisch als volgt weer te geven:

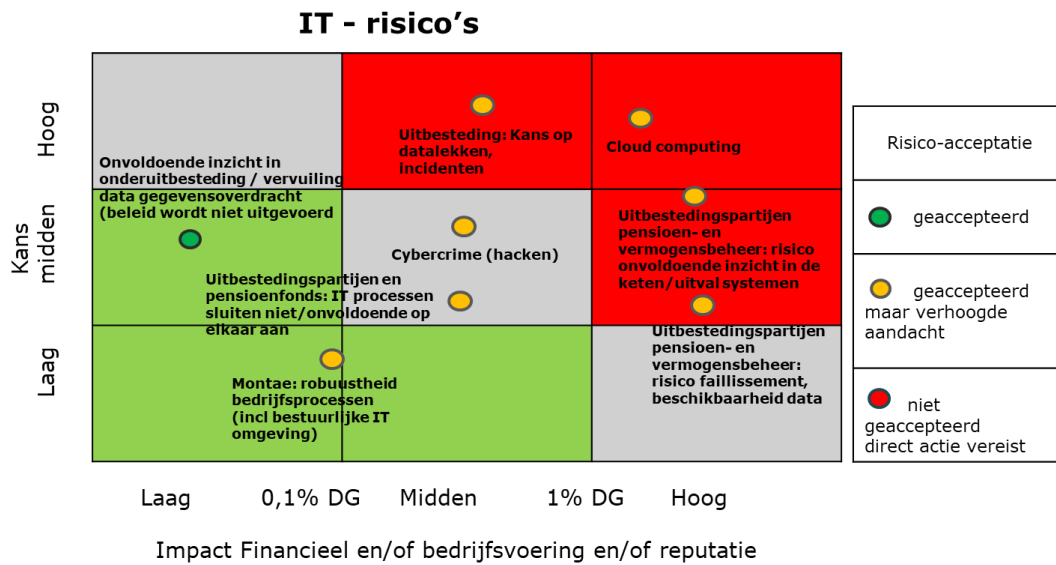
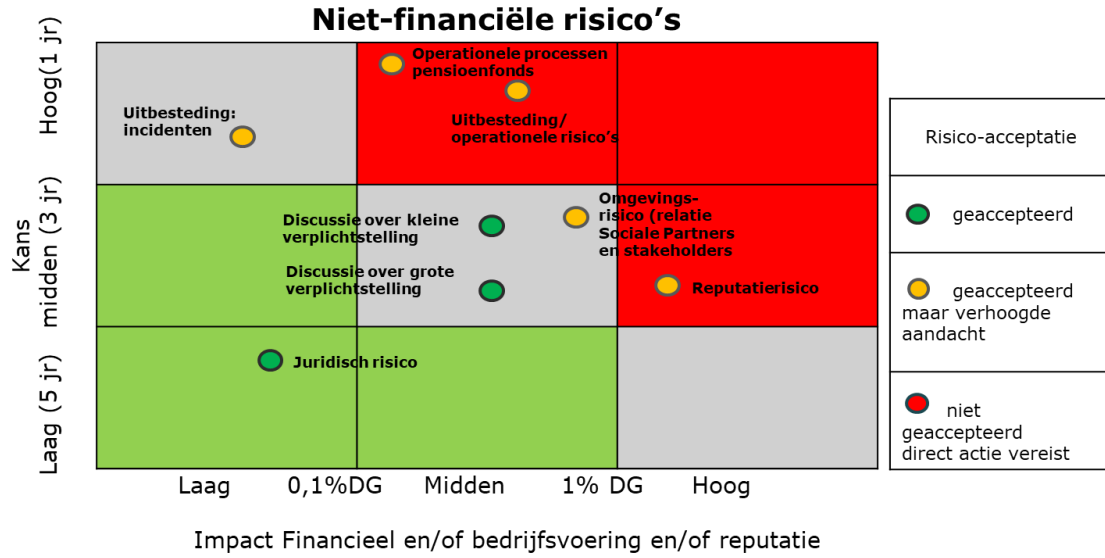
Toelichting financiële risico's

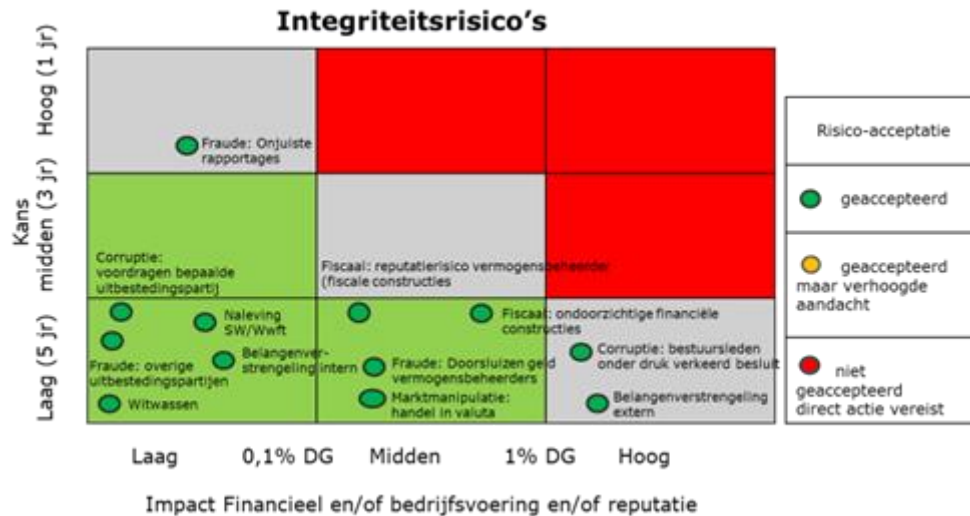
Kans:

- 1: niet waarschijnlijk: het risico heeft zich nog niet voorgedaan en/of de verwachting is niet dat het zich in de komende vijf jaar gaat voordoen.
- 2: mogelijk: het risico heeft zich al eens voorgedaan en/of de verwachting is dat het zich binnen drie jaar voor kan voordoen.
- 3: waarschijnlijk: het risico heeft zich al meerdere malen voorgedaan en/of de verwachting is dat het zich binnen een jaar kan voordoen.

Impact:

- 1: Laag: de financiële schade zal beperkt zijn tot 1%-punt van de actuele dekkinggraad;
- 2: Midden: de financiële schade zal beperkt zijn tot 5%-punt van de actuele dekkinggraad;
- 3: Hoog: hoge financiële schade, zijnde groter dan 5% van de actuele dekkinggraad.

Toelichting niet-financiële risico's

Kans:

- 1: niet waarschijnlijk: het risico heeft zich nog niet voorgedaan en/of de verwachting is niet dat het zich in de komende vijf jaar gaat voordoen.
- 2: mogelijk: het risico heeft zich al eens voorgedaan en/of de verwachting is dat het zich binnen drie jaar voor kan voordoen.
- 3: waarschijnlijk: het risico heeft zich al meerdere malen voorgedaan en/of de verwachting is dat het zich binnen een jaar kan voordoen.

Impact:

- 1: Laag: de financiële schade zal beperkt zijn tot 0,1%-punt van de actuele dekkinggraad en/of er is geen tot nauwelijks impact op de bedrijfsvoering en/of er zal nauwelijks sprake zijn van reputatieschade;
- 2: Midden: de financiële schade zal beperkt zijn tot 1%-punt van de actuele dekkinggraad en/of is een beperkte impact op de bedrijfsvoering en/of er kan sprake zijn van reputatieschade op een korte termijn;
- 3: Hoog: hoge financiële schade, zijnde groter dan 1%-punt van de actuele dekkinggraad en/of er zijn gevolgen voor de bedrijfsvoering en/of kan leiden tot reputatieschade voor de lange termijn.

Financieel crisisplan

Het doel van een crisisplan is dat het bestuur vooraf beschrijft welke crisismaatregelen beschikbaar zijn, wat de impact van deze maatregelen is en welke procedures doorlopen moeten worden. Zodoende kan het bestuur slagvaardig opereren wanneer een crisissituatie daadwerkelijk optreedt. Het crisisplan is opgenomen in de ABTN.

Eigen risico beoordeling

De eigen risico beoordeling (ERB) is een proces dat uitmondt in een document dat een beschrijving geeft van het risicoprofiel van het pensioenfonds, een beoordeling van de financieringsbehoeften en een beoordeling van de risico's rondom indexatie.

Het bestuur gebruikt de uitkomsten van de ERB, vanaf het moment dat deze beschikbaar zijn, bij de (strategische) besluitvorming. De ERB zal minimaal eens in de 3 jaar worden uitgevoerd en opgesteld, tenzij er sprake is van een risicotrigger.

In 2021 heeft het fonds een eerste ERB uitgevoerd waarbij de centrale vraag "Wat zijn de bedreigingen en risico's voor het fonds die mogelijk van invloed kunnen zijn op de implementatie van het Pensioenakkoord" onderzocht is aan de hand van 3 scenario's. De conclusie luidt dat het bestuur de ontwikkelingen bij sociale partners (uitvoering pensioenregeling) en mogelijke implementatieproblemen bij TKP als (grootste) bedreigingen c.q. risico's ziet. Bij alle scenario's is de

uitlegbaarheid/communicatie een aandachtspunt. Het kunnen overbrengen van de keuzes en het daadwerkelijk begrijpen hiervan door stakeholders is hierbij essentieel. Vanuit de ERB zijn ook een aantal vervolgacties geformuleerd. Deze zijn geagendeerd voor 2022.

5 Ontwikkelingen en aandacht bestuur 2022

Hoofddoelstellingen 2022

Het bestuur heeft voor 2022 de volgende hoofddoelstellingen geformuleerd:

1. Het zijn van een #GastVrij Pensioenfonds met als concrete doelstelling:
 - behoud van bestaande werkgevers en deelnemers en het draagvlak onder sociale partners en stakeholders en
 - uitbreiding van het aantal werkgevers en deelnemers wordt voortgezet;
2. Voorbereiding en eerste stappen uitvoering Wet Toekomst Pensioen met als concrete doelstelling:
 - implementatie bedrag ineens ruim voor 1 juli 2022;
 - kennis te delen met en tussen alle betrokkenen bij het pensioenfonds;
 - komen tot besluitvorming door sociale partners en/of bestuur in het kader van de overgang zoals het transitie FTK;
 - tijdige afstemming met alle uitvoeringspartijen inzake de implementatie, met in het bijzonder TKP (voor hen geldt als uiterste datum 1 juli 2022)
3. Strategische heroriëntatie met als concrete doelstelling:
 - voor 1 juli 2022 te onderzoeken welke 3 uitvoeringsopties als uitkomst uit de SWOT-analyse 2021 haalbaar zijn en daaruit een richting te kiezen:
Pensioenfonds Recreatie als actief fonds;
Pensioenfonds Recreatie als actief fonds met samenwerking;
Verblijfsrecreatie en Zwembaden en -scholen samen in nieuwe fonds (bestaande en nieuwe opbouw).
 - uiterlijk 31 december 2022 te komen tot een concrete uitwerking van de richting en de richting afstemmen met sociale partners.

Opvolgingsbeleid

Er komen meerdere wisselingen op wezenlijke posities binnen het fonds aan. Hierdoor heeft het bestuur een opvolgingsplan opgesteld voor het bestuur en de raad van toezicht. In 2022 wordt hier uitvoering aan gegeven.

Groningen, 17 juni 2022

het bestuur,

Eiko de Vries (onafhankelijk voorzitter)

Wouter Bleckman

Imke Hollander

Marco van Straten

Gijs Vermeulen

Leon Vincken

Caspar Vlaar

6 Rapport Compliance Officer

6.1 Samenvatting Rapport Compliance Officer

De compliance officer toets jaarlijks of de gedragscode van het pensioenfonds is nageleefd. De rapportage inzake de naleving van de gedragscode over 2021 is tijdens de vergadering van het bestuur van 6 mei 2022 besproken. De compliance officer geeft in het rapport aan dat de gedragsregels zijn nageleefd.

6.2 Reactie bestuur op Rapport Compliance Officer

Het bestuur heeft de verbeterpunten in de vergadering van het bestuur van 12 mei 2022 besproken. Het bestuur heeft besloten om de verbeterpunten in 2022 op te pakken en zal dit terugkoppelen naar de compliance officer.

7 Bevindingen Raad van Toezicht

7.1 Samenvatting Rapportage Raad van Toezicht

Deze rapportage bevat de bevindingen van de Raad van Toezicht (RvT) van Stichting Pensioenfonds Recreatie (Recreatie) naar aanleiding van haar onderzoek naar het functioneren van het bestuur van het pensioenfonds over het kalenderjaar 2021.

De RvT heeft tot taak toezicht te houden op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken in het pensioenfonds. De RvT is ten minste belast met het toezien op adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur en legt verantwoording af over de uitvoering van haar taken aan het Verantwoordingsorgaan en in het jaarverslag. Daarnaast heeft de RvT goedkeuringsrechten ten aanzien van een aantal bestuursbesluiten.

De RvT heeft de Vereniging Intern Toezichthouders Pensioensector (VITP) - Toezichtcode als normenkader bij de uitvoering van haar taak betrokken.

Specifieke thema's 2021

De RvT heeft in overleg met het bestuur een plan van aanpak opgesteld voor 2021, met een aantal specifieke thema's waarop de RvT zich richt, namelijk:

1. Voorbereiding implementatie pensioenakkoord
2. Invulling maatschappelijk verantwoord beleggen (MVB)
3. Eigen risicobeoordeling (ERB)

Algemeen oordeel

De RvT heeft een positief oordeel over het functioneren van het bestuur. Het bestuur is naar het oordeel van de RvT in voldoende mate in control, en is bewust bezig om verbeteringen aan te brengen waar dat nodig is. Het is geen gemakkelijk jaar geweest. In januari van het verslagjaar werd het fonds geconfronteerd met een brief van sociale partners waarin werd aangekondigd dat sociale partners de uitvoering van de pensioenregeling, mogelijk inclusief de opgebouwde pensioenen, elders wilde gaan onderbrengen. Sociale partners gaven aan in overleg te willen met het fonds om een onderzoek te starten dat antwoord zou moeten geven op de vraag bij welk (ander) pensioenfonds in Nederland de pensioenregeling op een toekomstbestendige manier en tegen acceptabele kosten zou kunnen worden uitgevoerd. Het bestuur heeft hierop naar de mening van de RvT adequaat gehandeld. Door zich dienstbaar op te stellen, informatie te delen en aandacht te blijven investeren in het overleg aan de Pensioentafel en met sociale partners, is de grootste druk van de ketel gehaald en lijken overhaast genomen beslissingen, die niet in het belang van de deelnemers zouden zijn geweest, te zijn voorkomen.

Hierbij helpt het dat het #GastVrij Pensioenfonds project belangrijke positieve punten heeft opgeleverd, waardoor het draagvlak van het fonds is toegenomen, onverminderd de zorgelijke financiële situatie van het fonds, de premiestelling en het daarbij behorende opbouwpercentage.

De uitbraak van de wereldwijde pandemie van het covid virus noodzaakte het bestuur ook in 2021 tot het beperken van de fysieke contacten. De operationele activiteiten zijn echter zonder noemenswaardige hick ups doorgelopen. Duidelijk is wel dat door de weinige fysieke contacten sommige discussies moeilijker hebben kunnen plaatsvinden en dat ook voor de RvT geldt dat er sprake is geweest van een verminderde mogelijkheid om het bestuur aan het werk te zien en dus een goed oordeel te kunnen geven over het verloop van 2021.

Opvolging eerdere aanbevelingen

De meeste aanbevelingen van ons rapport over 2020 zijn onderwerp van gesprek geweest en opgevolgd.

Functioneren governance

In navolging van de eerdere aanbevelingen van de RvT in dit kader heeft het bestuur een opvolgingsplan concreet vormgegeven. Dit betekent dat de onafhankelijk voorzitter en het lid DB per 1 januari 2023 zullen aftreden. In het verslagjaar is de heer Van Dijk teruggetreden en in zijn plaats is, op voordracht van HISWA RECRON, mevrouw Hollander benoemd. Mevrouw Hollander is tevens voorzitter van de BAC.

Beleid bestuur

De bestuursvergaderingen worden professioneel voorbereid. Het bestuur heeft veel oog voor de toekomstige uitdagingen. Onderwerpen worden uitgebreid besproken en van meerdere kanten belicht. Het besluitvormingsproces is goed.

Risicomanagement

Met betrekking tot het risicomanagement van het fonds zijn in 2021 opnieuw stappen gemaakt. Op kwartaalbasis werkt het bestuur met een handzame risicorapportage.

Evenwichtige belangenafweging

Het bestuur weegt in de besluitvorming de evenwichtigheid inzake de diverse belangen nadrukkelijk af. Dit punt wordt ook duidelijk aangegeven op het voorblad van de voorstellen en de te nemen besluiten. De vastlegging in de notulen zou nog explicieter kunnen. Het bestuur heeft in 2021 besloten gebruik te maken van de vrijstellingsregeling van Minister Koolmees. Hiermee is in 2021, conform het fondsbeleid, een korting van de pensioenaanspraken en -rechten van 5% (en in 2022 van 1,3%) voorkomen. Bij de besluitvorming hierover heeft het bestuur naast kwantitatieve gevolgen voor uitkeringen en pensioenen ook kwalitatieve overwegingen meegewogen om tot een evenwichtig besluit te komen.

Communicatie

Het bestuur communiceert helder en duidelijk over haar beleid met pensioengerechtigden, deelnemers, werkgevers, gewezen deelnemers, sociale partners en andere stakeholders. Het programma #GastVrijPensioenfonds is in 2020 geëvalueerd door een interne audit en is als project in het verslagjaar afgesloten. Al met al is de herkenbaarheid van het fonds hierdoor zeker vergroot. Ook de inrichting van de pensioentafel draagt bij aan een betere communicatie en geeft de mogelijkheid om bepaalde onderwerpen breed te delen en te bespreken.

Naleving code pensioenfondsen

Op onderdelen wijkt het bestuur bewust af van de Code Pensioenfondsen. Deze afwijkingen zijn het aantal zittingstermijnen van bestuursleden en het gebruik van gewogen stemverhoudingen. Met de vaststelling van het opvolgingsplan voor het bestuur zal naar verwachting de afwijking ten aanzien van het aantal zittingstermijnen vanaf 1 januari 2023 niet meer aan de orde zijn.

Cultuur en gedrag

De RvT heeft door de covid maatregelen slechts een beperkt aantal vergaderingen live kunnen bijwonen. Ook de RvT zoals ieder jaar aanwezig geweest op de teambuildingsdag van het fonds eind augustus. De opmerkingen over cultuur en gedrag in dit rapport zijn dat ook voor een deel waarnemingen op "afstand". De RvT heeft geconstateerd dat hoewel bepaalde discussies scherp waren, het bestuur uiteindelijk telkens tot een gezamenlijk gedragen besluit kunnen komen en dat zaken uitgesproken worden, zodat er geen hindernissen naar de toekomst ontstaan. In het verslagjaar heeft de RvT de samenwerking met het (dagelijks) bestuur geëvalueerd. De samenwerking werd aan beide kanten gewaardeerd. Er zijn verder geen bijzonderheden uit naar voren gekomen.

Tot slot

De RvT heeft vertrouwen in de opvolging door het bestuur van haar aanbevelingen en ziet uit naar een verdere samenwerking met het bestuur.

7.2 Reactie bestuur op Rapportage Raad van Toezicht

De RvT heeft haar bevindingen over 2021 gemeld in haar rapport over 2021 dat samen met het bestuur is besproken tijdens de vergadering van 31 maart 2022. Het bestuur is blij met het rapport van de RvT. De RvT oordeelt positief over het functioneren van het bestuur en over de samenwerking tussen de RvT en alle organen.

De RvT heeft in haar rapport een aantal aanbevelingen opgenomen voor het bestuur. Deze aanbevelingen zijn hieronder opgenomen, voorzien van een eerste reactie van het bestuur.

	Aanbevelingen Raad van toezicht (hierna: RvT)	Opvolging	Tijdspad
1.	<i>Aanbeveling 2019:</i> Werk voor zowel korting als (inhaal-) indexatie een beleid uit.	In 2019 is besloten dat het bestuur dit in het eerste kwartaal van 2020 verder zou uitwerken. Gezien de financiële positie van het pensioenfonds en de overige prioriteiten schuift het bestuur dit door naar 2023.	Tijdspad is afhankelijk van WTP
2.	Definieer vooraf de strategische bestuurlijke producten en laat deze voorzien van een risico-opinie ongeacht de aard van het besluit over deze strategische producten.		Besluitvorming in bestuur in Q3 2022
3.	Verklein de afstand tussen de vervuller van het tweedelijns risicomanagement en de commissies en het bestuur door een meer frequente aanwezigheid in bestuurs- en commissievergaderingen.	Het bestuur heeft de inrichting inzake IORP en de drie sleutelfuncties geëvalueerd. Besloten is om de vervuller risicobeheer tenminste twee keer per jaar uit te nodigen voor de bestuursvergaderingen. Sowieso wordt de vervuller risicobeheer direct na elke bestuursvergadering bijgepraat door de voorzitter van de risicocommissie.	Gereed
4.	Inventariseer welke eerstelijns activiteiten in de portefeuille van de vervuller van het tweedelijns risicomanagement zijn opgenomen en onderzoek of deze in de eerste lijn kunnen worden belegd dan wel de risico's van deze functievermenging op een andere wijze kunnen worden gemitigeerd.	Dit heeft de aandacht van het (dagelijks) bestuur.	Gereed

5.	Onderzoek of de effectiviteit van het three lines model kan worden vergroot door een betere afstemming tussen de verschillende rollen te organiseren (bevorderen integrale aanpak).		Besluitvorming in bestuur in Q3 2022
6.	De RvT adviseert bij besluitvorming over alternatieven voor het onderbrengen van de pensioenadministratie naast het gewenste dienstverleningsniveau en de kosten ook nadrukkelijk de risico's van een transitie mee te wegen en de gevolgen van een dergelijke transitie op de tijdlijnen voor de implementatie van het nieuwe pensioencontract.	Het bestuur neemt, naast dienstverleningsniveau en kosten, ook de risico's van een mogelijk transitie mee in zijn besluitvorming over de toekomstige pensioenuitvoering. In maart 2022 besloot het bestuur in overleg met sociale partners om eerst de WTP te implementeren en daarna verder na te denken over de toekomstige pensioenuitvoering.	Gereed
7.	Stel rekening houdend met het opvolgingsplan een deskundigheids- en opleidingsplan op.	Het bestuur stelt jaarlijks een opleidingsplan op. Dit is onderdeel van het geschiktheidsplan van het pensioenfonds.	Gereed
8.	Blijf met het oog op de veelvuldige benoemingen de komende tijd aandacht houden voor diversiteit in het bestuur.	Het bestuur heeft aandacht voor deze aanbeveling. Daarnaast is diversiteit opgenomen in het beleid van het pensioenfonds.	Gereed
9.	Zorg ervoor dat de documenten in de kennisbank tijdig en volledig worden bijgewerkt als er veranderingen in plaats vinden.	Het bestuur heeft aandacht voor deze aanbeveling. Dit wordt meegenomen in de overgang naar de nieuwe bestuurlijke IT-omgeving.	Gereed
10.	Blijf volop investeren in het overleg met de Pensioentafel en met sociale partners. Deel informatie, werk aan vertrouwen en aan draagvlak.	Het bestuur heeft aandacht voor deze aanbeveling. Dit is beleidsmatig ingekaderd.	Gereed
11.	Sta bij de bespreking van de strategische kalender expliciet stil bij de voortgang en uitvoerbaarheid daarvan om te kunnen anticiperen op de gewenste verschuiving in de tijd.	Het bestuur heeft aandacht voor deze aanbeveling.	Gereed
12.	Onderzoek of naar aanleiding van de uitgevoerde evaluatie van de matchingportefeuille de investmentcase, kaderstelling en het uitvoeringsmandaat dienen te worden gewijzigd.		Besluitvorming in bestuur in Q3 2022

13.	Overweeg om het inhoudelijke advies op hoofdlijnen in de notulen van de BAC vast te leggen.	Het is een expliciete keuze van het bestuur om het advies van de BAC in de voorlegger aan het bestuur op te nemen en niet in de notulen	Gereed
14.	Participeer als bestuur bij een toekomstige aanpassing van de ERB actiever in de uitwerking van de ERB.	In 2021 is de ERB viermaal aan de orde geweest in het bestuur, waarbij is gesproken over de aanpak van de ERB, de centrale vraag en de te hanteren scenario's. Vervolgens is onder leiding van de sleutelfunctievervuller risicobeheer een pre mortemanalyse uitgevoerd. Er is een bewuste scheiding gemaakt tussen de strategie en de uitwerking daarvan. Het DB agendeert de discussie over deze aanbeveling voor 2023 tenzij eerder een ERB noodzakelijk is.	2023
15.	Maak afspraken over de wijze waarop de ERB een rol krijgt in het besluitvormingsproces van het pensioenfonds.	Zie vorige aanbeveling.	
16.	Geef bij een toekomstige verlenging van de uitbestedingsovereenkomst opvolging aan de bevinding met betrekking tot de financiële solvabiliteit en stabiliteit van de pensioenuitvoerder TKP.	Het bestuur heeft aandacht voor deze aanbeveling.	Q2/Q3 2022
17.	Blijf bewaken dat CACEIS de problemen als gevolg van de IT-integratie zo snel mogelijk en adequaat oplost.	Het bestuur heeft aandacht voor deze aanbeveling.	Q2 2022
18.	Blijf bewaken dat het verbetertraject bij SAREF tot de gewenste resultaten leidt.	Het bestuur heeft aandacht voor deze aanbeveling. Geborgd in ISAE en monitoring daarvan.	Gereed

7.3 Goedkeuring jaarverslag 2021

De Raad van Toezicht heeft op 17 juni 2022 haar goedkeuring verleend bij het jaarverslag over 2021.

8 Verslag verantwoordingsorgaan

8.1 Verslag verantwoordingsorgaan

Het verantwoordingsorgaan (hierna VO) van Pensioenfonds Recreatie is ingesteld per 1 juli 2014. Het VO rapporteert haar bevindingen en oordeelt over het gevoerde beleid met betrekking tot het boekjaar 2021. In haar vergadering van 12 mei 2022 heeft het VO een oordeel gegeven over het door het bestuur in 2021 gevoerde beleid en de wijze waarop het beleid is uitgevoerd. Dit oordeel is gebaseerd op de door het dagelijks bestuur (hierna DB) verstrekte documenten en informatie tijdens gezamenlijke bijeenkomsten. Op basis hiervan worden de volgende bevindingen, oordelen en aanbevelingen vastgesteld.

Samenstelling Verantwoordingsorgaan

In 2021 was het VO nog steeds niet volledig in haar samenstelling, er ontbrak bezetting van twee deelnemerszetels. Ondanks diverse pogingen van het VO de vacatures op te vullen, heeft het VO geringe prioriteit op dit onderdeel ervaren bij de vakbonden voor het werven van kandidaten.

Omdat het fonds in de komende jaren voor belangrijke beslissingen staat met betrekking tot onder ander het invoeren van het nieuwe pensioenstelsel en de toekomst van het fonds (onderwerpen die vragen om een evenwichtige en voltallige vertegenwoordiging binnen het VO), wil het VO in 2022 volledig voltallig zijn en maakte dit onderwerp daarom tot een van haar prioriteiten.

Activiteiten en bronnen voor oordeelsvorming

In 2021 heeft het VO de hieronder opgesomde activiteiten ondernomen.

Bijeenkomsten

- Vijf interne vergaderingen;
- Vijf verdiepingssessies over specifieke relevante thema's geïnformeerd door deskundigen in het belang van het uitbrengen van adviezen en het uitspreken van een oordeel.
- Eén vergadering met het gehele bestuur.
- Zes vergaderingen met het DB van het fonds over actuele onderwerpen binnen het fonds;
- Twee vergaderingen met de Raad van Toezicht (hierna RvT).

Adviesaanvragen

Omtrent onderstaande onderwerpen werd in 2021 een adviesaanvraag ontvangen door het VO:

Advies onderwerp	Datum advies	Strekking advies	Datum reactie bestuur	Datum aanvraag
Communicatie beleidsplan	4 februari	Positief		27 januari
Beloningsbeleid	2 december	Negatief	7 december	29 november
Premiestelling 2022	2 december	Positief		26 november

Overige activiteiten

- *Vaststelling werkplan*

Het begin januari 2020 vastgestelde werkplan is geactualiseerd en bijgesteld. In dit plan worden de jaarlijkse prioriteiten en de aandachtspunten voor het betreffende jaar opgenomen.

- *Evaluatiesessie communicatie beleidsplan*

Het VO heeft deelgenomen aan een evaluatiesessie op 23 september, waarin werd gevraagd actief mee te denken en een constructieve bijdrage te leveren aan het toekomstige communicatiebeleid.

- *Zelfevaluatie*

Over het eigen functioneren van het VO heeft een zelfevaluatie plaatsgevonden op 8 december 2021.

Bevindingen

Algemeen oordeel

Het VO waardeert de samenwerking en de open discussies met het DB en constateert dat het niveau van de discussies met het DB bevredigend is. Het VO is daarmee een serieuze gesprekspartner van het DB.

De uitbraak van de wereldwijde pandemie van het Covid-19 virus noodzaakte het bestuur helaas ook in 2021 tot het beperken van fysieke contacten. Duidelijk is dat door de weinige fysieke bijeenkomsten sommige discussies lastiger te voeren zijn geweest. Desondanks constateert het VO dat haar inhoudelijke input tijdens de diverse vergaderingen wordt meegenomen in de verdere beleidsstukken.

Het DB communiceert helder en duidelijk over haar beleid. De verstrekte informatie is transparant, volledig en leesbaar. Door het VO gegeven adviezen of aanbevelingen aan het adres van het DB worden serieus overwogen en overgenomen of goed beargumenteerd afgeslagen.

Positief is dat ieder VO-lid de beschikking kreeg over een eigen emailadres van het fonds, met opslagcapaciteit. Ondanks heldere afspraken en goede intenties, functioneert de informatievoorziening vanuit het bestuur naar het VO nog niet optimaal. Er zijn een aantal aandachtspunten:

- Boardpacks (digitale informatieverstrekking) is nog steeds niet volledig bijgewerkt; de presentaties van de kennisbijeenkomsten en andere verslagen staan niet altijd in de eigen VO-map of zijn moeilijk vindbaar door een onoverzichtelijke zoekstructuur
- De VO leden ontvangen ondanks herhaaldelijk aandringen niet alle communicatie die namens het fonds wordt verstuurd aan deelnemers en/of werkgevers

Opvolging aanbevelingen 2020

De meeste aanbevelingen over het jaar 2020 zijn onderwerp van gesprek geweest en opgevolgd. Echter door de uitbraak van het Covid-19 virus is het VO niet in de gelegenheid geweest om als toehoorder aan te sluiten bij een bestuursvergadering, om zodoende een goede indruk te kunnen krijgen van de samenwerking en de sfeer tussen de bestuursleden onderling.

Daarnaast constateert het VO dat zij door het DB wordt geconsulteerd in diverse beleidsvragen, ook wanneer hiervoor geen formele adviesaanvraag vereist is. Deze actieve houding van het bestuur geeft het VO het vertrouwen dat zij als belangrijke stakeholder wordt gezien.

Oordeel over beleid en uitvoering 2021

Het VO is van oordeel dat op basis van de aan haar toegereikte informatie het proces rondom de adviesaanvragen beter ingericht is, maar dit vraagt doorlopend aandacht van het DB.

Er is sprake van een open constructieve samenwerking tussen het DB en het VO, waarbij de kritische blik en de input van het VO gewaardeerd wordt. Het DB en VO hebben ook voor 2022 de afspraak gemaakt de samenwerking en werkwijze te evalueren.

Het bestuur heeft in 2021 een beleid gevoerd, voor zover het VO het heeft kunnen beoordelen, waarbij de belangen van de verschillende belanghebbenden zorgvuldig zijn afgewogen. Desondanks vraagt het VO doorlopend evenwichtige belangenafweging beter en diepgravend te onderbouwen en uit te werken naar leeftijdsgroepen, ten behoeve van adviesaanvragen en besluitvormingen.

Aanbevelingen aan het bestuur

Besluitvorming en proces

Het VO blijft aandacht vragen voor het tijdig betrekken van het VO in het besluitvormingsproces rond het Pensioenakkoord. Bij adviesaanvragen gedurende dit proces kan een verdiepingsslag bij het VO gewenst zijn. Blijf daarom (mede) zorgdragen voor tijdige en adequate informatievoorziening. Om het deskundigheidsniveau van het VO te waarborgen op dit complexe onderwerp vraagt het VO in de toekomst mogelijk aan het DB om aanvullende middelen ter beschikking te stellen.

Het blijft van belang een adviesaanvraag tijdig aan te bieden, zodat een goed en weloverwogen advies door het VO gegeven kan worden.

Communicatie

Blijf doorlopend werken aan een heldere, eerlijke en begrijpelijke communicatie met deelnemers, gepensioneerden, gewezen deelnemers, werkgevers, sociaal partners en andere stakeholders. Bij mogelijk korten van pensioenaanspraken wordt hierbij expliciet geadviseerd goed en uitgebreid te communiceren met alle deelnemers. Dit wil zeggen VO tijdig betrekken, pro actief informeren, tijdig stukken aanleveren en het op orde houden van de database van Boardpacks.

Pensioenakkoord

Het Pensioenakkoord is een delicaat proces. Een aantal opmerkingen van het VO hierover:

- Het VO is uitermate positief over de proactieve rol die het DB neemt in het overleg met de sociale partners en de positieve bijdrage die ze levert o.a. aan de pensioentafel.
- Het VO maakt zich zorgen over de ambitieuze en ook door het VO gewenste tijdsplanning en vraagt het DB actief te blijven op dit dossier en de sociale partners uit te dagen tot een actieve houding.
- Speciale aandacht voor de rol van het VO in het pensioenakkoord. Wij willen pro actief op de hoogte gehouden worden van het proces én de rol van het VO daarin.
- Hoe de toekomst van het Pensioenfonds Recreatie in het nieuwe pensioenstelsel eruit ziet, is nog onduidelijk, maar het VO wil uitvoerig en tijdig geïnformeerd worden over de evenwichtigheid van de besluiten voor de verschillende leeftijdsgroepen binnen het fonds. Dit geldt specifiek voor de individuele verdeling bij het (mogelijk) invaren.
- Het VO vraagt middelen om haar eigen deskundigheid op peil te houden en mogelijk te vergroten. Tevens vraagt het VO middelen om, indien gewenst, externe deskundige in te schakelen voor een second opinion betreffende actuele onderwerpen.

Toekomst fonds

Het VO beoordeelt het onderzoek van het bestuur naar de verschillende toekomstscenario's als zeer positief. De gedegen SWOT analyse helpt bij het maken van goede afwegingen voor de toekomst en geeft het VO goed zicht op de afwegingen. Ook is de kritische houding ten opzichte van de huidige uitvoerder terecht. Alle mogelijke opties moeten bekeken worden.

- Het VO waardeert dat zij en de pensioentafel in dit denkproces goed worden meegenomen.
- Blijf kritisch het komende jaar als het gaat over de toekomst van het fonds.
- Blijf voortdurend het VO meenemen in het proces zodat het VO tijdig en weloverwogen advies kan uitbrengen.

Financiële situatie fonds / Beleggingsbeleid

Het VO maakt zich nog steeds zorgen over de zorgelijke financiële positie van het fonds ondanks het gegeven dat de dekkingsgraad nu meer dan 100% is. De grote afhankelijkheid van de rentestand is direct van invloed op het resultaat van het fonds.

Het VO adviseert het bestuur een voortdurende proactieve houding ten aanzien van het beleggingsbeleid, met naast de criteria prudent en robuust, ook oog blijven houden voor het rendement. De instelling van de beleggingsadviescommissie wordt door het VO als positief beschouwd. Het VO wordt door het DB en de adviseurs van het fonds regelmatig en uitgebreid geïnformeerd.

Samenstelling en bemoeienis bestuur gremia

Raad van Toezicht

Het VO was verheugd met het besluit van het bestuur (medio april 2021) om de procedure met betrekking tot de benoeming van de leden van de RvT te wijzigen. Hierdoor werd de oude afwijking van regels in de code pensioenfondsen op dit punt hersteld. Dit betekende onder andere dat een lid van het VO aan de selectiecommissie werd toegevoegd, zodat het VO in staat werd gesteld om een breed gedragen bindende voordracht aan het bestuur te kunnen doen.

In de gevolgde procedure ten bate van de benoeming van een nieuwe voorzitter voor de RvT bleek de nieuwe structuur goed te werken.

Bestuur

Het VO is van mening dat een gezamenlijke vergadering met het voltallige bestuur zinnig en wenselijk blijft. Tijdens de vergadering kan het jaarverslag en de reacties hierop besproken worden. Ander

onderwerp zou de actualiteit rondom het nieuwe pensioenstelsel kunnen zijn. Het VO wil daarmee nog beter inzicht verkrijgen in de afwegingen die het bestuur en de individuele leden daarin maken.

Dagelijks bestuur

Het VO maakt zich zorgen over de samenstelling van het DB. In 2021 werd duidelijk dat beide leden van het DB gelijktijdig hun werkzaamheden voor het fonds zullen beëindigen. Het VO vindt dat deze gelijktijdigheid gezien de huidige ontwikkelingen en de continuïteit onwenselijk is en vraagt het bestuur om een goed opvolgingsplan dat daarmee rekening houdt samen te stellen.

De gezamenlijke teambuilding dag en alle informele contacten met alle disciplines binnen het fonds zijn volgens het VO zeer nuttig, zeker als hieraan een actueel thema gekoppeld wordt.

Afsluiting

Het VO kijkt terug op een uitdagend en boeiend 2021. De samenwerking met het DB en RvT is open, constructief en positief. De komende jaren zullen het uitwerken van het pensioenakkoord en de toekomst van het fonds veel aandacht vragen. Het VO verwacht dan ook dat het volgende jaar weer volop uitdagingen geeft. Wij danken het DB en RvT voor de professionele en transparante samenwerking in 2021 en met name het DB voor de wijze waarop geanticipeerd is op de impact van het Covid-19 virus. Wij kijken uit naar een dynamisch vervolg in 2022.

8.2 Reactie van het bestuur op het verslag van het verantwoordingsorgaan

Het VO heeft haar oordeel over 2021 opgenomen in haar verslag over 2021 dat samen met het bestuur is besproken tijdens de vergadering van 12 mei 2022. Het bestuur vindt het een positief en kritisch verslag en is verheugd met het positieve oordeel van het VO. Het bestuur heeft het op prijs gesteld om dit verslag tijdens de gezamenlijke vergadering van het VO en het voltallige bestuur te bespreken.

Het VO heeft in haar verslag een aantal aanbevelingen opgenomen voor het bestuur. Deze aanbevelingen zijn hieronder opgenomen, voorzien van een eerste reactie van het bestuur.

	Aanbevelingen Verantwoordingsorgaan (hierna: VO)	Opvolging	Tijdpad
1.	Het VO blijft aandacht vragen voor het tijdig betrekken van het VO in het besluitvormingsproces rond het Pensioenakkoord. Bij adviesaanvragen gedurende dit proces kan een verdiepingsslag bij het VO gewenst zijn. Blijf daarom (mede) zorgdragen voor tijdige en adequate informatievoorziening. Om het deskundigheidsniveau van het VO te waarborgen op dit complexe onderwerp vraagt het VO in de toekomst mogelijk aan het DB om aanvullende middelen ter beschikking te stellen.	Dit is een aandachtspunt in het proces en wordt door het dagelijks bestuur bewaakt. Het dagelijks bestuur informeert het verantwoordingsorgaan over de ontwikkelingen rond de Wet Toekomst Pensioen tijdens elk gezamenlijk overleg tussen het dagelijks bestuur en het verantwoordingsorgaan en, indien noodzakelijk, tussentijds via e-mail.	Gereed
2.	Blijf doorlopend werken aan een heldere, eerlijke en begrijpelijke communicatie met deelnemers, gepensioneerden, gewezen deelnemers, werkgevers, sociale partners en stakeholders. Bij mogelijk korten van pensioenaanspraken wordt expliciet geadviseerd goed en uitgebreid te	Het bestuur heeft aandacht voor deze aanbeveling.	Gereed

	communiceren met alle deelnemers. Dit wil zeggen het VO tijdig betrekken, pro actief informeren, tijdig stukken aanleveren en het op orde houden van de database van Boardpacks.		
3.	Het VO beoordeelt het onderzoek van het bestuur naar de verschillende toekomstscenario's als zeer positief. De gedegen SWOT analyse helpt bij het maken van goede afwegingen voor de toekomst en geeft het VO goed zicht op de afwegingen. Ook is de kritische houding ten opzichte van de huidige uitvoerder terecht. Blijf kritisch het komende jaar als het gaat over de toekomst van het fonds en blijf voortdurend het VO meenemen in het proces zodat het VO tijdig en weloverwogen advies kan uitbrengen.	Dit is een aandachtspunt in het proces en wordt door het dagelijks bestuur bewaakt. Het dagelijks bestuur informeert het verantwoordingsorgaan over de ontwikkelingen rond de toekomst van het fonds tijdens elk gezamenlijk overleg tussen het dagelijks bestuur en het verantwoordingsorgaan en, indien noodzakelijk, tussentijds via de e-mail. In maart 2022 heeft het bestuur in overleg met sociale partners besloten het dossier toekomst pensioenuitvoering/pensioenfonds voorlopig on-hold te zetten en de focus volledig te richten op het implementeren van de WTP.	Gereed
4.	Het VO maakt zich nog steeds zorgen over de zorgelijke financiële positie van het fonds ondanks het gegeven dat de dekkingsgraad nu meer dan 100% is. De grote afhankelijkheid van de rentestand is direct van invloed op het resultaat van het fonds. Het VO adviseert het bestuur een voortdurende proactieve houding ten aanzien van het beleggingsbeleid, met naast de criteria prudent en robuust, oog voor het rendement. De instelling van de beleggingsadviescommissie wordt door het VO als positief beschouwd. Het VO wordt door het DB en partners regelmatig en uitgebreid geïnformeerd.	Het bestuur heeft aandacht voor deze aanbeveling.	Gereed

Jaarrekening

9 Jaarrekening

9.1 Balans per 31 december 2021

Bedragen x € 1.000

		<u>31-12-2021</u>	<u>31-12-2020</u>
		€	€
ACTIVA			
Beleggingen voor risico pensioenfonds	(1)	1.249.347	1.227.589
Vorderingen en overlopende activa	(2)	14.319	13.868
Overige activa	(3)	4.642	2.997
		<u>1.268.308</u>	<u>1.244.454</u>
TOTAAL ACTIVA			
PASSIVA			
Stichtingskapitaal en reserves	(4)	59.858	-24.874
Technische voorzieningen	(5)	1.161.487	1.193.703
Derivaten met negatieve waarde	(6)	7.557	1.770
Overige schulden en overlopende passiva	(7)	39.406	73.855
		<u>1.268.308</u>	<u>1.244.454</u>
TOTAAL PASSIVA			

(-) De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op de balans vanaf pagina 86.

9.2 Staat van baten en lasten

Bedragen x € 1.000

		2021		2020	
		€	€	€	€
Baten					
Premiebijdragen voor risico pensioenfonds	(8)		57.658		54.530
Beleggingsresultaten risico pensioenfonds	(9)		7.004		149.855
Overige baten	(10)		245		-236
Totaal baten			<u>64.907</u>		<u>204.149</u>
Lasten					
Pensioenuitkeringen	(11)		8.618		7.562
Pensioenuitvoeringskosten	(12)		3.383		3.104
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds	(13)				
- Pensioenopbouw		64.430		54.737	
- Rentetoevoeging		-6.501		-3.289	
- Onttrekking voor uitkeringen en uitvoeringskosten		-7.289		-6.096	
- Wijziging marktrente		-84.666		188.611	
- Aanpassing levensverwachting		0		-33.282	
- Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten		121		-2.133	
- Aanpassing actuariële uitgangspunten		-1.624		-1.267	
- Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen		3.313		822	
			<u>-32.216</u>		<u>198.103</u>
Saldo herverzekering	(14)		-5		23
Saldo overdracht van rechten	(15)		378		3.031
Overige lasten	(16)		18		19
Totaal lasten			<u>-19.824</u>		<u>211.842</u>
Saldo van baten en lasten			<u>84.731</u>		<u>-7.693</u>
<i>Bestemming van het saldo van baten en lasten</i>					
Algemene reserve			76.608		-27.304
Bestemmingsreserves			8.123		19.611
			<u>84.731</u>		<u>-7.693</u>

(-) De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op de staat van baten en lasten vanaf pagina 108.

9.3 Kasstroomoverzicht

Bedragen x € 1.000

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.

	2021		2020	
	€	€	€	€
Kasstroom uit pensioenactiviteiten				
Ontvangsten				
Ontvangen premies	57.423		53.420	
Ontvangen in verband met overdracht van rechten	8.410		0	
Overig	0		25	
		65.833		53.445
Uitgaven				
Betaalde pensioenuitkeringen	-8.620		-7.520	
Betaald in verband met overdracht van rechten	-8.788		-4.232	
Saldo herverzekering	5		-23	
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-3.569		-3.379	
Overig	-13			
		-20.985		-15.154
Totale kasstroom uit pensioenactiviteiten		44.848		38.291
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten				
Ontvangsten				
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten	12.610		10.630	
Verkopen en aflossingen van beleggingen	427.904		582.852	
Mutatie collateral	-34.405		35.409	
		406.109		628.891
Uitgaven				
Aankopen beleggingen	-447.512		-674.570	
Betaalde kosten van vermogensbeheer	-1.408		-1.349	
		-448.920		-675.919
Totale kasstroom uit beleggingsactiviteiten		-42.811		-47.028
Netto kasstroom		2.037		-8.737
Koers-/omrekenverschillen		60		121
Mutatie liquide middelen		2.097		-8.616
Samenstelling geldmiddelen				
		2021		2020
		€		€
Liquide middelen primo boekjaar		3.038		11.654
Liquide middelen ultimo boekjaar		5.135		3.038

9.4 Toelichting op de jaarrekening

9.4.1 Algemeen

Activiteiten

Stichting Pensioenfonds Recreatie (hierna 'het pensioenfonds'), is statutair gevestigd te Zoetermeer. De stichting is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 41160246.

Het doel van het pensioenfonds is het nu en in de toekomst verstrekken van uitkeringen aan gepensioneerden en nabestaanden ter zake van ouderdom en overlijden; tevens verstrekt het fonds uitkeringen aan arbeidsongeschikte deelnemers. Deze doelstelling is uitgewerkt in onder andere de statuten, het pensioenreglement, de uitvoeringsovereenkomst en de Actuariële en Bedrijfstechnische Nota van het pensioenfonds. Het pensioenfonds geeft invulling aan de uitvoering van de pensioenregeling van de in de recreatiebranche verplicht gestelde aangesloten werkgevers.

De statuten van het pensioenfonds zijn voor het laatst aangepast op 14 oktober 2021 en liggen ter inzage bij de Kamer van Koophandel.

Overeenstemmingsverklaring

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9 Boek 2 BW en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving, in het bijzonder Richtlijn 610 Pensioenfonds. Het bestuur heeft op 17 juni 2022 de jaarrekening opgemaakt.

Referenties

In de balans en de staat van baten en lasten zijn referenties opgenomen waarmee wordt verwezen naar de toelichting.

Belastingen

De activiteiten van het pensioenfonds zijn vrijgesteld van belastingheffing in het kader van de vennootschapsbelasting.

9.4.2 Grondslagen

9.4.2.1 Algemene grondslagen

Alle bedragen in de jaarrekening zijn vermeld in Euro's x 1.000, tenzij anders is aangegeven.

Continuïteitsveronderstelling

De jaarrekening is opgesteld met inachtneming van de continuïteitsveronderstelling.

Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Verantwoording van baten en lasten

Baten worden in de rekening van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft

plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

Dit betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post 'nog af te wikkelen transacties'. Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Vreemde valuta

Functionele valuta

De jaarrekening is opgesteld in euro's, zijnde de functionele en presentatievaluta van het pensioenfonds.

Transacties, vorderingen en schulden

Transacties in vreemde valuta gedurende de verslagperiode zijn in de jaarrekening verwerkt tegen de koers op transactiedatum. Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. De uit de afwikkeling en omrekening voortvloeiende koersverschillen komen ten gunste of ten laste van de staat van baten en lasten.

De koersen van de belangrijkste valuta zijn:

	31 december 2021	Gemiddeld 2021	31 december 2020	Gemiddeld 2020
USD	0,8793	0,8483	0,9184	0,8768
GBP	1,1910	1,1541	1,1172	1,1251
JPY	0,0076	0,0078	0,0079	0,0082

Stelselwijziging

De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd ten opzichte van het voorgaande jaar.

Schattingswijziging

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld.

Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de desbetreffende jaarrekeningposten.

In 2021 zijn er geen schattingswijzigingen geweest.

Dekkingsgraden

De beleidsdekkingsgraad is gebaseerd op het rekenkundig gemiddelde van de dekkingsgraden over de laatste 12 maanden. Hierbij wordt steeds gebruik gemaakt van de meest actuele inschatting van de betreffende dekkingsgraden.

De (actuele) dekkingsgraad van het pensioenfonds wordt berekend door op balansdatum het balanstotaal minus de langlopende- en kortlopende schulden te delen op de technische voorzieningen zoals opgenomen in de balans.

Bij het berekenen van de reële dekkingsgraad van het pensioenfonds wordt ten behoeve van deze berekening de voorziening pensioenverplichtingen herrekend rekening houdend met de verwachte loon- en prijsinflatie.

9.4.2.2 Grondslagen voor waardering van activa en passiva**Beleggingen****Algemeen**

De beleggingen worden gewaardeerd tegen marktwaarde. Het begrip marktwaarde is te beschouwen als synoniem van reële waarde. Onder waardering op marktwaarde wordt verstaan: het bedrag waarvoor een actief kan worden verhandeld of een passief kan worden afgewikkeld tussen ter zake goed geïnformeerde partijen, die tot een transactie bereid en onafhankelijk van elkaar zijn.

De waardering van participaties in beleggingsinstellingen geschiedt tegen marktwaarde. Voor beursgenoteerde beleggingsinstellingen is dit de marktnotering per balansdatum. De waardering in niet-beursgenoteerde beleggingsinstellingen geschiedt tegen actuele waarde.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Aandelen

Beursgenoteerde aandelen en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen marktwaarde, zijnde de beurswaarde per balansdatum.

De actuele waarde van niet-beursgenoteerde aandelen en participaties in beleggingsfondsen is gebaseerd op het aandeel dat het pensioenfonds heeft in het eigen vermogen van het niet-beursgenoteerde aandeel per balansdatum.

Vastrentende waarden

Beursgenoteerde vastrentende waarden en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen marktwaarde, zijnde de beurswaarde per balansdatum.

Indien vastrentende waarden of participaties in beleggingsinstellingen niet-beursgenoteerd zijn, vindt waardebepaling plaats op basis van de geschatte toekomstige netto kasstromen (rente en aflossingen) die uit de beleggingen zullen voortvloeien, contant gemaakt tegen de ultimo boekjaar geldende marktrente en rekening houdend met het risicoprofiel (kredietrisico; oninbaarheid) en de looptijden.

De lopende interest op vastrentende waarden wordt gepresenteerd onder Vorderingen en overlopende activa.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd op reële waarde, te weten de relevante marktnoteringen of, als die niet beschikbaar zijn, de waarde die wordt bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waarderingmodellen.

Indien een derivatenpositie negatief is wordt het bedrag onder de schulden verantwoord.

Overige beleggingen

Beursgenoteerde beleggingen worden gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers. Niet-beursgenoteerde (indirecte) beleggingen worden gewaardeerd op de ultimo verslagperiode berekende intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde wordt ontleend aan de op lokale grondslagen gebaseerde opgaven van de desbetreffende fondsmanagers en wordt derhalve zoveel mogelijk gebaseerd op onderliggende marktwaarden.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden vorderingen gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Liquide middelen

Liquide middelen worden tegen nominale waarde gewaardeerd. Onder de liquide middelen zijn opgenomen die kas- en banktegoeden die onmiddellijk opeisbaar zijn dan wel een looptijd korter dan twaalf maanden hebben. Zij worden onderscheiden van tegoeden in verband met beleggingstransacties. Liquide middelen uit hoofde van beleggingstransacties worden gepresenteerd onder de bijbehorende beleggingscategorie. Rekening-courantschulden bij banken zijn opgenomen onder schulden aan kredietinstellingen onder kortlopende schulden.

Stichtingskapitaal en reserves

Stichtingskapitaal en reserves worden bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen, inclusief de voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds en overige technische voorzieningen, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen in de balans zijn opgenomen.

Algemene reserve

De algemene reserve bevat het resterende gedeelte van het eigen vermogen van het pensioenfonds. De algemene reserve wordt gemuteerd door het resultaat nadat de solvabiliteitsreserve op het juiste niveau wordt gebracht.

Solvabiliteitsreserve

De solvabiliteitsreserve is een bestemmingsreserve, die niet ter vrije beschikking staat, om alle risico's, zoals vastgelegd in de Regeling Pensioenwet onder vaststelling vereist eigen vermogen op te kunnen vangen. Deze bestemmingsreserve wordt wel meegenomen in de bepaling van de dekkingsgraad.

Technische voorzieningen

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds

De voorziening voor pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds wordt gewaardeerd op actuele waarde (marktwaarde). De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (toezeggingen tot) toeslagen. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de marktrente, waarvoor de actuele rentetermijnstructuur zoals gepubliceerd door DNB wordt gebruikt.

Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen is uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het bestuur besloten of toeslagen op de opgebouwde pensioenaanspraken worden verleend. Alle per balansdatum bestaande besluiten tot toeslagverlening (ook voor besluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex-ante- condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de berekening van de voorziening wordt rekening gehouden met premievrije pensioenopbouw in verband met invaliditeit op basis van de contante waarde van premies waarvoor vrijstelling is verleend wegens arbeidsongeschiktheid.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van voor de toezichthouder acceptabele grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen:

- De voorziening pensioenverplichtingen wordt berekend als de contante waarde van de op de balansdatum opgebouwde pensioenen inclusief de eventueel op 1 januari daaropvolgend toe te kennen verhoging in verband met toeslagverlening.
- Voor arbeidsongeschikte deelnemers wordt de technische voorziening voor het arbeidsongeschikte deel berekend als de contante waarde van de op de pensioendatum in uitzicht gestelde pensioenen bij een tot die datum voortgezette pensioenopbouw.
- Voor mannen en vrouwen is gebruik gemaakt van de Prognosetafel AG2020 (2020: Prognosetafel AG2020). Om rekening te houden met het gegeven dat de pensioenfonds populatie af kan wijken van de totale populatie waarop de prognosetafel is gebaseerd, is een leeftijdsafhankelijke correctiefactor op de sterftekansen toegepast.
- De leeftijd op balansdatum is gelijk aan de reglementaire pensioenleeftijd verminderd met de toekomstige duur.
- De leeftijd en duur worden in maanden nauwkeurig vastgesteld.
- Het leeftijdsverschil tussen man en vrouw wordt gesteld op 3 jaar.
- De reservering voor partnerpensioen geschiedt op basis van bepaalde partner.
- Voor latent wezenpensioen wordt in de voorziening een opslag van 0,2% van de voorziening voor het niet ingegaan ouderdompensioen opgenomen (2020: 0,2%).
- Voor toekomstige excassokosten wordt 2,7% van de netto technische voorziening opgenomen (2020: 2,7%).
- Als rekenrente voor de technische voorziening wordt gehanteerd de rentetermijnstructuur per 31 december 2021 zoals die door DNB is gepubliceerd.

De voorziening niet opgevraagde pensioenen wordt vastgesteld op fondsgrondslagen, waarbij tevens rekening wordt gehouden met niet verrichte uitkeringen. Deze voorziening wordt vervolgens gecorrigeerd met de verwachting dat deze pensioenen alsnog worden opgevraagd.

Met ingang van 2017 is het partnerpensioen vervangen door Anw-pensioen. De deelname aan het Anw-pensioen is voor de deelnemer vrijwillig. Het Anw-pensioen is niet herverzekerd.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Kortlopende schulden hebben een looptijd korter dan een jaar.

9.4.2.3 Grondslagen voor bepaling van het resultaat

Algemeen

De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de voorziening pensioenverplichtingen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in het resultaat.

Premiebijdragen (van werkgevers en werknemers)

Onder premiebijdragen van werkgevers en werknemers wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen onder aftrek van kortingen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben. De

premiebaten in het boekjaar zijn gebaseerd op de voorlopige loonsomopgaven van de werkgevers, tenzij definitieve loonsomopgaven al zijn verwerkt in dat boekjaar.

Beleggingsresultaten risico pensioenfonds

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waardewijzigingen en valutaresultaten. In de jaarrekening wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen. (In)directe beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt in dit verband verstaan rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten en soortgelijke opbrengsten.

Dividend wordt verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

Kosten vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer worden zowel de externe als de daaraan toegerekende interne kosten verstaan. Afschrijvingen en andere exploitatiekosten van onroerende zaken in exploitatie zijn in de kosten van vermogensbeheer opgenomen.

Verrekening van kosten

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn verrekend de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies, valutaverschillen e.d.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds

Pensioenopbouw

Bij de pensioenopbouw zijn aanspraken en rechten over het boekjaar gewaardeerd naar het niveau dat zij op balansdatum hebben.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen zijn opgerent met -0,533% (2020: -0,324%), op basis van de éénjaarsrente van de DNB-curve aan het begin van het verslagjaar.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Pensioenuitkeringen:

Verwachte toekomstige uitkeringen worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de technische voorziening. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de pensioenen in de verslagperiode.

Pensioenuitvoeringskosten:

Jaarlijks wordt 2,7% (2020: 2,7%) van de pensioenopbouw toegevoegd aan de technische voorzieningen ten behoeve van de pensioenuitvoeringskosten. Daarnaast valt 2,7% (2020: 2,7%) van de uitkeringen en afkopen vrij uit de technische voorziening ten behoeve van pensioenuitvoeringskosten (excassokosten).

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de technische voorzieningen herrekend

door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder het hoofd wijziging markttrente.

Wijzigingen actuariële uitgangspunten

Jaarlijks worden de actuariële grondslagen en/of methoden beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien van sterfte, langlevens, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen, zowel voor de gehele bevolking als voor de populatie van het pensioenfonds.

De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening voor pensioenverplichtingen is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het bestuur van het pensioenfonds. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

Een resultaat op overdrachten kan ontstaan doordat de vrijval van de voorziening plaatsvindt tegen fondstarieven, terwijl het bedrag dat wordt overgedragen gebaseerd is op de wettelijke factoren voor waardeoverdrachten. De tarieven van het pensioenfonds wijken af van de wettelijke tarieven.

Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen

De overige mutaties ontstaan door mutaties in de aanspraken door overlijden, arbeidsongeschiktheid en pensioneren.

Saldo herverzekeringen

Uitgaande herverzekeringspremies worden verantwoord in de periode waarop de herverzekering betrekking heeft.

Saldo overdrachten van rechten

De post saldo overdrachten van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

Overige baten en lasten

Overige baten en lasten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

9.4.2.4 Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is volgens de directe methode opgesteld. Alle ontvangsten en uitgaven worden hierbij als zodanig gepresenteerd. Onderscheid wordt gemaakt tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten en beleggingsactiviteiten.

9.4.3 Toelichting op de balans per 31 december 2021

ACTIVA

	31-12-2021	31-12-2020
	€	€
1. Beleggingen voor risico pensioenfond		
Aandelen	453.327	349.536
Vastrentende waarden	690.689	689.347
Derivaten	104.838	188.666
Overige beleggingen	493	40
	<u>1.249.347</u>	<u>1.227.589</u>

	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
	€	€	€	€	€
Stand per 1 januari 2021	349.536	689.347	186.896	40	1.225.819
Aankopen	0	447.512	4.180	0	451.692
Verkopen	0	-432.083	0	0	-432.083
Herwaardering	103.791	-14.087	-93.795	0	-4.091
Mutatie liquide middelen	0	0	0	453	453
Stand per 31 december 2021	<u>453.327</u>	<u>690.689</u>	<u>97.281</u>	<u>493</u>	<u>1.241.790</u>
Schuldpositie derivaten (credit)					<u>7.557</u>
					<u>1.249.347</u>

In het bovenstaande verloopoverzicht zijn aan- en verkopen van fx forwards en interest rate swaps gesaldeerd opgenomen.

De liquide middelen binnen de beleggingsportefeuille zijn opgenomen onder de 'Overige beleggingen'.

	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
	€	€	€	€	€
Stand per 1 januari 2020	307.096	596.835	90.326	8.132	1.002.389
Aankopen	17.608	656.962	0	0	674.570
Verkopen	0	-572.369	-10.482	0	-582.852
Herwaardering	24.832	7.919	107.052	0	139.804
Mutatie liquide middelen	0	0	0	-8.092	-8.092
Stand per 31 december 2020	<u>349.536</u>	<u>689.347</u>	<u>186.896</u>	<u>40</u>	<u>1.225.819</u>
Schuldpositie derivaten (credit)					<u>1.770</u>
					<u>1.227.589</u>

	<u>31-12-2021</u>	<u>31-12-2020</u>
	€	€
Aandelen		
Beursgenoteerde aandelenbeleggingsfondsen	<u>453.327</u>	<u>349.536</u>
Vastrentende waarden		
Obligaties	158.189	162.821
Fixed Income Fund	400.716	364.408
Money Market Fund	<u>131.784</u>	<u>162.118</u>
	<u>690.689</u>	<u>689.347</u>
Derivaten		
Valutaderivaten	0	4.794
Rentederivaten	<u>97.281</u>	<u>182.102</u>
	<u>97.281</u>	<u>186.896</u>

Het pensioenfonds heeft eind 2021 € 40,2 miljoen (2020: € 72,8 miljoen) aan onderpand ontvangen in de vorm van liquiditeiten en € 60,6 miljoen (2020: € 112,8 miljoen) aan onderpand ontvangen in de vorm van (staats)obligaties als gevolg van positieve waardeontwikkeling van de derivaten. Het ontvangen onderpand staat niet ter vrije beschikking.

Het pensioenfonds heeft eind 2021 € 1,7 miljoen aan onderpand verstrekt in de vorm van liquiditeiten en € 0,1 miljoen (2020: € 9,7 miljoen) aan onderpand verstrekt in de vorm van (staats)obligaties als gevolg van negatieve waardeontwikkeling van derivaten. De verstrekte (staats)obligaties zijn verantwoord onder de vastrentende waarden.

Het pensioenfonds stelt geen deel van de aandelen- en obligatiebeleggingen beschikbaar voor het in bruikleen geven van effecten.

De onderstaande tabel geeft een samenvatting van de derivatenpositie op 31 december 2021:

<u>Type contract</u>	<u>Contract- omvang</u>	<u>Saldo waarde</u>	<u>Positieve waarde</u>	<u>Negatieve waarde</u>
	€	€	€	€
Valutaderivaten	237.242	-4.344	0	4.344
Aandelenderivaten	20	0	0	0
Rentederivaten	<u>504.338</u>	<u>101.625</u>	<u>104.838</u>	<u>3.213</u>
	<u>741.600</u>	<u>97.281</u>	<u>104.838</u>	<u>7.557</u>

De onderstaande tabel geeft een samenvatting van de derivatenpositie op 31 december 2020 exclusief de liquide middelen binnen de derivatenportefeuille:

Type contract	Contract- omvang	Saldo waarde	Positieve waarde	Negatieve waarde
	€	€	€	€
Valutaderivaten	172.988	4.794	4.794	0
Aandelenderivaten	28	0	0	0
Rentederivaten	465.939	182.102	183.872	1.770
	<u>638.955</u>	<u>186.896</u>	<u>188.666</u>	<u>1.770</u>
			<u>31-12-2021</u>	<u>31-12-2020</u>
			€	€
Overige beleggingen				
Liquide middelen			<u>493</u>	<u>40</u>
			<u>493</u>	<u>40</u>

Schattingen en oordelen

Zoals vermeld in de toelichting zijn de beleggingen van het pensioenfonds nagenoeg allemaal gewaardeerd tegen actuele waarde per balansdatum en is het over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de actuele waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. Voor sommige andere financiële instrumenten, zoals beleggingsvorderingen en -schulden, geldt dat de boekwaarde de actuele waarde benadert als gevolg van het korte termijnkarakter van de vorderingen en schulden. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de actuele waarde.

Voor de meerderheid van de financiële instrumenten van het pensioenfonds kan gebruik worden gemaakt van marktnoteringen. Echter, bepaalde financiële instrumenten, zoals bijvoorbeeld derivaten zijn gewaardeerd door middel van gebruikmaking van waarderingmodellen en -technieken, inclusief verwijzing naar de huidige reële waarde van vergelijkbare instrumenten. Op basis van de boekwaarde kan het volgende onderscheid worden gemaakt:

	Genoteerde marktprijzen	Afgeleide markt- noteringen	Waarderings- modellen	Overig	Totaal
	€	€	€	€	€
Per 31 december 2021					
Aandelen	453.327	0	0	0	453.327
Vastrentende waarden	448.170	0	0	242.519	690.689
Derivaten	0	0	97.281	0	97.281
Overige beleggingen	493	0	0	0	493
	<u>901.990</u>	<u>0</u>	<u>97.281</u>	<u>242.519</u>	<u>1.241.790</u>

De posities uit hoofde van derivaten betreffen zowel positieve als negatieve posities.

	Genoteerde marktprijzen	Afgeleide markt- noteringen	Waarderings- modellen	Overig	Totaal
	€	€	€	€	€
Per 31 december 2020					
Aandelen	349.536	0	0	0	349.536
Vastrentende waarden	482.941	0	0	206.406	689.347
Derivaten	0	0	186.896	0	186.896
Overige beleggingen	40	0	0	0	40
	<u>832.517</u>	<u>0</u>	<u>186.896</u>	<u>206.406</u>	<u>1.225.819</u>

Genoteerde marktprijzen: De waarde van de belegging is gebaseerd op direct waarneembare marktnoteringen in een actieve markt.

Afgeleide marktnoteringen: Actuele waarde wordt vastgesteld aan de hand van onafhankelijke taxaties.

Waarderingsmodellen: De waarde wordt vastgesteld met waarderingsmodellen waarin gebruik is gemaakt van waarneembare marktdata. Hieronder valt de netto contante waarde berekeningen van de derivaten.

Overig: De waarde wordt vastgesteld met waarderingsmodellen waarin geen gebruik is gemaakt van waarneembare marktdata.

	<u>31-12-2021</u>	<u>31-12-2020</u>
	€	€
2. Vorderingen en overlopende activa		
Vorderingen op de werkgever(s)	10.395	9.833
Beleggingsdebiteuren	3.922	4.000
Overige vorderingen en overlopende activa	2	35
	<u>14.319</u>	<u>13.868</u>

Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

Vordering op de werkgever(s)

Vorderingen op werkgevers	1.447	1.685
Nog te factureren premies	8.948	8.405
Voorzieningen dubieuze debiteuren	0	-257
	<u>10.395</u>	<u>9.833</u>

De 'Vorderingen op werkgevers' betreft de premie die geen betrekking heeft op de maanden november en december 2021, maar die per 31 december 2021 nog niet is voldaan.

De post 'Nog te factureren premies' betreft de premie over de maanden november en december 2021. Deze premie is in januari en februari 2022 gefactureerd. De premiefacturatie vindt bij het pensioenfonds 2 maanden achteraf plaats.

	<u>2021</u>	<u>2020</u>
	€	€
Verloop van de voorziening dubieuze debiteuren		
Stand per 1 januari 2021	257	0
Nagekomen baten/afgeschreven vorderingen	-21	-23
Vrijval/Dotatie ten laste van de rekening van baten en lasten	-236	280
	<u>0</u>	<u>257</u>

De berekening van de voorziening dubieuze debiteuren is eind 2021 uitgekomen op een negatief bedrag, en wordt in dat geval minimaal op nihil gesteld.

	<u>31-12-2021</u>	<u>31-12-2020</u>
	€	€
Beleggingsdebiteuren		
Lopende interest	1.729	1.854
Te vorderen dividend	2.193	2.061
Te vorderen dividendbelasting	0	85
	<u>3.922</u>	<u>4.000</u>

Overige vorderingen en overlopende activa

De 'Overige vorderingen en overlopende activa' bestaan uit kleine debiteuren.

3. Overige activa

Liquide middelen	<u>4.642</u>	<u>2.997</u>
------------------	--------------	--------------

De liquide middelen worden aangehouden bij Nederlandse kredietinstellingen. De tegoeden staan ter vrije beschikking van het pensioenfonds.

PASSIVA

	<u>31-12-2021</u>	<u>31-12-2020</u>
	€	€
4. Stichtingskapitaal en reserves		
Algemene reserve	-109.357	-185.966
Bestemmingsreserves	<u>169.215</u>	<u>161.092</u>
	<u>59.858</u>	<u>-24.874</u>

De bestemmingsreserve betreft een solvabiliteitsreserve die op jaarbasis gelijk gesteld wordt aan het vereist eigen vermogen. Het verloop van de reserves is als volgt.

	<u>2021</u>	<u>2020</u>
	€	€
Algemene reserve		
Stand per begin boekjaar	-185.966	-158.662
Bestemming saldo van baten en lasten	<u>76.608</u>	<u>-27.304</u>
	<u>-109.357</u>	<u>-185.966</u>

Bestemmingsreserve

Stand per begin boekjaar	161.092	141.482
Bestemming saldo van baten en lasten	<u>8.123</u>	<u>19.611</u>
	<u>169.215</u>	<u>161.092</u>

Dekkingsgraad, vermogenspositie en herstelplan

	<u>2021</u>	<u>2020</u>
	%	%
De dekkingsgraad is ultimo jaar als volgt:		
Nominale dekkingsgraad	105,2	97,9
Reële dekkingsgraad	81,6	76,2
Beleidsdekkingsgraad	101,8	93,8

De (actuele) dekkingsgraad van het pensioenfonds wordt berekend door op balansdatum het balanstotaal minus de kortlopende schulden te delen op de technische voorzieningen zoals opgenomen in de balans.

Voor het bepalen van het vereist eigen vermogen (de solvabiliteitstoets) maakt het pensioenfonds gebruik van het standaard model. Het bestuur acht het gebruik van het standaardmodel passend voor de risico's van het pensioenfonds.

Op basis hiervan bedraagt het (minimaal) vereist vermogen op:

	<u>31-12-2021</u>	<u>31-12-2020</u>
	€	€
Stichtingskapitaal en reserves	59.858	-24.874
Minimaal vereist eigen vermogen	50.905	52.386
Vereist eigen vermogen	169.215	161.092

De vermogenspositie van het pensioenfonds kan als gevolg hiervan worden gekarakteriseerd als dekkingstekort, omdat de beleidsdekkingsgraad lager is dan de dekkingsgraad die hoort bij het minimaal vereist vermogen (104,4%).

De reële dekkingsgraad is gelijk aan de beleidsdekkingsgraad gedeeld door de beleidsdekkingsgraad die is vereist voor de volledige toeslagverlening op basis van prijsinflatie. Op basis van deze definitie komt de reële dekkingsgraad ultimo 2021 uit op 81,6% (2020: 76,2%).

Herstelplan

Het pensioenfonds heeft 22 maart 2021 een herstelplan ingediend bij DNB. In het herstelplan werd voor 2021 een stijging van de actuele dekkingsgraad verwacht naar 99,5% en een beleidsdekkingsgraad van 98,7%. Door de gestegen rente en positieve beleggingsrendementen, is de actuele dekkingsgraad per 31 december 2021 hoger uitgekomen (105,2%). De beleidsdekkingsgraad is ook hoger geëindigd op 101,8%. Op basis van het in 2021 ingediende herstelplan was de verwachting dat het pensioenfonds in 2030 het vereist vermogen zou hebben bereikt.

Onder voorwaarden mag een pensioenfonds voor het herstelplan van 2021, op basis van de ministeriele maatregel van 19 november 2019, de maximale hersteltermijn verhogen van 10 jaar naar 12 jaar. Het pensioenfonds heeft geen gebruik gemaakt van de ministeriele maatregel en hanteert een maximale hersteltermijn van 10 jaar. Voor de doorrekening van het toekomstscenario is uitgegaan van het huidige beleid van het pensioenfonds en de gehanteerde rendementen zijn vastgesteld op basis van de wettelijk voorgeschreven maximale parameters.

Voor het pensioenfonds dient de cyclus voor het indienen van een herstelplan, zolang van toepassing, te worden gecontinueerd. Het pensioenfonds heeft op 23 maart 2022 het herstelplan geactualiseerd en bij DNB ingediend. Uitgaande van dit geactualiseerde herstelplan is de verwachting dat het pensioenfonds in 2028 het vereist vermogen heeft bereikt. In het herstelplan zijn geen aanvullende maatregelen opgenomen. DNB heeft op 19 mei 2022 schriftelijk laten weten dat zij instemmen met het herstelplan van het fonds.

Kortingen

Als uiterste maatregel in het herstelplan heeft het pensioenfonds de mogelijkheid om de opgebouwde aanspraken van (gewezen) deelnemers en ingegane pensioenen van pensioengerechtigden te korten ('afstempelen').

Minister Koolmees heeft opnieuw de mogelijkheid geboden om een korting voor 31 december 2021 te beperken of te voorkomen. Deze mogelijkheid geldt alleen indien de actuele dekkingsgraad hoger is dan 90%. Gezien de actuele dekkingsgraad per 31 december 2021 hoeft het fonds dit jaar geen gebruik te maken van de tegemoetkoming van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

Statutaire regelingen omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten

Statutair is bepaald dat het saldo van de staat van baten en lasten van € 84.731 over het boekjaar verdeeld wordt over de algemene reserve en de bestemmingsreserve. De bestemmingsreserve betreft een solvabiliteitsreserve die op jaarbasis gelijk gesteld wordt aan het vereist eigen vermogen.

Voor het boekjaar 2021 geldt dat er € 8.123 is toegevoegd aan de bestemmingsreserve en € 76.608 aan de algemene reserve.

5. Technische voorzieningen

	2021	2020
	€	€
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds		
Stand per begin boekjaar	1.193.703	995.600
Pensioenopbouw	64.430	54.737
Toeslagverlening	0	0
Rentetoevoeging	-6.501	-3.289
Onttrekking voor uitkeringen en uitvoeringskosten	-7.289	-6.096
Wijziging markttrente	-84.666	188.611
Wijziging actuariële uitgangspunten	0	-33.282
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	121	-2.133
Overige (incidentele) mutaties technische voorziening	-1.624	-1.267
Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen	3.313	822
	<u>1.161.487</u>	<u>1.193.703</u>

Pensioenopbouw

Het opbouwpercentage is in 2021 1,310% van de pensioengrondslag (2020: 1,403%). De pensioengrondslag is het pensioengevend salaris minus de franchise (2021: € 11.614) op jaarbasis (2020: € 11.312). Voor deeltijdwerkers wordt de pensioengrondslag naar evenredigheid vastgesteld. Indien de franchise hoger is dan het pensioengevend salaris, wordt de pensioengrondslag op nul vastgesteld.

Toeslagverlening

Het pensioenfonds streeft ernaar de opgebouwde pensioenrechten van de actieve deelnemers jaarlijks per 1 januari aan te passen aan het consumentenprijsindexcijfer van het CBS. Het gaat om het consumentenprijsindexcijfer voor alle huishoudens afgeleid over de periode 1 oktober van het voorgaande jaar tot 1 oktober van het huidige jaar. De toeslagverlening heeft een voorwaardelijk karakter en wordt gefinancierd uit overrendementen, het pensioenfonds vormt geen bestemmingsreserve voor toeslagen en berekent geen premie om toeslagen te financieren.

Het pensioenfonds streeft ernaar de ingegane pensioenen en de premievrije pensioenrechten (gewezen deelnemers) jaarlijks tevens aan te passen aan de eerder genoemde ontwikkeling van het consumentenprijsindexcijfer van het CBS. Echter mag deze toeslag nooit hoger zijn dan de toeslag voor de actieve deelnemers.

Het bestuur heeft, gezien de financiële situatie van het pensioenfonds, besloten per 1 januari 2022 zowel aan de actieve deelnemers als aan de pensioengerechtigden en gewezen deelnemers, geen toeslag toe te kennen.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen zijn opgerent met -0,533% (2020: -0,324%), op basis van de éénjaarsrente op de interbancaire swapmarkt aan het begin van het verslagjaar.

Onttrekking voor uitkeringen en uitvoeringskosten

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuariëel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de verwachte pensioenuitkeringen in de verslagperiode.

Toekomstige pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuariëel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de verwachte uitvoeringskosten in de verslagperiode.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder het hoofd wijziging marktrente.

	<u>Rentepercentage per 31 december</u>
2020	0,34
2021	0,63

DNB heeft er voor gekozen om de nieuwe UFR-methode gefaseerd in te voeren. De technische voorzieningen en dekkingsgraad per 31 december 2020 zijn gebaseerd op de "oude" UFR-methode. Per 1 januari 2021 heeft DNB de nieuwe UFR-methode voor 25% ingevoerd. Het effect van de nieuwe UFR-methode is verantwoord als onderdeel van het RTS-effect per ultimo 2021 en bedraagt 18.840 duizend (en heeft een effect op de dekkingsgraad van -1,6%).

Per 1 januari 2022 heeft DNB de nieuwe UFR-methode voor 50% ingevoerd. Het effect van de overgang op de RTS per 1 januari 2022 op de technische voorziening is als gebeurtenis na balansdatum opgenomen in dit jaarverslag.

Wijziging actuariële uitgangspunten

Jaarlijks worden de actuariële grondslagen en/of methoden beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien van sterfte, langlevens, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen, zowel voor de gehele bevolking als voor de populatie van het pensioenfonds.

De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening pensioenverplichtingen is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het bestuur van het fonds. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien. In 2021 zijn de actuariële grondslagen niet gewijzigd.

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

Zo lang de beleidsdekkingsgraad onder de 100% zit, zijn nieuwe waardeoverdrachten, zowel in- als uitgaand, niet toegestaan. Eind september 2021 kwam de beleidsdekkingsgraad boven de 100% en is gestart met het uitvoeren van waardeoverdrachten. Waardeoverdrachten inzake klein pensioen werden reeds uitgevoerd.

Overige (incidentele) mutaties technische voorziening

Per 1 januari 2021 is het opbouwpercentage verlaagd van 1,403% naar 1,310%. Het verlaagde opbouwpercentage is ook van toepassing op de premievrijgestelde toekomstige opbouw van arbeidsongeschikte deelnemers. Hiervoor was op de ultimo stand van het jaarwerk 2020 een extracomptabele post van -1.273 opgenomen. De daadwerkelijke wijziging van de voorziening bedraagt -1.322, wat resulteert in een resultaat van 49.

Voor de toekomstige risicopremies voor arbeidsongeschikte deelnemers was een extracomptabele post van -43 opgenomen. De daadwerkelijke wijziging van de voorziening bedraagt -87, wat resulteert in een resultaat van 44.

Per 1 januari 2022 wijzigt het opbouwpercentage opnieuw, van 1,310% naar 1,213%. In verband hiermee is opnieuw een extracomptabele verlaging van de voorziening opgenomen voor de premievrije toekomstige opbouw (1.472) en risicopremies (59). Dit leidt tot een resultaat van 1.531. Tezamen bedraagt het resultaat 1.624.

Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen

Aan het vaststellen van de technische voorzieningen liggen kanssystemen ten grondslag. De belangrijkste zijn sterfte en arbeidsongeschiktheid. Het aantal arbeidsongeschikten zijn over de jaren toegenomen wat leidt tot een groter negatief effect op het resultaat. Het resultaat op arbeidsongeschiktheid bedraagt 3.307.

Aantallen deelnemers ten opzichte van de voorziening

	2021		2020	
	€	Aantallen	€	Aantallen
Actieven	528.790	19.250	561.505	18.748
Gepensioneerden	136.414	3.445	126.406	3.009
Slapers	496.283	69.429	505.792	68.410
Voorziening voor pensioenverplichtingen	1.161.487	92.124	1.193.703	90.167

Korte beschrijving pensioenregeling

De pensioenregeling kan worden gekenmerkt als een middelloon-regeling met een voorwaardelijke toeslagverlening (indexatie) en met een pensioenrichtleeftijd van 67 jaar. In 2021 is de aanspraak op ouderdomspensioen opgebouwd met 1,310% van de in dat jaar geldende pensioengrondslag. De pensioengrondslag is gelijk aan het pensioengevend salaris onder aftrek van een franchise. De franchise wordt jaarlijks vastgesteld en is voor 2021, op basis van een volledig dienstverband, vastgesteld op € 11.614.

Het partnerpensioen is per 1 januari 2017 vervangen door een vrijwillige Anw-pensioen. De partner ontvangt een extra tijdelijke pensioenuitkering als de verzekerde komt te overlijden.

De hoogte van het wezenpensioen is 14% van het te bereiken ouderdomspensioen. Bij beëindiging van de deelneming ontstaat een aanspraak op wezenpensioen over het opgebouwde ouderdomspensioen. Voor een volle wees verdubbelt de hoogte van het wezenpensioen.

Voor de werknemers met een functieschaal boven functieschaal 9 kunnen de werkgevers vrijwillig aansluiten. Hiervoor dienen alle werknemers met een functieschaal boven functieschaal 9 deel te nemen.

Inhaaltoeslagen

Onder bepaalde omstandigheden kunnen inhaaltoeslagen worden toegekend. Inhaaltoeslagen zijn toeslagen die worden toegezegd, voor zover in het verleden niet voor 100% is geïndexeerd. Om inhaaltoeslagen te kunnen toekennen is een hoge dekkingsgraad vereist. Inhaaltoeslagen zijn daarom op korte termijn niet te verwachten. Het bestuur van het pensioenfonds geeft in haar jaarrekening elk jaar een specificatie van het verschil tussen de volledige en de werkelijk toegekende toeslagen.

Voor de actieve en inactieve deelnemers is de specificatie in de onderstaande tabellen opgenomen. In 2013 is een korting doorgevoerd van 2,90% op de opgebouwde aanspraken tot januari 2011. Deze korting is in deze tabel buiten beschouwing gelaten.

	Volledige toeslag- verlening	Toegekende toeslagen	Verschil	Cumulatief verschil (t.o.v. ambitie)
	%	%	%	%
Actieven				
2012	1,50	-	1,50	1,50
2013	-	-	-	1,50
2014	2,01	-	2,01	3,54
2015	-	-	-	3,54
2016	0,50	-	0,50	4,06
2017	-0,01	-	-0,01	4,05
2018	1,47	-	1,47	5,58
2019	1,47	-	1,47	7,13
2020	1,64	-	1,64	8,89
2021	0,99	-	0,99	9,96
2022	2,57	-	2,57	12,80

Het toeslagpercentage is bepaald over het lopende boekjaar en gaat in per 1 januari van het daaropvolgende jaar.

	Volledige toeslag- verlening	Toegekende toeslagen	Verschil	Cumulatief verschil (t.o.v. ambitie)
	%	%	%	%
Inactieven				
2012	1,50	-	1,50	1,50
2013	-	-	-	1,50
2014	0,90	-	0,90	2,41
2015	-	-	-	2,41
2016	0,50	-	0,50	2,93
2017	-0,01	-	-0,01	2,92
2018	1,47	-	1,47	4,43
2019	1,47	-	1,47	5,96
2020	1,64	-	1,64	7,70
2021	0,99	-	0,99	8,77
2022	2,57	-	2,57	11,60

Het toeslagpercentage is bepaald over het lopende boekjaar en gaat in per 1 januari van het daaropvolgende jaar.

	<u>31-12-2021</u>	<u>31-12-2020</u>
	€	€
6. Derivaten met negatieve waarde		
Derivaten met negatieve waarde	<u>7.557</u>	<u>1.770</u>
7. Overige schulden en overlopende passiva		
Nog te verrekenen premies	219	174
Beleggingscrediteuren	38.429	72.834
Belastingen en premies sociale verzekeringen	174	188
Overige schulden	232	286
Overlopende kosten	<u>352</u>	<u>373</u>
	<u>39.406</u>	<u>73.855</u>

Alle schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

Nog te verrekenen premies betreft de correctie ambtshalve nota. Met deze correctie wordt de schuldpositie op de balans gelijk gesteld aan de ambtshalve nota's waar geen pensioenopbouw tegenover staat.

Beleggingscrediteuren betreft ontvangen onderpand in de vorm van liquiditeiten.

Belastingen en premies sociale verzekeringen betreft de afdracht van de over de uitkeringen ingehouden loonheffing.

De 'Overige schulden' bestaan uit nog te betalen kostenfacturen.

Onder de 'Overlopende kosten' zijn de nog te verwachten kosten over 2021 opgenomen.

9.4.3.1 Risicobeheer

Het pensioenfonds wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van het fonds is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Het solvabiliteitsrisico is daarmee het belangrijkste risico voor het pensioenfonds.

Het bestuur beschikt over een aantal beleidsinstrumenten ten behoeve van het beheersen van de risico's. Deze beleidsinstrumenten betreffen:

- Beleggingsbeleid;
- Premiebeleid; en
- Toeslagbeleid.

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vindt plaats na uitvoerige analyses ten aanzien van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. Daarbij wordt onder meer gebruik gemaakt van de Asset Liability Management-studie (ALM-Studie) dat periodiek wordt uitgevoerd.

De uitkomsten van deze analyses vinden hun weerslag in jaarlijks door het bestuur vast te stellen beleggingsrichtlijnen als basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid. De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan waarbinnen de uitvoering van het beleggingsbeleid door de vermogensbeheerders moet plaatsvinden. Deze uitgangspunten zijn vastgelegd in mandaatovereenkomsten met de vermogensbeheerders. De mandaten zijn gericht op actief/passief vermogensbeheer.

Solvabiliteitsrisico's

Het belangrijkste risico voor het pensioenfonds betreft het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat het pensioenfonds niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten op basis van zowel algemeen geldende normen als specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd.

Indien de solvabiliteit van het pensioenfonds zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat het pensioenfonds de premie voor de onderneming en deelnemers moet verhogen en het risico dat er geen ruimte beschikbaar is voor een eventuele toeslagverlening op opgebouwde pensioenrechten. In het uiterste geval kan het noodzakelijk zijn dat het pensioenfonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten moet verminderen.

De actuele dekkingsgraad heeft zich als volgt ontwikkeld:

	2021	2020
	%	%
Dekkingsgraad per 1 januari	97,9	98,3
Premie	-0,8	-0,4
Uitkering	0,0	-0,1
Waardeoverdrachten	0,0	-0,1
Toeslagverlening	0,0	0,0
Overige (incidentele) mutaties technische voorzieningen	0,1	0,1
Beleggingsrendementen	1,1	15,4
Aanpassing levensverwachting	0,0	3,4
Wijziging rentetermijnstructuur (RTS) voorziening pensioenverplichtingen	7,5	-15,7
Overige oorzaken, kanssystemen en kruiseffecten	-0,6	-3,0
Dekkingsgraad per 31 december	<u>105,2</u>	<u>97,9</u>

De dekkingsgraad is in 2021 gestegen. De stijging van de dekkingsgraad werd vooral veroorzaakt door het RTS-effect (de rente is gestegen wat leidt tot een afname van de technische voorzieningen). Het positieve beleggingsresultaat (inclusief renteaftdekking) had een positief effect op de dekkingsgraad. De overige oorzaken bestaan hoofdzakelijk uit zogenaamde kruiseffecten. De bepaling van de procentuele effecten van de diverse resultaatbronnen op de dekkingsgraad zijn conform de richtlijnen van DNB alle uitgedrukt ten opzichte van de primo dekkingsgraad. Dit zorgt ervoor dat de optelling van de primo dekkingsgraad plus alle afzonderlijke procentuele effecten niet leidt tot de ultimo dekkingsgraad. Het verschil tussen deze twee wordt verantwoord onder de noemer "overige oorzaken" en betreft de kruiseffecten. In het algemeen geldt dat deze post groter is naarmate de uitschieters in de afzonderlijke resultaatcomponenten groter zijn.

Om het solvabiliteitsrisico te beheersen dient het pensioenfonds buffers in het vermogen aan te houden. De omvang van deze buffers (buffers plus de pensioenverplichtingen heten samen het vereist vermogen) wordt vastgesteld met de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets (S-toets). Deze toets bevat een kwantificering van de bestuursvisie op de pensioenfondsspecifieke restrisico's (na aftdekking).

De berekening van het vereist eigen vermogen en het hieruit voortvloeiende surplus/tekort aan het einde van het boekjaar is als volgt:

	2021	2020
	%	%
S1 Renterisico	2,0	1,3
S2 Risico zakelijke waarden	9,8	9,7
S3 Valutarisico	2,2	2,3
S4 Grondstoffenrisico	-	-
S5 Kredietrisico	4,4	3,4
S6 Verzekeringstechnisch risico	4,7	4,8
S7 Liquiditeitsrisico	-	-
S8 Concentratierisico	-	-
S9 Operationeel risico	-	-
S10 Actief risico	-	-
Diversificatie-effect	-8,5	-9,0
Totaal	<u>14,6</u>	<u>13,5</u>
	2021	2020
	€	€
Vereist pensioenvermogen	1.330.702	1.354.795
Voorziening pensioenverplichting	<u>1.161.487</u>	<u>1.193.703</u>
Vereist eigen vermogen	169.215	161.092
Aanwezig eigen vermogen	<u>-109.357</u>	<u>-185.966</u>
Tekort/Tekort	<u>-278.572</u>	<u>-347.058</u>

De buffers zijn berekend op basis van de standaardmethode, waarbij voor de samenstelling van de beleggingen wordt uitgegaan van de strategische beleggingsmix in de evenwichtssituatie.

De vereiste dekkingsgraad die hoort bij het vereist eigen vermogen van € 169.215 duizend, is 114,6% (2020: 113,5%). Uitgaande van de beleidsdekkingsgraad ultimo 2021 is er sprake van een dekkingstekort.

Beleggingsrisico

De belangrijkste beleggingsrisico's betreffen het markt-, krediet- en liquiditeitsrisico. Het marktrisico is uit te splitsen in renterisico, valutarisico en prijs(koers)risico. Marktrisico wordt gelopen op de verschillende beleggingsmarkten waarin het pensioenfonds op basis van het vastgestelde beleggingsbeleid actief is. De beheersing van het risico is geïntegreerd in het beleggingsproces. Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid kunnen zich voorts risico's manifesteren uit hoofde van de geselecteerde managers en bewaarbedrijven (zogenoeten manager- en custody risico), en de juridische bepalingen omtrent gebruikte instrumenten en de uitvoeringsovereenkomst (juridisch risico). Het marktrisico wordt beheerst doordat met de vermogensbeheerder specifieke mandaten zijn afgesproken, welke in overeenstemming zijn met de beleidskaders en richtlijnen zoals deze zijn vastgesteld door het bestuur. Het bestuur monitort de mate van naleving van deze mandaten. De marktposities worden periodiek gerapporteerd.

Per risico worden in de risicoparagraaf een aantal cijfermatige overzichten getoond. De totalen, per beleggingscategorie in deze overzichten, sluiten niet in alle gevallen aan bij de balans. Op totaalniveau is dit wel het geval. De reden dat deze aansluiting niet gemaakt kan worden ligt in het feit dat gebruik gemaakt wordt van look-through gegevens op detailniveau. Dit geeft een getrouwer beeld van de werkelijke risico's.

Per risico worden in de risicoparagraaf een aantal cijfermatige overzichten getoond. De totalen, per beleggingscategorie in deze overzichten, sluiten niet in alle gevallen aan bij de balans. De reden dat deze aansluiting niet gemaakt kan worden ligt in het feit, dat gebruik gemaakt wordt van look-through (LT) gegevens op detailniveau. Dit geeft een getrouwer beeld van de werkelijke risico's.

Beleggingscategorie	31-12-2021		31-12-2020	
	€	€	€	€
	Voor LT	Na LT	Voor LT	Na LT
Vastgoedbeleggingen	0	17.863	0	12.953
Aandelen	453.327	431.970	349.536	330.447
Vastrentende waarden	690.689	688.694	689.347	685.471
Derivaten	97.281	97.006	186.896	186.956
Overige beleggingen	493	6.257	40	9.993
	1.241.790	1.241.790	1.225.819	1.225.820

Renterisico (S1)

Renterisico is het risico dat de waarde van de portefeuille vastrentende waarden en de waarde van de pensioenverplichtingen veranderen als gevolg van ongunstige veranderingen in de markttrente. Maatstaf voor het meten van rentegevoeligheid is de duratie. De duratie is de gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren.

Het pensioenfonds voert een dynamisch rentebeleid. De 30-jaars swaprente per eind 2021 is 0,24% (2020: -0,06%). De strategische renteafdekking in de matchingportefeuille is daardoor 44% (2020: 44%). Naast de matchingportefeuille bevat ook de returnportefeuille vastrentende waarden, namelijk bedrijfsobligaties en hypotheek. Zoals vastgelegd in het beleggingsplan wordt niet strategisch op deze afdekking gestuurd, maar wordt dit wel meegerekend in de bepaling van S1. Vanwege de negatieve rente in de lagere looptijden en de relatieve korte duratie van deze beleggingen geldt dat per eind 2020 deze beleggingen een negatief effect van 9,1% op de afdekking in S1 hebben. Per saldo is de strategische renteafdekking ultimo 2021 53,1%.

Het pensioenfonds heeft in 2016 eveneens besloten in de renteafdekking rekening te houden met de opbouw van nieuwe pensioenverplichtingen. Doordat het premiepercentage voor toekomstige verplichtingen voor een bepaalde periode vaststaat, vertegenwoordigt de verwachte opbouw een economisch renterisico voor het fonds. In de berekening van het renterisico wordt daarom rekening gehouden met de nieuwe opbouw tot en met eind 2021.

De feitelijke renteafdekking was ultimo 2021 44,0% (2020: 46,0%) op basis van markttrente en lag

daarmee binnen de vastgestelde bandbreedte van 41% - 47%.

De impact van de nieuwe UFR wordt per kwartaal bekeken en berekend.

De ontwikkelingen t.a.v. de rentemarkthervormingen worden periodiek bijgehouden, en waar nodig is actie ondernomen (bijv. t.b.v. aanpassing van ISDA en CSA's).

De duratie en het effect van de renteafdekking kan als volgt worden samengevat:

	31-12-2021		31-12-2020	
	€	Duratie	€	Duratie
Vastrentende waarden (vóór derivaten)	690.689	7,2	689.347	7,9
Vastrentende waarden (na derivaten)	792.314	25,3	796.508	26,1
(Nominale) pensioenverplichtingen	1.161.487	26,9	1.193.703	27,3

De samenstelling van de vastrentende waarden naar looptijd is als volgt:

	31-12-2021		31-12-2020	
	€	%	€	%
Resterende looptijd < 1 jaar	254.977	37,0	163.903	23,9
Resterende looptijd > 1 jaar en < 5 jaar	150.713	21,9	136.046	19,8
Resterende looptijd > 5 en < 10 jaar	121.307	17,6	113.904	16,6
Resterende looptijd > 10 en < 20 jaar	95.842	13,9	102.162	14,9
Resterende looptijd > 20 jaar	65.856	9,6	169.456	24,8
	688.694	100,0	685.471	100,0

Het bovenstaande overzicht geeft de verdeling weer van het renterisico van de totale portefeuille waarbij tevens rekening gehouden is met de renteswaps. Met een renteswap wordt doorgaans een korte rente geruild voor een lange rente om renterisico van de pensioenverplichtingen af te dekken.

In de portefeuille zijn financiële instrumenten opgenomen welke gevoelig zijn voor wijzigingen in de marktrente. De portefeuille is blootgesteld aan een aanzienlijk renterisico.

De resterende looptijd van de verplichtingen kan als volgt worden weergegeven:

	31-12-2021		31-12-2020	
	€	%	€	%
Resterende looptijd < 5 jaar	54.538	4,7	48.047	4,0
Resterende looptijd > 5 en < 10 jaar	87.588	7,5	81.689	6,8
Resterende looptijd > 10 en < 20 jaar	261.837	22,5	264.794	22,2
Resterende looptijd > 20 jaar	757.524	65,3	799.173	67,0
	1.161.487	100,0	1.193.703	100,0

Risico zakelijke waarden (S2)

Zakelijke waarden risico is het risico dat de waarde van de zakelijke waarden (voornamelijk aandelen, beursgenoteerd indirect vastgoed en converteerbare obligaties) verandert door veranderingen in de marktprijzen voor deze waarden. Het structurele marktrisico wordt beheerst binnen het ALM-proces. Daarin wordt een zodanige beleggingsmix vastgesteld dat het marktrisico acceptabel is. De feitelijke beleggingsmix mag binnen vastgestelde bandbreedtes afwijken van de ALM-beleggingsmix. Voor de beheersing van het marktrisico in samenhang met het renterisico wordt gebruik gemaakt van derivaten.

Valutarisico (S3)

Binnen de aandelenportefeuille wordt valutarisico gelopen. Binnen de vastrentende waardenportefeuille wordt uitsluitend belegd in Euro-titels en deze kent derhalve geen valutarisico. Het pensioenfonds loopt risico op het moment dat (indirect) wordt belegd in andere valuta omdat de waarde hiervan ten opzichte van de euro kan fluctueren, los van mogelijke waardeverandering van de belegging zelf. Er wordt hiervoor onderscheid gemaakt tussen ontwikkelde en opkomende markten. De schok voor opkomende markten die moet kunnen worden opgevangen (35%) is groter dan die voor ontwikkelde markten (20%). De exposure naar US Dollar wordt strategisch voor 75% afgedekt.

Het totaalbedrag van de gehele beleggingsportefeuille dat buiten de euro wordt belegd bedraagt ultimo 2021 € 435.483 (2020: € 334.222). Per einde boekjaar is de waarde van de uitstaande valutatermijncontracten -€ 4.620 (2020: € 4.851).

De valutapositie per 31 december 2021 vóór en na afdekking door valutaderivaten is als volgt weer te geven:

	2021		
	Totaal	Valuta-	Netto positie
	Voor	derivaten	
	afdekking	Afdekking	Na afdekking
	€	€	€
EUR	810.927	220.290	1.031.217
CHF	12.068	0	12.068
GBP	39.683	-21.827	17.856
JPY	31.297	0	31.297
USD	285.262	-203.083	82.179
AUD	9.549	0	9.549
HKD	10.157	0	10.157
CAD	10.993	0	10.993
Overig	36.474	0	36.474
	<u>1.246.410</u>	<u>-4.620</u>	<u>1.241.790</u>

De valutapositie per 31 december 2020 vóór en na afdekking door valutaderivaten is als volgt weer te geven:

	2020		
	Totaal	Valuta-	Netto positie
	Voor	derivaten	
	afdekking	Afdekking	Na afdekking
	€	€	€
EUR	886.747	173.093	1.059.840
CHF	9.515	0	9.515
GBP	31.094	-16.764	14.330
JPY	29.226	0	29.226
USD	209.444	-151.478	57.966
AUD	7.774	0	7.774
HKD	9.273	0	9.273
CAD	8.055	0	8.055
Overig	29.841	0	29.841
	<u>1.220.969</u>	<u>4.851</u>	<u>1.225.819</u>

De totaalstand is weergegeven inclusief de negatieve derivatenpositie.

Prijrisico

Prijrisico is het risico van waardewijzigingen door de ontwikkeling van marktprijzen. Het wordt veroorzaakt door factoren gerelateerd aan een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren.

Het prijrisico wordt gemitigeerd door diversificatie die onder meer is vastgelegd in de strategische beleggingsmix van het pensioenfonds. In aanvulling hierop maakt het pensioenfonds voor afdekking van het prijrisico gebruik van afgeleide financiële instrumenten (derivaten), zoals opties en futures.

Naast de strategische mix heeft het fonds in het mandaat aan de vermogensbeheerders richtlijnen gesteld aan het maximaal percentage dat namens het fonds in een sector, land of tegenpartij mag worden belegd.

De segmentatie van de aandelenportefeuille naar regio is als volgt:

	2021		2020	
	€	%	€	%
Europa (EU)	47.783	10,9	55.595	16,8
Europa (niet-EU)	31.450	7,3	12.343	3,7
Noord-Amerika	281.855	65,3	196.124	59,4
Azië	16.634	3,9	22.134	6,7
Centraal- en Zuid-Amerika	1.387	0,3	2.687	0,8
Pacific	49.146	11,4	38.305	11,6
Overig	3.715	0,9	3.259	1,0
Totaal	431.970	100,0	330.447	100,0

De segmentatie van de aandelenportefeuille naar sectoren is als volgt:

	2021		2020	
	€	%	€	%
Energie	13.555	3,1	9.079	2,8
Basismaterialen	20.586	4,8	16.533	5,0
Nijverheid en industrie	46.425	10,8	35.357	10,7
Cyclische consumptiegoederen	58.081	13,5	45.626	13,8
Defensieve consumptiegoederen	26.439	6,1	21.833	6,6
Gezondheidszorg	55.015	12,7	43.230	13,1
Technologie	104.107	24,1	74.568	22,6
Nutsbedrijven	8.730	2,0	7.038	2,1
Communicatiediensten	36.598	8,5	29.943	9,1
Financiële instellingen (w.o. banken en verzekeraars)	61.942	14,3	46.209	14,0
Overig	492	0,1	1.031	0,2
Totaal	431.970	100,0	330.447	100,0

Grondstoffenrisico (S4)

Grondstoffen ofwel commodities vormen een beleggingscategorie waarin veelal via index futures en swaps wordt geïnvesteerd in energie (olie), edelmetalen en agroproducten. Het grondstofrisico betreft het risico op fluctuaties in grondstofprijzen. Zowel in het verslagjaar 2021 als in 2020 is door het fonds niet belegd in deze beleggingscategorie.

Kredietrisico (S5)

Kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor het fonds als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop het fonds (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee Over The Counter (OTC)-derivatenposities worden aangegaan en aan bijvoorbeeld herverzekeraars.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee het fonds transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten waardoor het fonds financiële verliezen lijdt.

Beheersing vindt plaats door het stellen van limieten aan tegenpartijen op totaalniveau, dat wil zeggen met inachtneming van alle posities die een tegenpartij heeft jegens het fonds; het vragen van extra zekerheden zoals onderpand en dergelijke bij hypothecaire geldleningen en het uitlenen van effecten; het hanteren van prudente verstrekingsnormen bij hypothecaire geldleningen. Ter afdekking van het settlementrisico wordt door het fonds enkel belegd in markten waar een voldoende betrouwbaar clearing- en settlementstelsel functioneert. Voordat in nieuwe markten wordt belegd, wordt eerst onderzoek gedaan naar de waarborgen op dit gebied. Met betrekking tot OTC-derivaten wordt door het fonds enkel gewerkt met tegenpartijen waarmee ISDA/CSA-overeenkomsten zijn afgesloten zodat posities van het fonds adequaat worden afgedekt door onderpand. Er wordt gebruik gemaakt van dagelijkse waarderingen.

De kredietwaardigheid van veel marktpartijen wordt ook door rating agencies beoordeeld. Voor de bepaling van de rating wordt afhankelijk van beschikbaarheid gebruik gemaakt van S&P, Moody's en Fitch. De samenvatting van de vastrentende waarden op basis van deze ratings is als volgt:

	2021		2020	
	€	%	€	%
AAA	327.313	47,5	156.414	22,8
AA	101.694	14,8	90.892	13,3
A	107.363	15,6	60.795	8,9
BBB	31.796	4,6	48.572	7,1
Lager dan BBB	332	0,1	83.675	12,2
Geen rating	120.196	17,4	245.123	35,7
Totaal	688.694	100,0	685.471	100,0

Verzekeringstechnische risico's (actuariële risico's, S6)

Het verzekeringstechnisch risico is het risico dat voortvloeit uit mogelijke afwijkingen van actuariële inschattingen die worden gebruikt voor de vaststelling van de technische voorzieningen en de hoogte van de premie. De belangrijkste actuariële risico's zijn de risico's van langlevens, overlijden (kortleven), arbeidsongeschiktheid en het toeslagrisico.

Langlevensrisico

Langlevensrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de technische voorziening. Als gevolg hiervan volstaat de opbouw van het pensioenvermogen niet voor de uitkering van de pensioenverplichting.

Door toepassing van AG Prognose tafel 2020 met adequate correcties voor ervaringssterfte is het langlevensrisico nagenoeg geheel verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen.

Overlijdensrisico

Het overlijdensrisico betekent dat het pensioenfonds in geval van overlijden mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen waarvoor door het pensioenfonds geen voorzieningen zijn getroffen. Dit risico kan worden uitgedrukt in risicokapitalen.

Arbeidsongeschiktheidsrisico

Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat het fonds voorzieningen moet treffen voor premievrijstelling bij invaliditeit en het toekennen van een arbeidsongeschiktheidspensioen (schadereserve). Voor dit risico wordt jaarlijks een risicopremie in rekening gebracht. Het verschil tussen de risicopremie en de werkelijke kosten wordt verwerkt via het resultaat. De actuariële uitgangspunten voor de risicopremie worden periodiek herzien. Het beleid van het pensioenfonds is om het overlijden- en arbeidsongeschiktheidsrisico niet te herverzekeren.

Toeslagrisico

Het toeslagrisico omvat het risico dat de ambitie van het bestuur om toeslagen op pensioen toe te kennen in relatie tot de algemene prijsontwikkeling niet kan worden gerealiseerd. De mate waarin dit kan worden gerealiseerd is afhankelijk van de ontwikkelingen in de rente, beleggingsrendementen, looninflatie en demografie (beleggings- en actuariële resultaten) echter, afhankelijk van de hoogte van de dekkingsgraad van het pensioenfonds. Uitdrukkelijk wordt opgemerkt dat de toeslagverlening voorwaardelijk is.

De zogenaamde reële dekkingsgraad geeft inzicht in de mate waarin toeslagen kunnen worden toegekend (ook wel aangeduid als de toeslagruimte). Voor het bepalen van de reële dekkingsgraad worden onvoorwaardelijke nominale pensioenverplichtingen verdisconteerd tegen een reële, in plaats van nominale, rentetermijnstructuur. Omdat er op dit moment geen markt voor financiële instrumenten aanwezig is waaruit de reële rentetermijnstructuur kan worden afgeleid, wordt gebruik gemaakt van een benaderingswijze.

De reële dekkingsgraad bedraagt per 31 december 2021 81,6% (2020: 76,2%).

Liquiditeitsrisico (S7)

Liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen, waardoor het pensioenfonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen kan voldoen. Waar de overige risicocomponenten vooral de langere termijn betreffen (solvabiliteit), gaat het hierbij om de kortere termijn. Dit risico kan worden beheerst door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. Er moet eveneens rekening worden gehouden met de directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten zoals premies.

Het liquiditeitsbeleid is geëvalueerd en aangescherpt, evenals de afspraken met de vermogensbeheerder. Het beschikbaar hebben van voldoende kasgeld voor onderpandverplichtingen bij derivaten speelt mede als gevolg van wet- en regelgeving een steeds prominentere rol. Hiermee stijgt ook het belang van de liquiditeitsbuffer. In het nieuwe beleid is sprake van monitoring op dagelijkse basis in plaats van maandelijks, en zijn de beschikbare instrumenten uitgebreid met Repo's. Er is vastgelegd op welke wijze dit instrument door de beheerder kan worden ingezet en wat dit betekent voor de benodigde buffer.

Concentratierisico (S8)

Concentraties kunnen ertoe leiden dat het pensioenfonds bij grote veranderingen in bijvoorbeeld de waardering (marktrisico) of de financiële positie van een tegenpartij (kredietrisico) grote (veelal financiële) gevolgen hiervan ondervindt. Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie in de beleggingsportefeuille in producten, regio's of landen, economische sectoren of tegenpartijen. Naast concentraties in de beleggingsportefeuille kan ook sprake zijn van concentraties in de verplichtingen en de uitvoering.

Om concentratierisico's in de beleggingsportefeuille te beheersen maakt het bestuur gebruik van diversificatie en limieten voor beleggen in landen, regio's, landen, sectoren en tegenpartijen. Deze uitgangspunten zijn door het pensioenfonds vastgesteld op basis van de ALM-studie. De uitgangspunten zijn vastgelegd in de contractuele afspraken met de vermogensbeheerders en het bestuur monitort op kwartaalbasis de naleving hiervan.

	31-12-2021		31-12-2020	
	€	%	€	%
Vastrentende waarden				
Staatsobligaties	179.272	14,1	176.045	14,2
Bedrijfsobligaties	262.213	20,7	303.020	24,4
Hypotheken	247.210	19,5	206.406	16,5
Totaal	<u>688.695</u>	<u>54,3</u>	<u>685.471</u>	<u>55,1</u>

Operationeel risico (S9)

Operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Deze risico's worden door het pensioenfonds beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering zijn betrokken. Het bestuur monitort a.g.v. de Covid-19 pandemie de uitbestedingsrelaties nog structureler. Om zicht te krijgen op de beheersing van de operationele risico's bij de verschillende uitbestedingsrelaties, wordt jaarlijks een ISAE 3402 opgevraagd en worden SLA-rapportages vereist, welke periodiek worden gecontroleerd op juistheid, tijdigheid en volledigheid. In 2021 hebben alle uitbestedingspartijen verklaard dat hun gedragscode minimaal gelijkwaardig is aan die van het pensioenfonds. Daarnaast heeft de jaarlijkse evaluatie van de uitbestedingspartijen plaatsgevonden.

De pensioenuitvoering is uitbesteed aan pensioenuitvoerder TKP Pensioen B.V. Met TKP Pensioen B.V. is een uitbestedingsovereenkomst en een service level overeenkomst (SLA) gesloten.

Het vermogensbeheer is in 2021 uitgevoerd door BlackRock en Cardano. Met BlackRock en Cardano is een overeenkomst afgesloten waarin onder andere de beleggingsrichtlijnen en de overeengekomen rapportages zijn vastgelegd. De afspraken zijn vastgelegd in een SLA.

De uitvoering van de afdekking van valutarisico is uitbesteed aan Cardano. CACEIS is custodian van het fonds. De afspraken hierover zijn vastgelegd in een overeenkomst.

Actief risico (S10)

Een actief beleggingsrisico ontstaat wanneer met het beleggingsbeleid binnen de beleggingscategorieën afgeweken wordt van het beleid volgens de benchmark. Een maatstaf van de mate waarin actief wordt belegd is de zogenaamde 'tracking error'. De tracking error geeft aan hoe groot de afwijkingen van het rendement kunnen zijn ten opzichte van het benchmarkrendement. Hoe hoger de tracking error, hoe hoger het actief risico.

Voor het pensioenfonds geldt dat belegd wordt in passieve beleggingsfondsen, hierdoor hoeft de S10 niet te worden bepaald en is deze op nihil gesteld.

Systeemrisico

Systeemrisico betreft het risico dat het mondiale financiële systeem (de internationale markten) niet langer naar behoren functioneert, waardoor beleggingen van het pensioenfonds niet langer verhandelbaar zijn en zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarde kunnen verliezen. Net als voor andere marktpartijen, is dit risico voor het pensioenfonds niet beheersbaar. Het systeemrisico maakt geen onderdeel uit van de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets.

9.4.4 Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Langlopende contractuele verplichtingen

Het pensioenfonds heeft een uitbestedingsovereenkomst met TKP Pensioen B.V. voor onbepaalde tijd. De vergoeding in 2021 bedraagt € 2,0 miljoen (2020: € 1,8 miljoen).

Ten behoeve van het vermogensbeheer zijn uitbestedingsovereenkomsten afgesloten met Blackrock, Cardano en custodian CACEIS.

In 2021 verzorgt Cardano Risk Management B.V. onder andere het beheer van de matchingportefeuille en de valuta-afdekking voor het pensioenfonds.

Het pensioenfonds heeft een overeenkomst afgesloten met Montae & Partners voor de bestuursondersteuning. Deze huidige overeenkomst kent geen einddatum.

9.4.5 Verbonden partijen

Transacties met (voormalige) bestuurders

De bezoldiging van de bestuurders wordt nader toegelicht in de toelichting op de staat van baten en lasten bij de pensioenuitvoeringskosten. Het pensioenfonds heeft geen leningen verstrekt aan de (voormalige) bestuurders. Ook heeft het pensioenfonds geen vorderingen op de (voormalige) bestuurders.

Verplichtstellingen en uitvoeringsreglement

Op basis van de verplichtstelling tot deelneming in het pensioenfonds worden werkgevers verplicht deel te nemen. De afspraken met de werkgevers staan beschreven in het uitvoeringsreglement.

9.4.6 Gebeurtenissen na balansdatum

UFR

De Nederlandsche Bank (DNB) heeft op 28 augustus 2020 aangegeven dat invoering van de nieuwe UFR-methode vanaf 1 januari 2021 plaats vindt in vier gelijke stappen. Deze Ultimate Forward Rate (UFR) is onderdeel van de rentetermijnstructuur zoals maandelijks gepubliceerd door DNB.

De overgang naar een nieuwe UFR-methode is onderdeel van het advies van de Commissie Parameters uit juni 2019.

De stapsgewijze invoering zorgt ervoor dat het effect van de nieuwe UFR-methode op de dekkingsgraad zich geleidelijk in de tijd materialiseert. Hoe 'jonger' een pensioenfonds, hoe hoger de rentegevoeligheid van de pensioenverplichtingen en hoe groter de impact van de invoering van de nieuwe UFR-methode. Ook een lagere rentetermijnstructuur zorgt voor een grotere impact.

Per 1 januari 2022 zal DNB de nieuwe UFR-methode voor 50% invoeren. Conform de werkwijze van afgelopen jaar worden de technische voorzieningen en dekkingsgraad per 31 december 2021 gebaseerd op de door DNB gepubliceerde RTS per 31 december 2021 waarin de nieuwe UFR-methode voor 25% is ingevoerd. Hetzelfde geldt voor de vaststelling van het Vereist Eigen Vermogen per 31 december 2021.

Het toepassen van de tweede stap van de nieuwe UFR-methode zou op de dekkingsgraad van het pensioenfonds per 1 januari 2022 een effect hebben van ongeveer -1,8%-punt.

Oekraïne

In februari 2022 zijn Russische troepen Oekraïne binnengevallen. De inval is in de eerste plaats een groot menselijk drama. Het bestuur leeft mee met de bevolking die lijdt onder het oorlogsgeweld. In reactie op het oorlogsgeweld zijn wereldwijd sanctiemaatregelen van kracht geworden. We zijn nagegaan of medewerkers, deelnemers of leveranciers op de sanctielijst zijn gekomen. Dit is niet het geval. Ook zijn er geen directe of indirecte afhankelijkheden van leveranciers, dienstverleners of uitbestedingspartijen in een van deze landen. Het pensioenfonds voldoet hiermee aan de sanctiewetgeving.

Omdat de inval in februari 2022 plaats vond moet dit beschouwd worden als een gebeurtenis na balansdatum. De inval en daaruit voortvloeiende sanctiewetgeving heeft direct impact op de waarde van een deel van de beleggingen en heeft daarmee zoals toegelicht geen gevolgen voor de financiële situatie per balansdatum.

9.4.7 Toelichting op de staat van baten en lasten over 2021

8. Premiebijdragen voor risico pensioenfonds

	2021	2020
	€	€
De premiebijdragen kunnen als volgt worden gespecificeerd:		
Pensioenpremie huidig jaar	55.327	52.768
Pensioenpremie voorgaand jaar	132	41
Regeling 9+	1.556	1.337
Premie overig	472	207
Premie ANW-hiaat	171	177
	<u>57.658</u>	<u>54.530</u>

De totale bijdrage van werkgever en werknemers bedraagt 21,8% (2020: 21,8%) van de loonsom.
De kostendekkende, gedempte en feitelijke premie zijn als volgt:

Kostendekkende premie	77.367	67.102
Feitelijke premie	57.355	54.313
Gedempte premie	60.033	54.459

De aan het boekjaar toe te rekenen feitelijke premie is als bate in de staat van baten en lasten verantwoord. De samenstelling van de kostendekkende premie is als volgt:

Kostendekkende premie

Actuarieel benodigd voor onvoorwaardelijke onderdelen pensioenopbouw	65.391	56.083
Opslag voor instandhouding van het vereist eigen vermogen	8.828	7.964
Opslag voor uitvoeringskosten	3.148	3.055
Totaal kostendekkende premie	<u>77.367</u>	<u>67.102</u>

Feitelijke premie

In rekening gebrachte pensioenpremie	55.327	52.769
Premie voor regeling 9+	1.556	1.337
Overig	472	207
Totaal feitelijke premie	<u>57.355</u>	<u>54.313</u>

De feitelijke premie, exclusief de pensioenpremie over voorgaande jaren, en de premie voor de aanvullende ANW-verzekering, komt uit op € 57.355. Hiervan komt de helft van het premiepercentage (10,9%) voor rekening van de werkgever en de andere helft van het premiepercentage (10,9%) voor rekening van de werknemer.

Gedempte premie

Actuarieel benodigd voor onvoorwaardelijke onderdelen pensioenopbouw	32.440	28.652
Opslag voor instandhouding van het vereist eigen vermogen	4.379	4.069
Opslag voor uitvoeringskosten	3.148	3.055
Premie voorwaardelijke onderdelen	20.066	18.683
Totaal gedempte premie	<u>60.033</u>	<u>54.459</u>

9. Beleggingsresultaten risico pensioenfonds

De indirecte vermogensbeheerkosten die middels doorkijk zijn toe te rekenen aan de verschillende assetcategorieën, zijn verrekend met de indirecte beleggingsopbrengsten. Deze kosten zijn derhalve resultaat-neutraal opgenomen in de jaarrekening.

2021	Directe beleggings- opbrengst	Indirecte beleggings- opbrengst	Kosten vermogens- beheer	Transactie- kosten	Totaal
	€	€	€	€	€
Aandelen	444	103.985	-391	-43	103.995
Vastrentende waarden	5.089	-13.097	-1.531	-89	-9.628
Derivaten	6.736	-93.795	0	0	-87.059
Overige beleggingen	264	234	-83	-4	411
Niet nader toe te rekenen kosten vermogensbeheer			-715		-715
	12.533	-2.673	-2.720	-136	7.004

De facturen van BlackRock zijn toegewezen aan de categorie 'Aandelen'. De facturen van ASR en Cardano zijn toegewezen aan de 'Vastrentende waarden'. De resterende kosten onder "Niet nader toe te rekenen kosten vermogensbeheer" betreffen advieskosten, custody kosten en de toegerekende pensioenuitvoeringskosten van de beleggingscommissie, bestuur en bestuursondersteuning (€ 169).

Transactiekosten zijn onderdeel van de aan- en verkooptransacties van beleggingen. Deze zijn onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten.

2020	Directe beleggings- opbrengst	Indirecte beleggings- opbrengst	Kosten vermogens- beheer	Transactie- kosten	Totaal
	€	€	€	€	€
Aandelen	0	24.839	-331	-6	24.502
Vastrentende waarden	5.224	9.036	-1.387	-198	12.675
Derivaten	6.001	107.053	0	0	113.054
Overige beleggingen	254	188	-61	-6	375
Niet nader toe te rekenen kosten vermogensbeheer			-751		-751
	11.479	141.116	-2.530	-210	149.855

	2021	2020
	€	€
10. Overige baten		
Mutatie voorziening dubieuze debiteuren	236	-280
Ontvangen interest	0	42
Andere baten	9	2
	<u>245</u>	<u>-236</u>

Andere baten betreft een slotuitkering van een werkgever.

11. Pensioenuitkeringen

Ouderdomspensioen	7.008	6.146
Partnerpensioen	380	272
Wezenpensioen	97	78
Arbeidsongeschiktheidspensioen	109	54
Anw-aanvulling	111	86
Afkoop pensioenen en premierestitutie	913	926
	<u>8.618</u>	<u>7.562</u>

De post 'Afkoop pensioenen en premierestitutie' betreft de afkoop van pensioenen die lager zijn dan € 503,24 (2020: € 497,27) per jaar overeenkomstig de Pensioenwet (artikel 66).

	2021	2020
	€	€
12. Pensioenuitvoeringskosten		
Bestuurskosten	290	330
Administratiekostenvergoeding	2.036	1.787
Accountantskosten	48	52
Kosten actuaris (advies en certificering)	143	135
Juridisch en overig advies	66	41
Contributies en bijdragen	136	114
Dwangsommen en boetes	0	0
Communicatie	108	73
Kosten bestuursondersteuning	445	444
Sleutelfunctie Risicobeheer	74	73
Sleutelfunctie Interne audit	22	26
Overige kosten	15	29
	<u>3.383</u>	<u>3.104</u>

De vergoedingen aan bestuurders houden verband met werkzaamheden voor bestuurs- en commissievergaderingen. De vergoedingen bestaan uit: vergoeding aan bestuurders, vergoeding van reis- en verblijfkosten en overige bestuurskosten 2021: € 290 (2020: € 330). Afgezien hiervan zijn geen bezoldigingen toegekend. Daarnaast zijn in de bestuurskosten de kosten ten behoeve van de Raad van Toezicht en het Verantwoordingsorgaan opgenomen. In 2021 bedragen de kosten voor de Raad van Toezicht € 38 (2020: € 41) en voor het Verantwoordingsorgaan € 34 (2020: € 41). Een deel van de bestuurskosten zijn toegerekend aan kosten vermogensbeheer (€ 73). Met ingang van 7 mei 2021 is de BTW regelgeving gewijzigd, waardoor over de vergoeding die het pensioenfonds betaalt aan personen die de functie van bestuurder of toezichthouder bekleden, geen btw verschuldigd is. Dit verklaart de lagere vergoedingen in 2021.

De kosten voor het bestuursondersteuning betreft de vaste vergoedingen voor Montae van € 522 waarvan een deel toegerekend is aan kosten inzake vermogensbeheer (€ 78).

De sleutelfunctie Risicobeheer betreft diensten van Montae&Partners en de sleutelfunctie Interne audit betreft diensten van KPMG.

De kosten van de Beleggingsadviescommissie (inclusief werving leden) zijn toegerekend aan de kosten vermogensbeheer (€ 18).

Onder de post 'Overige kosten' vallen de bank- en incassokosten.

Accountantshonoraria

De honoraria van de onafhankelijke externe accountant(s) zijn als volgt:

	2021			2020		
	Accountant	Overig netwerk	Totaal	Accountant	Overig netwerk	Totaal
	€	€	€	€	€	€
Controle van de jaarrekening	48	0	48	48	0	48
Kosten m.b.t. vorig boekjaar	0	0	0	4	0	4
	<u>48</u>	<u>0</u>	<u>48</u>	<u>52</u>	<u>0</u>	<u>52</u>

Voor 2021 wordt voor € 48 aan accountantskosten verwacht ten behoeve van de certificering op basis van de offerte van Mazars. In 2020 is een bedrag gefactureerd van € 48.

Aantal personeelsleden

Bij het pensioenfonds zijn geen werknemers in dienst.

	2021	2020
	€	€

13. Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds

Pensioenopbouw	64.430	54.737
Rentetoevoeging	-6.501	-3.289
Onttrekking voor uitkeringen en uitvoeringskosten	-7.289	-6.096
Wijziging marktrente	-84.666	188.611
Aanpassing sterftেকansen	0	-33.282
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	121	-2.133
Overige (incidentele) mutaties technische voorziening	-1.624	-1.267
Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen	3.313	822
	<u>-32.216</u>	<u>198.103</u>

14. Saldo herverzekering

Afrekening premie herverzekering	0	23
Uitkering herverzekering	-5	0
	<u>-5</u>	<u>23</u>

	2021	2020
	€	€
15. Saldo overdracht van rechten		
Inkomende waardeoverdrachten (regulier)	-7.759	-4.694
Inkomende waardeoverdrachten (klein pensioen)	-650	0
Uitgaande waardeoverdrachten (regulier)	404	0
Uitgaande waardeoverdrachten (klein pensioen)	8.383	7.725
	<u>378</u>	<u>3.031</u>

Waardeoverdracht betreft de ontvangst van of overdracht aan pensioenfondsen of pensioenverzekeraar van respectievelijk de vorige of nieuwe werkgever van de contante waarde van premievrije pensioenaanspraken van deelnemers, die tot de ontslagdatum zijn opgebouwd. Zo lang de beleidsdekkingsgraad lager is dan 100%, zijn nieuwe waardeoverdrachten, zowel in- als uitgaand, niet toegestaan. Ook de dekkingsgraad van de tegenpartij moet voldoende zijn. Eind september 2021 kwam de beleidsdekkingsgraad boven de 100% en is gestart met het uitvoeren van waardeoverdrachten.

Met de invoering van de Wet waardeoverdracht kleine pensioenen is het mogelijk geworden dat pensioenuitvoerders kleine pensioenen automatisch overdragen naar de nieuwe uitvoerder van de aanspraakgerechtigde, zonder dat daarvoor instemming van de aanspraakgerechtigde nodig is. Het gaat om aanspraken onder de afkoopgrens van € 503,24 per jaar (2021). In eerste instantie gaat het om aanspraken van gewezen deelnemers van wie de deelneming op of na 1 januari 2018 is geëindigd. Later komen ook aanspraken die voor die datum zijn ontstaan in aanmerking voor automatische waardeoverdracht.

16. Overige lasten

Betaalde interest	<u>18</u>	<u>19</u>
-------------------	-----------	-----------

Groningen, 17 juni 2022

het bestuur,

Eiko de Vries (onafhankelijk voorzitter)

Wouter Bleckman

Imke Hollander

Marco van Straten

Gijs Vermeulen

Leon Vincken

Caspar Vlaar

Overige gegevens

10 Overige gegevens

10.1 Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Pensioenfonds Recreatie te Zoetermeer is aan Triple A – Risk Finance Certification B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2021.

Onafhankelijkheid

Als waarmederkend actuaaris ben ik onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds Recreatie, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 6.100.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 180.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- toereikende technische voorzieningen zijn vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen;
- het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen conform de wettelijke bepalingen zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

Overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten zijn, als geheel gezien, toereikende technische voorzieningen vastgesteld. Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum lager dan het wettelijk vereist eigen vermogen, maar hoger dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet, met uitzondering van artikel 132 (vereist eigen vermogen).

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is lager dan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen. Deze situatie bestaat voor 7 achtereenvolgende jaareinden.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds Recreatie is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegeven verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening niet voldoende, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het vereist eigen vermogen.

In het kader van dit oordeel wijs ik op de ontwikkelingen na balansdatum als gevolg van de Oekraïne crisis, zoals die door het pensioenfonds in het jaarverslag zijn toegelicht.

Amsterdam, 17 juni 2022

drs. Jack Tol AAG RBA
verbonden aan Triple A – Risk Finance Certification B.V.

10.2 Controle verklaring van de onafhankelijke accountant

Aan het bestuur van
Stichting Pensioenfonds Recreatie

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2021

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2021 van Stichting Pensioenfonds Recreatie (hierna ook: "het pensioenfonds") statutair gevestigd te Zoetermeer gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds Recreatie op 31 december 2021 en van de staat van baten en lasten over 2021 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2021;
2. de staat van baten en lasten over 2021; en
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds Recreatie zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Materialiteit

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 6.100.000. De materialiteit is vastgesteld op basis van een percentage van 0,5% van de som van het stichtingskapitaal, de reserves en de technische voorzieningen. Wij hebben voor deze grondslag gekozen gelet op het feit dat deze relevant is voor de berekening van de (beleids)dekkingsgraad. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn. Wij zijn met het bestuur overeengekomen dat wij tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven € 180.000 rapporteren, alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het meest belangrijk waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij met het bestuur gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot deze kernpunten bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel. Onze bevindingen ten aanzien van de individuele kernpunten moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen over deze kernpunten.

Beschrijving kernpunt	Samenvatting uitgevoerde werkzaamheden
<p>Waardering van beleggingen</p> <p>De beleggingen zijn een significante post op de balans van het pensioenfonds en bestaan naast beursgenoteerde effecten uit belangen in beleggingsfondsen en derivaten.</p> <p>In de algemene toelichting op de jaarrekening geeft het pensioenfonds de gehanteerde waarderingsgrondslagen weer. In paragraaf 9.4.2.2 zijn de gehanteerde waarderingsmethoden en belangrijke veronderstellingen voor waardering van de beleggingen uiteengezet.</p> <p>De beoordeling van de reële waarde van deze beleggingen is significant voor onze controle, omdat de waardering subjectieve elementen bevat.</p>	<p>Onze controlewerkzaamheden omvatten onder andere het:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ beoordelen van de juiste werking van interne beheersingsmaatregelen ten aanzien van vermogensbeheer. Voor zover relevant voor onze controle van de jaarrekening hebben wij gebruikgemaakt van de ontvangen ISAE 3402 type II rapportages van service-organisaties; ▪ versturen van instructies aan de accountant die door CACEIS als service-organisatie belast met de administratie van de beleggingen, is aangesteld om het door CACEIS opgestelde vermogensbeheersverslag te controleren; ▪ het evalueren van de uitgevoerde werkzaamheden van de door CACEIS aangestelde accountant op basis van kennisname van zijn rapportages, toelichtingen en de onderliggende dossiers; ▪ toetsen of de in de jaarrekening opgenomen toelichting adequaat is gegeven de geldende verslaggevingsregels.

Beschrijving kernpunt	Samenvatting uitgevoerde werkzaamheden
<p>Waardering van de technische voorzieningen</p> <p>De technische voorzieningen, waaronder de voorziening pensioenverplichtingen, zijn gevormd ter dekking van de belangrijkste verplichtingen van het pensioenfonds.</p> <p>In de algemene toelichting op de jaarrekening geeft het pensioenfonds de gehanteerde waarderinggrondslagen weer. In paragraaf 9.4.2 zijn de gehanteerde waarderingmethoden en belangrijke veronderstellingen voor waardering van de technische voorzieningen uiteengezet.</p> <p>In paragraaf 9.4.4 (toelichting op de balans - risicobeheer) is de gevoeligheid van de berekening van de technische voorzieningen voor schattingen uiteengezet, inclusief onzekerheden.</p>	<p>Bij de vaststelling van de adequate waardering, waaronder de toereikendheid van deze voorziening, hebben wij gebruik gemaakt van de uitkomsten van de werkzaamheden van de certificerend actuaris. Om dit te kunnen doen hebben wij onder andere instructies gegeven aan de certificerend actuaris en zijn de bevindingen en het certificeringsrapport door ons met hem besproken.</p> <p>Door ons is tevens nagegaan of:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ de administratieve basisgegevens van deelnemers, slapers en pensioengerechtigden, die door de certificerend actuaris worden gehanteerd bij het certificeren van de technische voorzieningen, in alle van materieel belang zijnde aspecten juist, volledig en in overeenstemming met de pensioenregeling zijn opgesteld. Hierbij zijn wij eveneens nagegaan of de administratieve basisgegevens juist en volledig zijn overgedragen aan de nieuwe pensioenuitvoerder; ▪ de toegepaste methodiek ter bepaling van de voorziening aanvaardbaar is, gegeven de karakteristieken van de verzekerde risico's; ▪ de door het bestuur gebruikte aannames en schattingen in overeenstemming zijn met de gekozen actuariële grondslagen, voldoende zijn onderbouwd en juist zijn toegepast; ▪ de interne beheersing met betrekking tot de volledigheid van de aangesloten deelnemers is geborgd; ▪ de interne beheersing met betrekking tot mutatieverwerking in de pensioenadministratie is geborgd.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het bestuursverslag;
- de overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het verslag van het bestuur en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur met betrekking tot de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW). In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of het pensioenfonds in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemde verslaggevingsstelsels moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om het pensioenfonds te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of het pensioenfonds haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van het pensioenfonds;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of het pensioenfonds haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat het pensioenfonds haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bevestigen aan het bestuur dat wij de relevante ethische voorschriften over onafhankelijkheid hebben nageleefd. Wij communiceren ook met het bestuur over alle relaties en andere zaken die redelijkerwijs onze onafhankelijkheid kunnen beïnvloeden en over de daarmee verband houdende maatregelen om onze onafhankelijkheid te waarborgen.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met het bestuur hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Rotterdam, 17 juni 2022

Mazars Accountants N.V.

drs J.A. van Muijlwijk-Duijzer RA

10.3 Statutaire regelingen omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten

Statutair is bepaald dat het saldo van de staat van baten en lasten van € 84.731 over het boekjaar verdeeld wordt over de algemene reserve en de bestemmingsreserve. De bestemmingsreserve betreft een solvabiliteitsreserve die op jaarbasis gelijk gesteld wordt aan het vereist eigen vermogen.

Voor het boekjaar 2021 geldt dat er € 8.123 is toegevoegd aan de bestemmingsreserve en € 76.608 aan de algemene reserve.

Bijlagen

Bijlage 1 Structuur pensioenfonds

.1 Inleiding

Het pensioenfonds heeft drie organen, te weten een bestuur, een verantwoordingsorgaan en een raad van toezicht. Daarnaast is een aantal externe partijen bij het pensioenfonds betrokken.

In dit hoofdstuk vindt u eerst een aantal algemene gegevens van het pensioenfonds. Daarna stelt het pensioenfonds de organen en de externe partijen aan u voor.

.2 Over het pensioenfonds

.2.1 Naam en vestigingsplaats

Het pensioenfonds is opgericht op 26 maart 1997 en statutair gevestigd in Zoetermeer. Het pensioenfonds is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel in Utrecht onder nummer 41160246. Het pensioenfonds is aangesloten bij de Pensioenfederatie.

.2.2 Adresgegevens

Voor vragen van (gewezen) deelnemers, pensioengerechtigden, gewezen partners en werkgevers.

Pensioenfonds Recreatie
Postbus 5199
9700 GD Groningen

Bezoekadres

Europaweg 27, 9723 AS Groningen

Voor (gewezen) deelnemers, pensioengerechtigden, gewezen partners:
(050) 52 25 020
E-mailadres: deelnemers@pensioenfondsrecreatie.nl

Voor werkgevers:
(050) 52 25 040
E-mailadres: werkgever@pensioenfondsrecreatie.nl

Internet: www.pensioenfondsrecreatie.nl

Ter attentie van het bestuur:
Montae & Partners
Verrijn Stuartlaan 1F
2288 EK Rijswijk
Telefoon: (070) 304 29 00
E-mailadres: bestuursbureauSPR@montaepartners.nl
Internet: www.montaepartners.nl

.2.3 Sociale partners

1. HISWA RECRON
Postbus 102
3970 AC Driebergen
www.hiswarecron.nl

2. FNV Horecabond handelend onder de naam FNV Recreatie
Postbus 1435
1300 BK Almere
www.fnvrecreatie.nl
3. CNV Vakmensen
Postbus 2525
3500 GM Utrecht
www.cnvvakmensen.nl
4. FNV handelend onder de naam FNV Publiek Belang
Postbus 9208
3506 GE Utrecht
www.fnv.nl
5. WiZZ (Vereniging Werkgevers in Zwembaden en Zwemscholen)
Postbus 693,
4200 AR Gorinchem
www.wzz.nl

In 2021 zijn WiZZ en FNV Publiek belang toegetreden als Sociale Partners.

Samenstelling Pensioentafel

De onderstaande partijen nemen deel aan de pensioentafel:

1. HISWA RECRON;
2. FNV Horecabond, handelend onder de naam FNV Recreatie;
3. CNV Vakmensen;
4. FNV Publiek belang;
5. WiZZ;
6. Onafhankelijk voorzitter Pensioenfonds Recreatie.

WTW adviseert en het bestuursbureau van ondersteunt de Pensioentafel.

.2.4 Externe partijen

Het pensioenfonds werkt samen met de volgende externe partijen.

Uitvoeringsorganisatie

TKP Pensioen B.V., Groningen

Bestuursondersteuning

Montae & Partners B.V., Rijswijk

Vermogensbeheer

Black Rock, Inc., Amsterdam

CACEIS

Cardano Risk management B.V.

SAREF B.V.

ASR Vermogensbeheer N.V.,

Aegon Investment Management B.V.

Custodian

CACEIS

Investment consultant

De heer L. Wijnand, Cardano Risk Management B.V.

Adviserend actuaris

De heer R. Schilder AAG, Willis Towers Watson B.V.

Certificerend actuaris

De heer drs. J.M.J. Tol AAG RBA, Triple A

Externe accountant

Mevrouw drs. J.A. van Muijlwijk-Duijzer RA , Mazars Accountants N.V.

Compliance officer

Mevrouw mr. T.T.H. Vlamings, Holland Van Gijzen Advocaten en Notarissen LLP

Risicomanagement en vervuller sleutelfunctie Risicobeheer

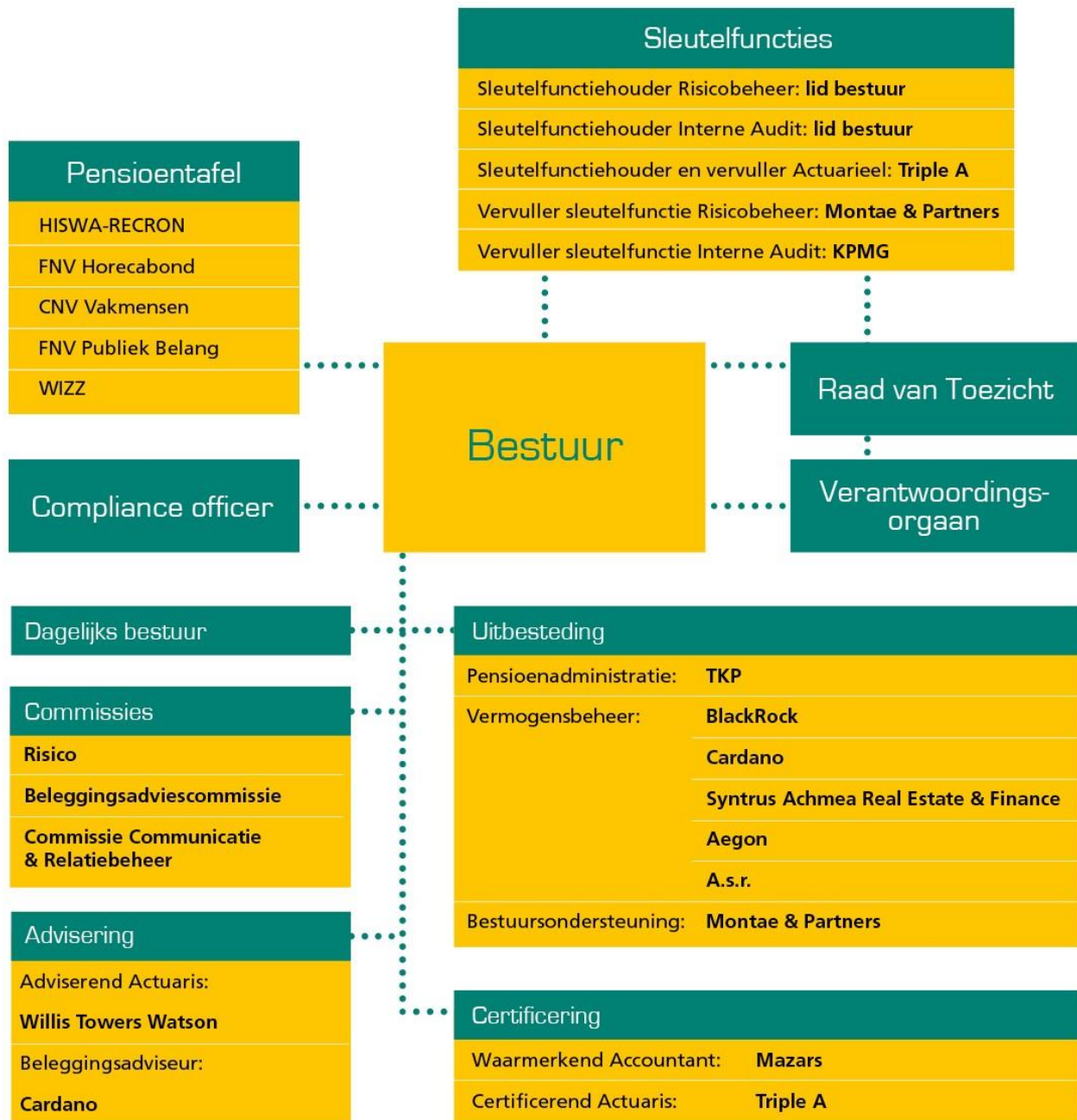
De heer D. ter Hennepe, Montae & Partners B.V., Rijswijk

Vervuller sleutelfunctie Interne Audit

De heer D. Tingelaar, KPMG Advisory N.V. (tot 1 december 2021)

De heer P. Raven, KPMG Advisory N.V. (vanaf 1 december 2021)

.3 De pensioenfondsenorganen per 31 december 2021

.4 Het bestuur

.4.1 Samenstelling en benoeming

Het pensioenfonds heeft een paritair bestuur, dat wil zeggen dat de bestuursleden worden voorgedragen door de werkgeversorganisatie HISWA RECRON en de werknemersorganisaties FNV Recreatie en CNV Vakmensen, waarna zij door het bestuur worden benoemd. Daarnaast zijn de pensioengerechtigden via een aparte zetel in het bestuur vertegenwoordigd. Het bestuurslid namens pensioengerechtigden is voorgedragen door FNV Recreatie en CNV Vakmensen gezamenlijk. Het bestuur heeft deze kandidaat gezien de geschiktheid benoemd als bestuurslid.

Het paritaire bestuur bestaat per 31 december 2021 uit:

Leden	Organisatie	Geboortedatum	Zittingsduur tot
De heer Eiko de Vries (onafhankelijk voorzitter bestuur en lid dagelijks bestuur)		01-02-1964	1 januari 2023
De heer Wouter Bleckman	HISWA RECRON	09-02-1990	1 juli 2024
Mevrouw Imke Hollander	HISWA RECRON	04-11-1971	1 september 2025
De heer Marco van Straten (sleutelfunctiehouder Interne Audit)	CNV Vakmensen	27-01-1973	1 januari 2024
De heer Gijs Vermeulen	Pensioengerechtigden	19-10-1961	1 juli 2022
De heer Leon Vincken (lid dagelijks bestuur en sleutelfunctiehouder Risicobeheer)	HISWA RECRON	17-01-1963	1 januari 2023
De heer Caspar Vlaar	FNV Recreatie	05-10-1979	1 november 2024

Wijzigingen bestuursamenstelling in 2021:

Nieuwe benoemingen

Door het vertrek van de heer Rob van Dijk per 1 september 2021 is er een vacature ontstaan. Op 26 mei 2021 heeft HISWA-RECRON een kandidaat voorgedragen. Het betreft mevrouw Hollander. HISWA-RECRON is van mening dat mevrouw Hollander voldoet aan het functieprofiel van een lid van het bestuur en het functieprofiel van lid en voorzitter BAC.

In de bestuursvergadering van 4 juni 2021 heeft het bestuur een voorgenomen besluit genomen mevrouw Hollander te benoemen als lid van het bestuur van lid en voorzitter BAC. Mevrouw Hollander was vanaf juli 2017 extern lid van de BAC van het Pensioenfonds. DNB heeft op 14 juli 2021 ingestemd met de voorgenomen benoeming.

Herbenoemingen

In 2021 heeft het bestuur een maximum ingesteld aan de toekomstige zittingsduur in het bestuur. De leden van het bestuur hebben daarbij zitting voor een tijdvak van vier jaar en kunnen maximaal zitting hebben voor 12 jaar. Alleen bij bijzondere omstandigheden, wat ter beoordeling is aan het bestuur, kan worden afgeweken van deze termijn.

De heer Van Straten is benoemd op 4 april 2011 en laatstelijk herbenoemd op 1 januari 2019 tot 1 januari 2023. Uit het rooster van aftreden van het pensioenfonds is gebleken dat bij vier van de zeven bestuursleden de einddatum van de zittingstermijn 1 januari 2023 is. Het bestuur heeft aangegeven dit onwenselijk te vinden en heeft daarom unaniem besloten het rooster van aftreden te wijzigen. Door het besluit van het bestuur is voor de heer Van Straten de einddatum gewijzigd van 1 januari 2023 naar 1 januari 2022.

Het bestuur heeft vervolgens het besluit genomen de heer Van Straten te herbenoemen voor een periode van 2 jaar dus tot 1 januari 2024. Hierdoor bedraagt de totale zittingsduur van de heer Van Straten 13 jaar.

Het bestuur heeft hiertoe besloten omdat:

- Het bestuur de wens heeft om in ieder geval de komende 2 jaar door te gaan met het huidige bestuursmodel met een strategisch bestuur, een operationeel dagelijks bestuur, een 2e lijns risicocommissie en een beleggingsadviescommissie. Een ingewerkte bestuurder en sleutelfunctiehouder interne audit is hierbij noodzakelijk.
- Continuïteit en stabiliteit de komende jaren belangrijk is.

.4.2 Vergaderingen, beleidsdagen en overige bijeenkomsten

Het bestuur heeft in 2021 11 keer vergaderd en meestal met de voltallige samenstelling. Bestuursleden die niet aanwezig waren, hebben zich tijdig en met redenen afgemeld. Daarnaast hebben er 6 extra bestuursessies plaatsgevonden. Ook is er een bijeenkomst geweest met de raad van toezicht en het bestuur. Door de coronacrisis heeft de teambuildingsdag niet plaatsgevonden. Tijdens de Coronaperiode hebben de vergaderingen via Teams plaatsgevonden.

Hieronder een opsomming van de belangrijkste onderwerpen die op de agenda van het bestuur in 2021 stonden:

- Ontwikkelingen rond het Coronavirus.
- Ontwikkelingen financiële situatie van het pensioenfonds.
- SWOT-analyse.
- Charter interne audit en jaarplannen interne audit en risicobeheer.
- Fondsbegroting en realisatie per kwartaal.
- Pensioenakkoord.
- Vaststelling Jaarverslag 2020 en bespreking van de inbreng van raad van toezicht en verantwoordingsorgaan.
- (Her-)benoemingen bestuursleden, leden raad van toezicht en leden van het verantwoordingsorgaan.
- Berekening z-score.
- Fondsdocumenten zoals o.a. het beleggingsbeleid, beloningsbeleid, pensioenreglement, statuten, uitbestedingsbeleid, integriteitsbeleid, beleid terugvordering en nabetaling van pensioenuitkeringen, beleid vrijstellingen, IT-beleid, communicatiebeleidsplan, geschiktheidsplan, risicostrategiedocument, reglement Communicatiecommissie en relatiebeheer, reglement BAC, reglement raad van toezicht, reglement verantwoordingsorgaan.
- Rapportage vermogensbeheer en risicomangement.
- Jaarlijkse risicoanalyse en SIRA.
- Herstelplan.
- Haalbaarheidstoets.
- Integraal risicomangement.
- Evaluatie kostendekkende premie, vaststellen kostendekkende premie 2022.
- Evaluaties van de uitbestedingspartijen.
- Opvolging aanbevelingen jaarwerk 2020

.4.3 Dagelijks bestuur

Het dagelijks bestuur bestaat uit de onafhankelijk voorzitter van het pensioenfonds en een lid van het dagelijks bestuur. De dagelijkse uitvoerende besturing van het pensioenfonds is de taak van het

dagelijks bestuur. Tijdens deze werkzaamheden wordt het dagelijks bestuur bijgestaan door de bestuursondersteuning. Het dagelijks bestuur heeft in 2021 23 maal plaatsgevonden. Tijdens de Coronaperiode hebben de vergaderingen via Teams plaatsgevonden.

De onafhankelijk voorzitter is het aanspreekpunt namens het bestuur van de raad van toezicht, het verantwoordingsorgaan en externe partijen. Tevens is de onafhankelijk voorzitter belast met het voorzitten van de pensioentafel. De onafhankelijk voorzitter stuurt bestuursondersteuning, de relatiemanager, de uitvoeringsorganisatie en de adviseurs van het bestuur aan.

.4.4 Beleggingsadviescommissie

Het bestuur heeft een Beleggingsadviescommissie (BAC) ingesteld die bestaat uit twee bestuursleden, de heren Van Dijk (tot 1 september 2021) en Vermeulen en een externe deskundige (mevrouw Hollander, tot 1 september 2021). Vanaf 1 september 2021 bestaat de BAC uit de mevrouw Hollander en de heren Vermeulen en de heer H. Schlukbir (externe deskundige). De BAC valt onder de verantwoordelijkheid van het bestuur. De BAC:

- a. bereidt een adequaat strategisch beleggingsbeleid en jaarplan beleggingen voor en adviseert het bestuur hierover;
- b. adviseert het bestuur over alle onderdelen van het beleggingsproces- en beleid, waaronder de taken gerelateerd aan de uitvoering, monitoring en evaluatie inclusief de eerstelijns risicobeheersing;
- c. monitort en adviseert het bestuur over de ontwikkelingen van en rond de beleggingen;
- d. adviseert desgevraagd dan wel op eigen initiatief het bestuur met betrekking tot (onderdelen van) het beleggingsbeleid;
- e. voert onderdelen van het beleggingsproces en -beleid uit voor zover het Bestuur hiervoor een mandaat heeft gegeven.

De BAC heeft in 2021 zes keer vergaderd. Tijdens de Coronaperiode hebben de vergaderingen via Teams plaatsgevonden.

.4.5 Risicocommissie

Het bestuur heeft een risicocommissie ingesteld die bestaat uit een voorzitter van de risicocommissie (de heer Vlaar, bestuurslid) en de sleutelfunctiehouder risicobeheer (de heer Vincken) en de vervuller risicobeheer (de heer Ter Hennepe). De heer Vermeulen was tot 1 januari 2021 voorzitter van de risicocommissie.

De commissie valt onder de verantwoordelijkheid van het bestuur.

De risicocommissie heeft de volgende kerntaken:

- adviseert het bestuur over risicostrategie en beleid;
- bereidt een 3-jaarlijks strategisch risicomanagementplan en operationeel jaarplan voor en adviseert het bestuur hierover;
- bereidt een 3-jaarlijks uitgebreide risicoanalyse en jaarlijkse risicoanalyse voor ten behoeve van het bestuur.

Alle taken en bevoegdheden van de risicocommissie zijn opgenomen in het reglement risicocommissie.

De risicocommissie heeft in 2021 vijf keer vergaderd. Tijdens de Coronaperiode hebben de vergaderingen via Teams plaatsgevonden.

.4.6 Commissie Communicatie & Relatiebeheer

Het bestuur heeft in 2021 een Commissie Communicatie & Relatiebeheer ingesteld die bestaat uit een voorzitter van de Commissie Communicatie & Relatiebeheer (de heer Bleckman) en een lid van het bestuur (de heer De Vries).

De commissie valt onder de verantwoordelijkheid van het bestuur.

De Commissie Communicatie & Relatiebeheer heeft de volgende kerntaken:

- a. Bereidt een adequaat strategisch communicatiebeleid en jaarplan communicatie voor en adviseert het bestuur hierover;
- b. Bewaakt dat alle vertegenwoordigers van het Fonds, inclusief de uitvoeringsorganisatie, handelen overeenkomstig de uitwerking en de lijn van het programma #Gastvrij Pensioenfonds;
- c. Zorgt ervoor dat de acties uit het jaarplan worden uitgevoerd;
- d. Monitort de ontwikkelingen rond communicatie en relatiebeheer en adviseert het bestuur hierover;
- e. Adviseert desgevraagd dan wel op eigen initiatief het bestuur met betrekking tot (onderdelen van) het communicatiebeleid

Alle taken en bevoegdheden van de Commissie Communicatie & Relatiebeheer zijn opgenomen in het reglement Commissie Communicatie & Relatiebeheer.

De Commissie Communicatie & Relatiebeheer heeft in 2021 vier keer vergaderd. Tijdens de Coronaperiode hebben de vergaderingen via Teams plaatsgevonden.

.4.7 Sleutelfuncties

Risicobeheer functie

Het houderschap van de sleutelfunctie risicobeheer is belegd bij een bestuurslid. De heer Vincken, bestuurslid en tevens lid dagelijks bestuur, is sleutelfunctiehouder Risicobeheer.

De vervulling van de sleutelfunctie risicobeheer is belegd bij Montae & Partners. Risicobeheer is een rol in het bestuurlijke proces. Door het houderschap in het bestuur te beleggen wordt expliciet invulling gegeven aan de toetsing van besluiten aan de risicokaders van het pensioenfonds. Hierdoor is geborgd dat de houder optimaal geïnformeerd is.

Interne Auditfunctie

Het houderschap van de sleutelfunctie interne audit is belegd bij een bestuurslid. De heer Van Straten is sleutelfunctiehouder Interne Audit.

De vervulling van de sleutelfunctie interne audit wordt belegd bij KPMG. Ook interne audit is een rol in het bestuurlijke proces en daarom ligt het niet voor de hand het houderschap uit te besteden. Het bestuur blijft hiermee voor wat betreft de audit werkzaamheden de regie voeren en bepaalt de focus voor de processen die bekeken worden.

Actuariële functie

Het bestuur heeft gekozen voor een invulling van het houderschap en vervuller, middels uitbesteding, door de certificerend actuaris van het pensioenfonds. Deze invulling vereist geen extra (actuariële) deskundigheid in het bestuur. Bovendien zijn de werkzaamheden van de certificerend actuaris en de (nieuwe) actuariële sleutelfunctie grotendeels overlappend. De verwachting is dat deze invulling daarmee het meest (kosten)efficiënt is.

.5 Raad van Toezicht

Het interne toezicht bij het pensioenfonds wordt uitgeoefend door een raad van toezicht. De raad van toezicht heeft tot taak toezicht te houden op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken binnen het pensioenfonds. Daarnaast moet de raad van toezicht onder meer het jaarverslag en de jaarrekening goedkeuren.

De raad van toezicht rapporteert zijn bevindingen jaarlijks schriftelijk aan het bestuur. Deze bevindingen worden met het bestuur besproken en opgenomen in het jaarverslag. U vindt deze bevindingen in hoofdstuk 8 van dit jaarverslag.

In 2021 is de raad van toezicht twee maal bijeen gekomen. Daarnaast heeft de raad van toezicht negen maal vergaderd met het dagelijks bestuur. Ook zijn er twee bijeenkomsten geweest met de raad van toezicht en het verantwoordingsorgaan. De raad van toezicht heeft in november 2021 ook

een gesprek gehad met de accountant, de certificerend actuaire, de adviserend actuaire en de vervuller sleutelfunctie risicobeheer. De raad van toezicht heeft ook éénmaal vergaderd met het gehele bestuur. Tijdens de Coronaperiode hebben de vergaderingen via Teams plaatsgevonden.

De raad van toezicht is per 31 december 2021 als volgt samengesteld:

Leden	Functie	Geboortedatum	Zittingsduur tot
De heer Martin Mos	Lid	09-10-1963	21 juli 2025
Mevrouw Cécile Rozé	Lid	27-09-1971	1 september 2024
De heer Kees Scheepens	Voorzitter	03-12-1965	1 juli 2022

Het einde van de zittingstermijn van de heer Jeppe Machielsen was 1 juli 2021. Hieronder de procedure die het bestuur heeft doorlopen om te komen tot een nieuw lid van de raad van toezicht. Na het vaststellen van het functieprofiel is de vacature opgenomen op de website en LinkedIn van het pensioenfonds en uitgezet bij de Vereniging Intern Toezichthouders Pensioensector (VITP) en Vrouwen in institutioneel pensioen (VIIP). De selectiecommissie, die bestaat uit Toon Weijenborg (voorzitter commissie en lid verantwoordingsorgaan), Kees Scheepens (lid raad van toezicht) en Eiko de Vries (onafhankelijk voorzitter bestuur) heeft van de 12 ontvangen reacties een shortlist gemaakt van vier kandidaten. De selectiecommissie heeft op 16 juni 2021 gesproken met deze kandidaten. Op basis van de gesprekken heeft de selectiecommissie gemotiveerd één kandidaat voorgedragen aan het verantwoordingsorgaan. Het verantwoordingsorgaan heeft besloten om deze kandidaat door middel van een bindende voordracht voor te dragen als lid (en aankomend voorzitter) raad van toezicht. In de bestuursvergadering van 25 juni 2021 heeft het bestuur een voorgenomen besluit genomen de heer Mos te benoemen als lid (per 1 juli 2021) en voorzitter (per 1 januari 2022) van de raad van toezicht, onder voorbehoud van goedkeuring door DNB.

DNB heeft ingestemd met de benoeming van de heer Mos als lid van de raad van toezicht. In het vierde kwartaal heeft het pensioenfonds een functiewijziging aan DNB voorgelegd. DNB heeft ingestemd met deze functiewijziging waardoor de heer Mos per 1 januari 2022 de voorzitter is van de raad van toezicht.

Door het vertrek van de heer Machielsen per 1 juli 2022 als voorzitter van de raad van toezicht heeft het bestuur het voorgenomen besluit genomen de heer Scheepens van 1 juli 2021 tot 1 januari 2022 te benoemen als voorzitter van de raad van toezicht. Deze functiewijziging is voorgelegd aan DNB. DNB heeft ingestemd met deze functiewijziging.

.6 Verantwoordingsorgaan

Het verantwoordingsorgaan heeft als wettelijke taak om desgevraagd of uit eigen beweging het bestuur te adviseren over aangelegenheden die het pensioenfonds betreffen. Een overzicht van de advies- en goedkeuringsrechten van het verantwoordingsorgaan en de raad van toezicht is opgenomen in bijlage 2 bij dit jaarverslag.

Naast het geven van advies heeft het verantwoordingsorgaan de taak om een oordeel te vormen over het gevoerde beleid en het handelen van het bestuur en de beleidskeuzes voor de toekomst. Dit gebeurt aan de hand van het jaarverslag, de jaarrekening en andere informatie, waaronder de bevindingen van de raad van toezicht. Dit oordeel wordt een maal per jaar schriftelijk vastgelegd. Het oordeel en de reactie van het bestuur daarop, is opgenomen in hoofdstuk 8 van dit jaarverslag.

Het verantwoordingsorgaan is op 31 december 2021 als volgt samengesteld:

Leden	Namens	Geboortedatum	Zittingsduur tot
Mevrouw Irma Stavenuiter (voorzitter)	gewezen deelnemers	28-07-1964	1 maart 2023
De heer Jan Everaers	actieve deelnemers	30-10-1987	1 juli 2024
De heer Piet Hamelink	pensioengerechtigden	13-01-1948	1 juli 2024
De heer Pim Meijkamp	werkgevers	13-06-1964	1 januari 2023
De heer Toon Weijnenborg	werkgevers	18-05-1959	1 juli 2022
Vacature	actieve deelnemers		
Vacature	actieve deelnemers		

Wijzigingen samenstelling in 2022:

Per 1 januari 2022 zijn de twee vacatures namens de actieve deelnemers ingevuld. FNV Recreatie en CNV Vakmensen hebben gezamenlijk mevrouw Inge Grooters en de heer Adriaan van der Veen benoemd als lid van het verantwoordingsorgaan. Vanaf 1 januari 2022 is het verantwoordingsorgaan weer volledig bezet.

Vergaderingen

In 2021 heeft het verantwoordingsorgaan vijf maal vergaderd. Daarnaast heeft het verantwoordingsorgaan zes keer vergaderd met het dagelijks bestuur van het pensioenfonds, één keer met het gehele bestuur en twee maal met de raad van toezicht. Tijdens deze bijeenkomsten zijn zij onder andere geïnformeerd over actuele zaken in het pensioenfonds. Het verantwoordingsorgaan heeft een positief advies uitgebracht over:

- Beloningen 2022
- Communicatiebeleidsplan
- Premie 2022

In 2021 hebben vier verdiepingsbijeenkomsten plaatsgevonden:

- Communicatie
- Jaarverslag 2020
- Korten
- Vermogensbeheer

Daarnaast heeft er op 8 december 2021 een zelfevaluatie plaatsgevonden.

Tijdens de Coronaperiode hebben de vergaderingen en verdiepingsbijeenkomsten via Teams plaatsgevonden.

.7 Uitbesteding

Het pensioenfonds heeft ervoor gekozen de meeste werkzaamheden niet zelf uit te voeren maar uit te besteden aan andere partijen. Uitgangspunt hierbij is dat het bestuur, conform de eisen van de Pensioenwet, verantwoordelijk blijft voor de juiste uitvoering van de uitbestede werkzaamheden en de risico's die hieraan verbonden zijn adequaat beheerst. Het pensioenfonds heeft een uitbestedingsbeleid vastgesteld.

Het pensioenfonds heeft uitbestedingsovereenkomsten en/of Service Level Agreements (SLA's) gesloten met de partijen waaraan werkzaamheden zijn uitbesteed. In die overeenkomsten is niet alleen vastgelegd welke werkzaamheden zijn uitbesteed, maar zijn ook afspraken gemaakt over de kwaliteit van de dienstverlening en eventuele beëindigingsvoorwaarden. De SLA's met de uitbestedingspartijen worden periodiek besproken in het (dagelijks) bestuur.

Hieronder volgt een overzicht van de uitbestede werkzaamheden.

Deelnemers- en financiële administratie

Vanaf 1 januari 2015 verzorgt TKP Pensioen B.V. de deelnemers- en financiële administratie. De afspraken hierover zijn vastgelegd in een uitbestedingsovereenkomst. Vanaf 1 januari 2021 geldt een nieuwe overeenkomst voor onbepaalde tijd.

Bestuursondersteuning

Voor de bestuursondersteuning heeft het bestuur gekozen voor een partij die onafhankelijk is van de pensioenuitvoering. De bestuursondersteuning wordt verzorgd door Montae & Partners. De werkzaamheden zijn vastgelegd in een overeenkomst.

Vergadertool en archief

Ten behoeve van vergaderingen en een archief werkt het bestuur met BoardPacks. BoardPacks is een webgebaseerd pakket om vergaderingen te organiseren, taken uit te zetten en te monitoren en pensioenfondsstukken te archiveren. Met BoardPacks hebben de bestuursleden op elk gewenst moment toegang tot het centrale archief van het pensioenfonds. Met betrekking tot BoardPacks heeft het bestuur een contract afgesloten met Diligent Boardbooks Limited in Engeland.

Sleutelfunctie vervullers

De vervulling van de sleutelfunctie interne audit is belegd bij KPMG, de vervulling van de sleutelfunctie Actuarieel is per 1 januari 2020 belegd bij Triple A en de vervulling van de sleutelfunctie risicobeheer is belegd bij Montae & Partners.

Vermogensbeheer

Het vermogensbeheer werd in 2020 uitgevoerd door BlackRock, Cardano, a.s.r. vermogensbeheer en Aegon Asset Management. BlackRock draagt zorg voor en volledige administratie van de bij hen ondergebrachte beleggingsportefeuilles en alle daarop betrekking hebbende transacties. Het pensioenfonds belegt in Nederlandse woninghypotheken middels het PVF Particuliere Hypothekenfonds beheerd door Syntrus Achmea Real Estate & Finance. Met BlackRock en Cardano en Syntrus Achmea Real Estate & Finance is een overeenkomst afgesloten waarin onder andere de beleggingsrichtlijnen en de overeengekomen rapportages zijn vastgelegd. De afspraken zijn vastgelegd in een SLA. De uitvoering van de afdekking van valutarisico is uitbesteed aan CACEIS. De afspraken hierover zijn vastgelegd in een overeenkomst.

A.s.r. Vermogensbeheer is de beheerder van het ASR ESG IndexPlus Institutioneel Euro Bedrijfsobligatiefonds, Aegon Asset Management is de beheerder van het European ABS Fund I EUR Acc.

Custodian

CACEIS is de custodian van het pensioenfonds. CACEIS verzorgt in dit kader de reguliere bewaarneming van effecten/beleggingsfondsen, als ook de uitvoering van effectentransacties, de performancemeting en de Z-score.

Advisering vermogensbeheer

Advisering op het gebied van vermogensbeheer is uitbesteed aan Cardano Risk Management B.V. De afspraken hieromtrent zijn eveneens vastgelegd in een overeenkomst.

Externe accountant

De externe accountant is Mazars. De accountant controleert jaarlijks het jaarverslag/jaarrekening en de staten voor DNB en doet verslag van zijn werkzaamheden in de vorm van een controleverklaring en een verslag aan het bestuur. Jaarlijks voert de externe accountant een controle uit op de jaarrekening en de daaraan ten grondslag liggende administratieve processen (in relatie tot de materialiteit voor de jaarrekening). De opdracht aan de accountant wordt jaarlijks vastgelegd in een schriftelijke opdrachtbevestiging.

Certificerend actuaris en sleutelfunctiehouder en vervuller Actuarieel

Het bestuur heeft per 1 januari 2020 een externe certificerend actuaris aangesteld verbonden aan Triple A. De vervulling van de sleutelfunctie (houder en vervuller) actuarieel is belegd bij certificerend actuaris. De certificerend actuaris beoordeelt de financiële positie van het pensioenfonds volgens de eisen van DNB. De certificerend actuaris rapporteert eenmaal per jaar aan het pensioenfondsbestuur

door middel van een actuariel rapport en een actuariële verklaring. De werkzaamheden die worden uitgevoerd door de certificerende actuaris zijn vastgelegd in een schriftelijke opdrachtbevestiging.

Adviserend actuaris

Het bestuur maakt gebruik van een adviserend actuaris verbonden aan Willis Towers Watson.

Compliance officer

Holland van Gijzen Advocaten en Notarissen LLP verricht compliance werkzaamheden voor het pensioenfonds. Het betreft hier met name het toetsen van de naleving van de gedragscode. De opdracht hiertoe wordt jaarlijks vastgelegd in een schriftelijke opdrachtbevestiging.

Monitoring en evaluatie (kosten) uitbesteding

Per kwartaal bewaakt het bestuur de kosten aan de hand van de pensioenfondsbegroting en financiële voortgangsrapportage en stuurt daar waar mogelijk bij. Het bestuur werkt daarnaast met een contractenregister dat dient als overzicht van de aangegane externe verplichtingen en als basis voor een gedegen evaluatie van de externe partijen.

In 2021 zijn alle uitbestedingspartijen aan de hand van een evaluatieformulier geëvalueerd.

.8 Fondsdocumenten

De volgende fondsdocumenten zijn in 2021 gewijzigd / opgesteld:

Fondsdocument	Ingangsdatum	Gewijzigd op
ABTN incl. financieel crisisplan	01-01-2022	21-12-2021
Strategisch beleggingsplan	01-01-2022	21-12-2021
Jaarplan beleggingen 2022	01-01-2022	21-12-2021
Beleid terugvordering en nabetaling van pensioenuitkeringen	19-08-2021	19-08-2021
Jaarstart 2021	01-01-2021	21-01-2021
Beleid vrijstellingen	20-12-2021	20-12-2021
Geschiktheidsplan	01-01-2021	04-03-2021
Integriteitsbeleid	25-11-2021	25-11-2021
IT-beleid	09-06-2021	09-06-2021
Pensioenreglement 2022	01-01-2022	21-12-2021
Statuten	14-10-2021	14-10-2021
Reglement Anw-pensioen	01-01-2022	21-12-2021
Uitbestedingsbeleid	25-11-2021	25-11-2021
Meerjarenplan risicomanagement	25-06-2021	25-06-2021
Risicomanagement jaarplan	01-01-2022	21-12-2021
Reglement Raad van Toezicht	14-10-2021	14-10-2021
Reglement Communicatiecommissie en relatiebeheer	25-06-2021	25-06-2021
Reglement BAC	25-11-2021	25-11-2021
Reglement verantwoordingsorgaan	01-04-2021	01-04-2021
Verplichtstelling	25-06-2021	25-06-2021

Bijlage 2 Nevenfuncties bestuursleden per 31 december 2021

Naam	Nevenfuncties
De heer Eiko de Vries	<ul style="list-style-type: none"> • Zelfstandig ondernemer • Bestuurslid Pensioenfonds voor het Kappersbedrijf; voorzitter commissie Pensioen & Communicatie, lid Beleggingsadviescommissie • Docent SPO training Toetsingsgesprekken DNB/Geschiktheidsmeting-B • Externe bestuurder bij Pensioenfonds DSM Nederland; voorzitter commissie Pensioen & Communicatie, lid Beleggingscommissie.
De heer Wouter Bleckman	<ul style="list-style-type: none"> • Eigenaar Camping It Wiod • Eigenaar Vakantiepark De Kuilart
Mevrouw Imke Hollander	<ul style="list-style-type: none"> • Adviseur vermogensbeheer PWRI • Voorzitter en lid klantenraad SAREF • Bestuurslid en voorzitter beleggingscommissie Bedrijfspensioenfonds Molenaars
De heer Marco van Straten	<ul style="list-style-type: none"> • Pensioenfondsbestuurder bij CNV Vakmensen • Bestuurslid Bedrijfspensioenfonds voor het Bakkersbedrijf • Bestuurslid Pensioenfonds Horeca en Catering (PH&C) • Bestuurslid Stichting Vrijwillig Vervroegd Uittreden voor de Contractcateringbranche SUCON II
De heer Gijs Vermeulen	<ul style="list-style-type: none"> • DGA bij Orfin Advies BV • Bestuurslid Pensioenfonds Horeca & Catering • Bestuurslid en voorzitter BVC (balansmanagement en vermogensbeheer commissie) Pensioenfonds voor de Handel in Bouwmaterialen
De heer Leon Vincken	<ul style="list-style-type: none"> • Directeur LeVinck Cao en Bestuur BV • Directeur VBe NL, Vereniging Beveiligingsorganisaties Nederland • Voorzitter St. Sociaal Fonds Cao Beveiliging • Cao-adviseur/ onderhandelaar Dibevo - NPMB/VMN, Nederlands Podia en Textielverzorging • Plaatsvervangend lid bestuur Sociaal fonds detailhandel
De heer Caspar Vlaar	<ul style="list-style-type: none"> • Bestuurslid Pensioenfonds Post NL • (uitvoerend) bestuurslid Pensioenfonds KPN • Senior organisatieadviseur Linxx B.V. • Lid en voorzitter Belanghebbendenorgaan Stap APF

Bijlage 3 Beleggingsovertuigingen per 1 januari 2021

Aan de basis van de strategische beleggingsmix ligt de risicobereidheid van het pensioenfonds ten grondslag. De beleggingsovertuigingen ('Investment beliefs') zijn een leidraad bij beslissingen over de samenstelling van de strategische beleggingsmix, de invulling van de beleggingsportefeuille en de beoordeling van mogelijke investeringen. Hieronder worden deze beleggingsovertuigingen kort genoemd. Een uitgebreide beschrijving van de beleggingsovertuigingen is vastgelegd als bijlage in het beleggingsplan.

Het bestuur hanteert de volgende beleggingsovertuigingen per 1 april 2021:

Missie

De belangen van de deelnemer staan voorop

Het bestuur stelt de risicovoorkeur vast, rekening houdende met de risicovoorkeur van de deelnemers en in samenspraak met de sociale partners. Het bestuur vertaalt deze risicovoorkeur in doelstellingen en uitgangspunten, en bepaalt vervolgens een risicobudget voor het strategische beleggingsbeleid.

Doelstellingen

De doelstelling van het pensioenfonds is leidend in de beleidskeuze

Het pensioenfonds streeft naar:

1. een stabiele pensioenopbouw en premie;
2. een nominaal pensioen;
3. een waardevast pensioen.

De volgorde geeft de prioritering aan.

Consequentie: Het prioriteren van een nominaal pensioen boven een waardevast pensioen betekent dat in het beleggingsbeleid – zeker bij lagere dekkingsgraden – de focus ligt op het beperken van het risico op nominaal korten. Meer algemeen geldt dat het fonds op prudente wijze beleggingsrisico's neemt die passen binnen het rendements- en risicoprofiel van het fonds en voor zover noodzakelijk om de doelstellingen te bereiken.

Beleggingsovertuigingen risico en onzekerheid

Het nemen van beleggingsrisico's wordt beloond op lange termijn en is daarom aantrekkelijk voor een pensioenfonds met een jong deelnemersbestand.

- Toelichting: Het nemen van (systematisch) risico wordt beloond in financiële markten met een hoger verwacht rendement (positieve risicopremie). Voor jongere deelnemers is het nemen van beleggingsrisico's relatief aantrekkelijk. Het pensioenfonds heeft een jong deelnemersbestand en daardoor langlopende verplichtingen.
- Consequentie: Het nemen van draagbare beleggingsrisico's past bij het fonds.

Beleggingsrisico's worden alleen genomen indien dit benodigd is voor het realiseren van de doelstellingen en voor zover passend binnen de risicohouding en opdracht van sociale partners.

- Toelichting: Het nemen van beleggingsrisico is geen doel op zich, maar is nodig voor het realiseren van de doelstellingen van de pensioenregeling en de opdracht die is overeengekomen met sociale partners. Ook moet het beleggingsrisico passen binnen de risicohouding.

- Consequentie: beleggingsrisico's worden teruggenomen zodra het pensioenfonds in een situatie terecht komt waarin alle doelstellingen binnen handbereik komen of groter zijn dan de risicohouding.

Bij het nemen van beleggingsrisico's verliest het pensioenfonds de korte termijn niet uit het oog.

- Toelichting: De korte termijn is van belang vanwege de impact die een korting heeft op de deelnemers en dus het draagvlak. De voornaamste risicomaat voor de korte termijn is de pijngrens: de maximaal acceptabele korting in geval van een diepe financiële crisis.
- Consequentie: Bij het nemen van beleggingsrisico's wordt het beperken van het risico op tussentijds nominaal korten expliciet meegewogen in de besluitvorming.

Houd altijd rekening met het onverwachte.

- Toelichting: Resultaten op financiële markten zijn niet te voorspellen. Op financiële markten kunnen bubbels ontstaan, gedreven door menselijk gedrag. Scenario-analyses zijn een middel om met deze onzekerheid om te gaan en geven inzicht in mogelijk gevolgen van extreme economische scenario's. Scenario-analyses zijn een waardevolle aanvulling op ALM-analyses.
- Consequentie: Scenario-analyses worden gebruikt bij het inzichtelijk maken van de risico's en consequenties van (aanpassingen in) de beleggingsmix. Risicomanagement is een integraal onderdeel van beleggingsbeleid en wordt benaderd vanuit zowel een kwalitatieve als een kwantitatieve invalshoek.

Beleggingsovertuigingen "Asset allocatie"

Optimale beleggingsbeslissingen worden genomen binnen de vierhoek rendement, risico, kosten en MVB.

- Toelichting & consequentie: Bij de strategische beleggingskeuzes die het fonds maakt wordt een gedegen afweging gemaakt tussen het verwachte (meer)rendement, de mate van risico die wordt genomen, de verwachte (in)directe kosten die de beslissing met zich meebrengt en of de beslissing bijdraagt aan het MVB-beleid van het pensioenfonds.

Passief beheer, tenzij

- Toelichting: Passief beheer is het beheer van beleggingen waarbij de benchmark zo goed mogelijk wordt gevolgd, zoals bij indexbeleggen.
- Consequentie: Het pensioenfonds kiest in principe voor een beleid van 'passief beheer' bij beleggingen in liquide en efficiënte markten waarvoor passende en investeerbare benchmarks beschikbaar zijn. Een mate van actief beheer is mogelijk indien hiervoor doorslaggevende argumenten zijn en dit past bij de governance van het pensioenfonds. Doorslaggevende argumenten hierbij zijn bijvoorbeeld risicomanagement doelstellingen, zoals het vermijden van een grote allocatie naar de grootste schulduitgevers of het mogelijk maken van een MVB-beleid. Daarnaast is passief beheer niet bij elke beleggingscategorie mogelijk, bijvoorbeeld bij het ontbreken van een geschikte passieve benchmark.

Diversificatie over verschillende (sub)beleggingscategorieën verlaagt het risico.

- Toelichting: Diversificatie over verschillende beleggingscategorieën verlaagt in enige mate het niet-systematisch risico. Als beleggingscategorieën verschillende onderliggende risicobronnen hebben levert dit een diversificatievoordeel.
- Consequentie: Het pensioenfonds zoekt een diversiteit aan onderliggende risicobronnen op de balans.

Het beheersen van beleggingsrisico's is minimaal zo belangrijk als het genereren van rendementen.

- Consequentie: Ongewenste of in absolute zin te grote neerwaartse risico's – de dominante risico's – worden beheerst.

Beleggingsrisico is een bron van rendement, maar niet alle risicobronnen worden beloond.

- Toelichting: Beleggingsrendement is nodig om het pensioen betaalbaar te houden. De volgende risicobronnen voegen naar verwachting beleggingsrendement toe: aandelenrisico, kredietrisico en liquiditeitsrisico. Deze risicobronnen worden in samenhang op balansniveau beoordeeld.
- Consequentie: Het pensioenfonds heeft – draagbaar – aandelenrisico, kredietrisico en liquiditeitsrisico op de balans staan. Beleggingsrendement wordt ingecalculiseerd bij de vaststelling van de premie.

De rente kan dalen en kan stijgen, en is daarmee onvoorspelbaar.

- Toelichting: Het pensioenfonds kan de rente niet voorspellen. Ook bij historisch lage renteniveaus biedt een (gedeeltelijke) afdekking tegen het renterisico bescherming tegen de negatieve gevolgen van een mogelijk verdere rentedaling.
- Consequentie: Het is bij alle renteniveaus zinvol om in ieder geval een deel van het renterisico af te dekken. Renterisico is een onbeloond risico, maar het deel van het renterisico dat blijft openstaan wordt gezien als een mogelijke bron voor herstel indien de rente stijgt. De omvang van dit herstelpotentieel kan groter zijn bij lage renteniveaus.

De inflatie kan stijgen of dalen en is daarmee onvoorspelbaar.

- Toelichting: Van bepaalde beleggingscategorieën kan worden verwacht dat ze een (gedeeltelijke) bescherming kunnen bieden tegen inflatierisico op korte, middellange of lange termijn. Dit kan zijn omdat de uitbetaling van een belegging direct gerelateerd kan zijn aan een inflatie-index, of omdat er kan worden verwacht dat er een positieve correlatie bestaat tussen het rendement en de inflatie op middellange of lange termijn.
- Consequentie: Eigenschappen ten aanzien van inflatierisico worden meegewogen bij beslissingen over het opnemen van beleggingscategorieën.

Valutarisico is op lange termijn geen bron van potentieel rendement.

- Toelichting: De motivatie om het valutarisico – indien materieel – niet nominaal 100% af te dekken komt voort uit de wetenschap dat in de koers van internationaal opererende bedrijven een buitenlandse valuta-component zit. Daarnaast spelen de verwachte kosten van afdekking van valutarisico een rol in een situatie met substantiële renteverschillen
- Consequentie: Het pensioenfonds heeft – draagbaar – valutarisico op de balans staan. Een 100% nominale valuta-afdekking kan effectief een over-afdekking opleveren.

Toepassing van MVB-criteria bij de invulling van het beleid past bij de wensen van de deelnemers en de Recreatiesector, verlaagt het beleggings- en reputatierisico en draagt maatschappelijk positief bij.

- Toelichting: Op grond van deze principes verwerkt het pensioenfonds waar mogelijk MVB-factoren in het beleggingsbeleid en het investeringsproces.
- Consequentie: Het pensioenfonds vrijwaart de beleggingsportefeuille – voor zover mogelijk – van investeringen in controversiële activiteiten en overtredingen van internationale normen ('screening'). Daarnaast worden in meerdere portefeuilles MVB-criteria integraal verwerkt in het beleggingsbeleid en het investeringsproces ('ESG-integratie'). Het fonds vereist duurzame

en maatschappelijk verantwoorde bedrijfsvoering ('UN PRI verklaring of soortgelijk') van de vermogensbeheerders.

Er wordt uitsluitend belegd in beleggingen die transparant, begrijpelijk en uitlegbaar zijn.

- Toelichting: Daarbij gaat het om inzicht op hoofdlijnen in de werking, opzet en belangrijkste risico- en rendementsdrijfveren van beleggingen in de portefeuille.
- Consequentie: Alleen beleggingen die door de bestuurders op deze hoofdlijnen uitlegbaar zijn, passen binnen de portefeuille van het pensioenfonds.

Oog voor kosten die verband houden met het beleggingsbeleid.

- Toelichting: Kosten staan vast en rendementen zijn onzeker. Minimalisatie van de kosten is geen doel op zich. Actief beheer moet na kosten bijdragen aan extra rendement.
- Consequentie: Volledige inzage in de beleggingskosten en een zorgvuldige afweging van de kosten tegen het risico en rendement zijn vereist.

Governance-overtuigingen

Operationele werkzaamheden worden uitbesteed zodat het bestuur zich volledig kan richten op de strategische doelstellingen.

- Consequentie: Het bestuur legt de operationele werkzaamheden neer bij een aparte commissie en/of externe partijen. Delegatie vindt plaats op basis van een heldere toedeling van taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden en strakke rapportage-eisen over resultaten (rendement en risico).

Het pensioenfonds hanteert duidelijke verantwoordelijkheden en processen.

- Consequentie: Bestuur toetst voorgestelde veranderingen in de beleggingsportefeuille aan haar eigen doelstellingen, investment beliefs en governance-capaciteit. Risicomanagement heeft als taak het bestuur te adviseren over strategisch beleid en over beleidsaanpassingen in geval van stressscenario's en/of wanneer mogelijke toekomstige stresssituaties de doelstellingen van het fonds in gevaar brengen.

Evaluatie

De beleggingsovertuigingen worden driejaarlijks door het bestuur geëvalueerd, passend met het langetermijn karakter van de overtuigingen.

Bijlage 4 Toelichting beleidsdekkingsgraad

De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de dekkingsgraden van de voorafgaande twaalf maanden. Sinds 1 januari 2015 kent het Financieel Toetsingskader naast het begrip dekkingsgraad ook het begrip beleidsdekkingsgraad. Om te voorkomen dat beleidsbeslissingen teveel op dagkoersen worden bepaald, is de beleidsdekkingsgraad geïntroduceerd.

De beleidsdekkingsgraad wordt door TKP opgesteld. Hieronder volgt een toelichting hoe de (beleids)dekkingsgraad wordt berekend.

Het proces 'vaststellen beleidsdekkingsgraad' is standaard onderdeel van de ISAE 3402 verklaring van TKP. Hieronder wordt ingegaan op de wijze waarop de dekkingsgraad binnen TKP wordt bepaald.

Input (gegevens)

Beleggingsgegevens

Voor de bepaling van de dekkingsgraad wordt gebruik gemaakt van de beleggingsgegevens die TKP ontvangt van KAS BANK, waarbij TKP uitgaat dat deze gegevens juist zijn en waarop TKP buiten een plausibiliteitscheck geen controle meer uitvoert. Volledigheidshalve wordt vermeld dat KAS BANK beschikt over een ISAE 3402 verklaring, welke ook op het pensioenfonds van toepassing is.

Vaststellen verplichtingen

De verplichtingen worden bepaald door op deelnemersniveau de technische voorzieningen te bepalen. En daaruit worden op kwartaalbasis de kasstromen vastgesteld. In de tussenliggende maanden wordt rekening gehouden met de uitkeringen/pensioenaangroei of andere (materiële) effecten zoals wijzigingen in de grondslagen. De VPV wordt bepaald door de afdeling Actuarieel (TKP), volgens een standaard procedure / model. Hierbij wordt het 4-ogen principe (review) toegepast.

Als het bestuur een besluit neemt dat effect heeft op de technische voorzieningen of het pensioenvermogen, zoals bijvoorbeeld een aanpassing van de grondslagen, zal dit verwerkt worden in de dekkingsgraad per het einde van de maand waarin het bestuursbesluit is genomen.

Overige financiële gegevens

De overige financiële gegevens (vorderingen, schulden, overig) worden i.s.m. de afdeling FA (boekhouding) op maandbasis geanalyseerd. Daarbij wordt op detailniveau gekeken naar alle balansposten, de premies (eventueel bijschatting), de uitkeringen, kosten en overige posten. Waar nodig wordt op maandbasis bekeken of de prognose moet worden bijgesteld. Op deze wijze zijn de kosten zo zuiver mogelijk verdeeld over het gehele jaar. Een deel van deze posten is ook van invloed op de hoogte van de VPV en derhalve vindt deze analyse plaats voordat de VPV wordt bepaald.

Output (beleidsdekkingsgraad)

Regulier

Op basis van de bovenstaande gegevens, wordt de dekkingsgraad bepaald. Een tweede persoon controleert het gehele traject en zal voor goedkeuring ondertekenen en vervolgens wordt de dekkingsgraad ingediend bij DNB. Na het indienen van de dekkingsgraad bij DNB ontvangt het bestuursbureau een overzicht met de onderliggende financiële gegevens en wordt de dekkingsgraad op de website geplaatst. Het overzicht wordt ook opgenomen in eShare. TKP levert maandelijks, gelijktijdig met de rapportage en de onderliggende financiële gegevens een controleverklaring aan, waaruit blijkt dat alle controles conform de procedure hebben plaatsgevonden. Daarnaast kan het bestuur haar actuariael adviseur opdracht verlenen om (half)jaarlijks een controle uit te voeren op de gerapporteerde beleidsdekkingsgraden.

Correcties of afwijkingen

Bij correcties of afwijkingen zal TKP het bestuursbureau te allen tijde op de hoogte brengen en in overleg beoordelen of er eventueel een herrapportage ingediend moet worden. Hierbij wordt door TKP gehandeld naar de 'Aanwijzingen Rapportagekader pensioenfondsen' van DNB. Het pensioenfonds heeft hierover het volgende beleid: "Indien achteraf wordt geconstateerd dat een gerapporteerde maanddekkingsgraad onjuist is geweest, vindt overleg plaats tussen het pensioenfonds en TKP waarbij

de hoogte van de eventuele correctie in kaart wordt gebracht. Vervolgens wordt onderzocht of de betreffende onjuistheid ook van toepassing is geweest op eerder en/of later gerapporteerde maanddekkingsgraden. Op basis hiervan wordt bepaald wat de totale impact van de onjuistheid (van alle onjuist gerapporteerde maanddekkingsgraden tezamen) is op de beleidsdekkingsgraad. De totale impact wordt, ongeacht de omvang, meegenomen bij het vaststellen van de eerstvolgende te rapporteren beleidsdekkingsgraad. De aanpassing wordt vervolgens aan DNB toegelicht door middel van het toelichtingsveld van de maandstaat voor de dekkingsgraadrapportage. Voorliggende dekkingsgraden (op maandbasis) worden echter niet herrekend.

Bijlage 5 Begrippenlijst

ABTN (Actuariële en bedrijfstechnische nota)

Pensioenfondsen dienen te werken volgens een ABTN. Hierin zijn de financiële opzet van een pensioenfonds en de grondslagen waarop deze berust, gemotiveerd omschreven.

ALM (Asset Liability Management)

Een methode om modelmatig de samenstelling van de strategische beleggingsportefeuille te bepalen, rekening houdend met de pensioenverplichtingen.

Benchmark

Vergelijkingsmaatstaf. Representatieve herbeleggingsindex waartegen de rendementen van een beleggingsportefeuille worden afgezet.

Beleidsdekkingsgraad

De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de dekkingsgraden van de voorafgaande twaalf maanden. Met ingang van het nFTK baseert het pensioenfonds beleidsbesluiten op de beleidsdekkingsgraad.

Collateral

In onderpand gegeven zekerheden ter dekking van shortposities.

Dekkingsgraad

De waarde van het pensioenvermogen uitgedrukt als percentage van de waarde van de pensioenverplichtingen. De dekkingsgraad wordt als graadmeter beschouwd voor de mate van zekerheid dat de toegezegde pensioenen ook daadwerkelijk kunnen worden uitbetaald.

Deposito

Tegoed bij een bankinstelling, waarover eerst na verloop van een overeengekomen tijdsduur (maximaal 2 jaar) kan worden beschikt.

Derivaat

Financieel contract waarvan de waarde is afgeleid van een andere (onderliggende) waarde, zoals een aandeel, obligatie of grondstof. Bijvoorbeeld: futures, swaps.

Duration

Duration is een maatstaf voor de rentegevoeligheid van een obligatie of een portefeuille obligaties.

Franchise

Is een bedrag dat in mindering wordt gebracht op het pensioengevend loon. Over de franchise worden geen premies geheven en geen aanspraken opgebouwd.

nFTK (nieuw Financieel Toetsingskader)

Stelsel van De Nederlandsche Bank voor in de toekomst te hanteren waarderingmethoden.

Haalbaarheidstoets

De haalbaarheidstoets geeft inzicht in de samenhang tussen de financiële opzet, het verwachte pensioenresultaat en de risico's die daarbij gelden.

LDI (Liability Driven Investment)

Beleggingen in vastrentende waarden (vaak fondsen en/of swaps) met een relatief lange looptijd, met als doel het renterisico van de verplichtingen af te dekken.

Leverage

Dit is het gebruik van geleend geld (vreemd vermogen) om het verwachte rendement van het eigen vermogen te verhogen.

Pensioenfederatie

Koepelorganisatie die als doel heeft de gemeenschappelijke belangen van de bij haar aangesloten pensioenfondsen te behartigen.

Pensioenuitkering

Uitkering van het pensioenfonds exclusief AOW.

Rekenrente

Fictief rendementspercentage dat het belegde vermogen in de toekomst wordt geacht op te brengen en wordt wettelijk bepaald.

Security lending

Dit betreft een financiële dienstverlening waarbij een instelling aan een andere instelling effecten uitleent.

Solvabiliteit

Het extra vermogen dat op lange termijn aanwezig moet zijn om de verplichtingen van het pensioenfonds te kunnen nakomen.

STAR (Stichting van de Arbeid)

Een landelijk overlegorgaan van de centrale organisaties van zowel werkgevers als werknemers in Nederland.

Sterftegrondslag

Berekeningsmethode gebaseerd op een statisch overzicht van sterftetekansen per leeftijd van een bepaalde groep personen.

Swap

Ruil van het rendement op een vastgestelde referentiewaarde tegen een variabele rente gedurende een vastgestelde looptijd.

Technische voorziening voor risico fonds

De passiva van het pensioenfonds, gelijk aan de waarde van de pensioenverplichtingen.

Vastrentende waarden

Beleggingssoort waarover in beginsel een vaste rentevergoeding en een vaste looptijd geldt, zoals obligaties, onderhandse leningen en hypotheekleningen.

Vrijstelling

Vrijstelling van de verplichte deelneming aan de pensioenregeling van het pensioenfonds.

Waardeoverdracht

Het overdragen van de waarde van pensioenaanspraken wanneer een werknemer van baan wisselt van of naar een werkgever die niet is aangesloten bij het pensioenfonds.

Z-score

Mate waarin het werkelijke rendement van een pensioenfonds afwijkt van het rendement van de door het bestuur vastgestelde normportefeuille.

Bijlage 6 Verplichtstelling Pensioenfonds Recreatie en Statutaire werkingsfeer

Verplichtstelling

Bij besluit van de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid van 15 januari 2009, nr. UAW/CAV/08-26803/04., is op grond van artikel 10, eerste lid en 16 van de Wet verplichte deelneming in een bedrijfstakpensioenfonds 2000 het besluit van de Staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid van 21 december 2000, nr. 99/36358, Stcrt. 2000, nr. 252 (laatstelijk gewijzigd bij besluit van de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid van 20 augustus 2015, Stcrt 2015, nr. 26496) gewijzigd.

De verplichtstelling tot deelneming komt na wijziging te luiden als volgt:

De deelneming in de Stichting Pensioenfonds Recreatie is verplicht gesteld voor werknemers in loondienst van een werkgever, die in hoofdzaak activiteiten verricht in de verblijfsrecreatie en/of zweminrichting of zwemschool, vanaf de eerste dag van de maand waarin de 21-jarige leeftijd wordt bereikt tot de eerste dag van de maand waarin de 67-jarige leeftijd wordt bereikt.

Verblijfsrecreatie

Werkingsfeer

Een bedrijf wordt geacht in hoofdzaak activiteiten in de verblijfsrecreatie te verrichten, indien de omzet uit verblijfsrecreatie meer dan 50% van de totale omzet uitmaakt.

Voor zover een werkgever een bedrijf exploiteert dat niet in hoofdzaak activiteiten verricht die tot de verblijfsrecreatie behoren, is de verplichtstelling alleen van toepassing op de werknemers die activiteiten verrichten op het terrein van de verblijfsrecreatie, tenzij de betreffende werkgever en diens werknemers al onder de verplichtstelling van een ander bedrijfstakpensioenfonds vallen.

Onder verblijfsrecreatie wordt verstaan: het bieden van gelegenheid tot verblijf buiten de eigen woning in tent, caravan, of vergelijkbaar kampeermiddel, dan wel in bungalow, appartement of vergelijkbare accommodatie, al dan niet in privé-eigendom van de gast, dan wel in groepsaccommodatie, voor met name vakantie of ontspanning, van ten minste één overnachting, al dan niet in combinatie aangeboden met diverse voorzieningen te weten winkels, horeca, sport- en spelaccommodatie en (andere) recreatieve voorzieningen, zoals sauna, wellness en zwembad.

Onder verblijfsrecreatie wordt niet verstaan een horecabedrijf:

- De onderneming waarin het hotel-, het pension-, het restaurant-, het cafe-, het cafetaria-, het lunchroom- of het cateringbedrijf (daaronder niet begrepen het contractcateringbedrijf, zoals gedefinieerd in het verplichtstellingsbesluit van Pensioenfonds Horeca en Catering, besluit van 16 november 2007, Staatscourant 2007, nr. 226) wordt uitgeoefend;
- Overige ondernemingen waarin de verstrekking van logies, gepaard gaande met dienstverlening of de verstrekking van maaltijden, spijzen of dranken voor gebruik ter plaatse, als bedrijf plaats heeft.

Definities

Onder werknemer wordt verstaan: de natuurlijke persoon die op basis van een arbeidsovereenkomst in dienst is van de werkgever, met uitzondering van die werknemers die zijn ingedeeld boven functieschaal negen in de bijgevoegde tabel en de stagiair.

Onder stagiair wordt verstaan: de natuurlijke persoon die op grond van een leerplan van een Regionaal Opleidingscentrum (ROC) of een Agrarisch Opleidingscentrum (AOC) een opleiding volgt in de beroepsopleidende leerweg (BOL) vallend onder de Wet Educatie en Beroepsonderwijs (Staatsblad 31 oktober 1995 nr. 501) en bij een erkend leerbedrijf onder begeleiding werkzaam is, teneinde de voor de opleiding noodzakelijke beroepspraktijkvorming op te doen.

Onder werkgever wordt verstaan: de natuurlijke persoon of de rechtspersoon, dan wel de maatschap, de vennootschap gevormd door twee of meer natuurlijke en/of rechtspersonen gezamenlijk, die een bedrijf exploiteert waarvan de activiteiten bestaan uit het verrichten van werkzaamheden in de verblijfsrecreatie en daartoe werknemers in de zin van deze verplichtstelling in dienst heeft.

Zweminrichting of zwemschool

Werkings sfeer

Een bedrijf wordt geacht in hoofdzaak activiteiten in de zweminrichting of zwemschool te verrichten, indien de zelfstandig identificeerbare omzet uit het zwembad meer dan 50% van de totale omzet van de zweminrichting of zwemschool uitmaakt.

Indien de zelfstandig identificeerbare omzet uit het zwembad 50% of minder van de totale omzet van de zweminrichting of zwemschool uitmaakt is de verplichtstelling alleen van toepassing op de werknemers die voor meer dan 50% van hun normale arbeidstijd activiteiten verrichten die zijn toe te rekenen aan de zelfstandig identificeerbare omzet van het zwembad. Dit, tenzij de betreffende werkgever en diens werknemers al onder de verplichtstelling van een ander bedrijfstakpensioenfonds vallen.

Definities

Onder zweminrichting wordt verstaan: de privaatrechtelijke zwem- en/of badgelegenheid, waarbij er sprake is van zelfstandig identificeerbare omzet uit een zwembad en waarvoor gebruik wordt gemaakt van een zwembad, voor zover het zwembad in de onderneming groter is dan 125m², al dan niet in combinatie aangeboden met diverse voorzieningen te weten horeca, sport- en spelaccommodatie en overige recreatieve voorzieningen. Zelfstandig identificeerbare omzet kan blijken uit een separaat tarief specifiek voor de zwembadactiviteiten.

Onder zwemschool wordt verstaan: een bedrijf dat zwemonderwijs en/of zwemactiviteiten aanbiedt in een zweminrichting.

Onder werknemer wordt verstaan: de natuurlijke persoon die op basis van een arbeidsovereenkomst in dienst is van de werkgever, met uitzondering van die werknemers die zijn ingedeeld boven functieschaal negen in de bijgevoegde tabel en de stagiair.

Onder stagiair wordt verstaan: de natuurlijke persoon die op grond van een leerplan van een Regionaal Opleidingscentrum (ROC) of een Agrarisch Opleidingscentrum (AOC) een opleiding volgt in de beroepsopleidende leerweg (BOL) vallend onder de Wet Educatie en Beroepsonderwijs (Staatsblad 31 oktober 1995 nr. 501) en bij een erkend leerbedrijf onder begeleiding werkzaam is, teneinde de voor de opleiding noodzakelijke beroepspraktijkvorming op te doen.

Onder werkgever wordt verstaan: de natuurlijke persoon of de rechtspersoon, dan wel de maatschap, de vennootschap gevormd door twee of meer natuurlijke en/of rechtspersonen gezamenlijk, die een bedrijf exploiteert waarvan de activiteiten bestaan uit het verrichten van werkzaamheden in de zweminrichting en daartoe werknemers in de zin van deze verplichtstelling in dienst heeft.

7.1 FUNCTIEMATRIX RECREATIE MET DOELEN

Functionive au	Management	Ondersteuning	Administratie	Techniek & Groen
2				Uitvoeren van zeer eenvoudige, routinematige (onderhouds)werkzaamheden aan terreinen en/of gebouwen
3				Uitvoeren van eenvoudig onderhoud aan terreinen en/of gebouwen.
4			Uitvoeren van eenvoudige (financieel-) administratieve taken.	Uitvoeren van onderhoud aan terreinen en/of gebouwen.
5		Verlenen van vooral administratieve ondersteuning aan stafdiensten.	Uitvoeren van verschillende soms samenhangende (financieel-) administratieve taken.	Uitvoeren van onderhoudswerkzaamheden aan terreinen en/of gebouwen en het verrichten van eenvoudige reparaties en storingsopheffingen.
6		Verlenen van administratieve en inhoudelijke ondersteuning aan stafdiensten.	Uitvoeren van een verscheidenheid aan samenhangende (financieel-) administratieve taken.	Uitvoeren van alle onderhoudswerkzaamheden aan terreinen en/of gebouwen, het verrichten van reparaties en (voor technische functies) het oplossen van storingen.
7		(Mede) uitvoering geven aan het vastgestelde beleid t.a.v. betreffende stafdienst.	Uitvoeren van het financieel-administratief beleid van (een deel van) de organisatie, alsmede ondersteunen van de beleidsbepaling.	Uitvoeren van en zorgdragen voor correcte realisatie van werkzaamheden t.a.v. onderhoud van terreinen, gebouwen, installaties en inventaris.
8	Assisteren bij beheren van en leiding geven aan de dagelijkse gang van zaken van de organisatie c.q. een deel van de organisatie.	Uitvoeren van het vastgestelde beleid t.a.v. betreffende stafdienst.	Uitvoeren van het financieel-administratief beleid van de organisatie, alsmede adviseren en ondersteunen van de beleidsbepaling.	Leiding en uitvoering geven aan alle activiteiten m.b.t. onderhoud van terreinen, gebouwen, installaties en inventaris.
9	Beheren van en leidinggeven aan de	(Mede) opstellen, adviseren,	Leiding en uitvoering geven aan alle	Leiding en uitvoering geven aan alle

	dagelijkse gang van zaken van de organisatie c.q. een deel van de organisatie, ter realisering van de gestelde (afdelings)doelen.	implementeren en bewaken van de doelstellingen van betreffende stafdienst.	activiteiten m.b.t. het financieel-administratief beleid van de organisatie en het (mede) initiëren van het beleid.	activiteiten m.b.t. onderhoud van terreinen, gebouwen, installaties en inventaris en het (mede) initiëren van het beleid.
--	---	--	---	---

Ontvangst & Veiligheid	Voedsel bereiden & Bedienen	Winkelverkoop	Recreatie & Vermaak	Schoonmaak & Logistiek
Uitvoeren van eenvoudige ondersteunende werkzaamheden t.a.v. ontvangst en verblijf van gasten/bezoekers	Uitvoeren van eenvoudige, ondersteunende werkzaamheden in keuken en/of restaurant.	Uitvoeren van eenvoudige ondersteunende werkzaamheden bij de winkelverkoop.	Uitvoeren van ondersteunende werkzaamheden bij activiteiten op het terrein van Recreatie & Vermaak.	Uitvoeren van sterk routinematige schoonmaakwerkzaamheden en/of het eventueel verlenen van aanvullende logistieke diensten.
Uitvoeren van ondersteunende, service verlenende werkzaamheden bij ontvangst en verblijf van gasten/bezoekers.	Uitvoeren van bediening en ondersteunende werkzaamheden in keuken, restaurant en/of bar dan wel het bereiden en verkopen van snacks.	Het helpen van klanten en uitvoeren van ondersteunende werkzaamheden bij de winkelverkoop.	Uitvoeren van eenvoudige operationele werkzaamheden bij activiteiten op het terrein van Recreatie & Vermaak.	Uitvoeren van deels routinematige schoonmaakwerkzaamheden en/of het eventueel verlenen van aanvullende logistieke diensten.
Uitvoeren van deels nog ondersteunende, service verlenende werkzaamheden bij ontvangst en verblijf van gasten/bezoekers.	Opnemen en uitvoeren van bestellingen van gasten dan wel het bereiden van gerechten.	Uitvoeren van voorkomende werkzaamheden bij de winkelverkoop.	Uitvoeren van operationele werkzaamheden bij activiteiten op het terrein van Recreatie & Vermaak.	Uitvoeren van schoonmaakwerkzaamheden van verschillende aard en/of het verlenen van aanvullende logistieke diensten en controleren van werkzaamheden.
Uitvoeren van werkzaamheden bij ontvangst en verblijf van gasten/bezoekers.	Opnemen en uitvoeren van bestellingen van gasten dan wel het bereiden van gerechten en aanverwante werkzaamheden.	Uitvoeren van voorkomende werkzaamheden bij de winkelverkoop, ook van vakartikelen.	Uitvoeren en afstemmen van activiteiten op het terrein van Recreatie & Vermaak.	Uitvoeren van schoonmaakwerkzaamheden van verschillende aard en/of het verlenen van aanvullende logistieke diensten en controleren van en leidinggeven aan de te verrichten werkzaamheden.
Uitvoeren van alle receptietaken en het verrichten van bijkomende werkzaamheden dan wel controleren en bewaken van terreinen, gebouwen, in- en uitgaand verkeer en het voorkomen van schade aan personen en eigendommen.	Leiding en uitvoering geven aan activiteiten (in klein tot middelgroot restaurant) ter bediening van gasten dan wel ter bereiding van gerechten en menu's met aanverwante werkzaamheden.	Uitvoeren van alle voorkomende werkzaamheden bij de winkelverkoop, ook van vakartikelen.	Uitvoeren, afstemmen en eventueel initiëren van activiteiten op het terrein van Recreatie & Vermaak.	Leiding en uitvoering geven aan schoonmaak- en aanvullende logistieke werkzaamheden.

<p>Uitvoeren van alle receptietaken met bijbehorende werkzaamheden dan wel controleren en bewaken van terreinen, gebouwen, in- en uitgaand verkeer en het voorkomen van schade aan personen en eigendommen, alsmede eventueel leidinggeven aan betreffende werkzaamheden.</p>	<p>Leiding en uitvoering geven aan activiteiten (in een middelgroot tot groot restaurant) ter bediening van gasten dan wel ter bereiding van gerechten en menu's met aanverwante werkzaamheden.</p>	<p>Uitvoeren van alle voorkomende werkzaamheden bij de winkelverkoop inclusief vakartikelen alsmede leiding geven aan (een deel van) betreffende werkzaamheden.</p>	<p>Uitvoeren, initiëren en coördineren van activiteiten op het terrein van Recreatie & Vermaak.</p>	<p>Leiding en uitvoering geven aan schoonmaak- en aanvullende logistieke werkzaamheden alsmede bewaken van kwaliteit en budget.</p>
<p>Leiding en uitvoering geven aan alle activiteiten m.b.t. receptie- en beveiligingstaken.</p>	<p>Leiding en uitvoering geven aan alle activiteiten (in een groot restaurant) ter realisering van bediening van gasten dan wel ter (voor)bereiding van gerechten en menu's met aanverwante werkzaamheden.</p>	<p>Leiding en uitvoering geven aan alle activiteiten binnen een winkel.</p>		
<p>Leiding en uitvoering geven aan alle activiteiten m.b.t. receptie- en beveiligingstaken en het (mede) initiëren van het beleid.</p>	<p>Leiding en uitvoering geven aan alle activiteiten ter realisering van gestelde doelen t.a.v. omzet en resultaat en het (mede) initiëren van het beleid.</p>	<p>Leiding en uitvoering geven aan alle activiteiten ter realisering van gestelde doelen t.a.v. omzet en resultaat en het (mede) initiëren van het beleid.</p>	<p>Leiding en uitvoering geven aan alle activiteiten op het terrein van Recreatie & Vermaak en mede initiëren van het beleid.</p>	

Statutaire werkingsfeer

Aangesloten werkgever

1. Aangesloten is:
 - a. de werkgever bij wie een of meer werknemers in dienst zijn, die vallen onder de verplichtstelling krachtens de wet;
 - b. de werkgever die binnen de statutaire werkingsfeer van het fonds valt, met wie het fonds een uitvoeringsovereenkomst heeft gesloten;
 - c. de werkgever die niet onder de statutaire werkingsfeer van het fonds valt, met wie het fonds een uitvoeringsovereenkomst heeft gesloten.

2. Het fonds kan een uitvoeringsovereenkomst sluiten met een werkgever die niet onder de statutaire werkingsfeer van het fonds valt, maar die zich op vrijwillige basis bij het fonds wil aansluiten, indien:
 - a. de loonontwikkeling bij deze werkgever ten minste gelijk is aan die volgens de Collectieve Arbeidsovereenkomst (CAO) Recreatie en de werkgever premie afdraagt aan de Stichting Sociaal Fonds Recreatie;
 - b. de werkgever de Collectieve Arbeidsovereenkomst (CAO) Dagrecreatie voor zijn werknemers volgt;
 - c. er sprake is van een groepsverhouding tussen de werkgever die zich vrijwillig wil aansluiten en een andere werkgever die onder de werkingsfeer van het fonds valt; of
 - d. dit aansluitend gebeurt aan een periode waarin de werkgever wel onder de werkingsfeer van het fonds viel.

Bijlage 7 Samenvatting onderbouwing prudent person regel

Regelgeving	
Artikel 135 Pensioenwet	<ul style="list-style-type: none"> • Het pensioenfonds heeft, naast een stabiele premie en opbouw, als doelstellingen een nominaal pensioen uit te keren en koopkracht te behouden. In de ALM-studie is als uitgangspunt genomen dat om deze doelstellingen te bereiken het pensioenfonds risico moet nemen, maar het risico moet gematigd zijn om de kans op en omvang van het korten van pensioenaanspraken van deelnemers laag te houden. De verplichtingen vormen op deze manier het uitgangspunt voor het strategisch beleggingsbeleid; • Het niet beleggen in de bijdragende ondernemingen is niet van toepassing voor het pensioenfonds; • Conform de ABTN en de Richtlijnen voor de Jaarverslaglegging vindt de waardering van de beleggingen op marktwaarde plaats conform Level 1 (prijzen in actieve markten voor gelijke instrumenten) en Level 2 (prijzen in actieve markten voor soortgelijke activa of verplichtingen of waarderingstechnieken waarbij inputfactoren zijn gebaseerd op observeerbare marktdata) waarderingen; • In het jaarverslag (paragraaf 2.2.4) wordt gerapporteerd hoe het pensioenfonds uitvoering geeft aan het maatschappelijk verantwoord beleggen.
Artikel 13 en 13a besluit FTK	<ul style="list-style-type: none"> • Het pensioenfonds belegt het grootste deel van de portefeuille (ca. 80%) in (zeer) liquide beleggingsproducten. Bovendien is de ontvangen premie substantieel hoger dan de uitkeringen en kosten. De ontvangsten zijn dus groter dan de uitgaven. De grootste liquiditeitsbehoefte komt voort uit de onderpandverplichtingen op de renteswaps en de valutatermijncontracten. Met deze liquiditeitsbehoefte wordt rekening gehouden met de maandelijkse premiebelegging. Daarnaast biedt het geldmarktfonds momenteel voldoende liquiditeit; • Alle beleggingen vinden plaats op gereguleerde markten; • Het pensioenfonds heeft het beleggingsbeleid ('beleggingscyclus') gedetailleerd beschreven en vastgelegd in het strategische beleggingsplan, het jaarplan beleggingen en de ABTN. Voor diverse categorieën zijn investment cases en kaderstelling opgesteld. Voor bestaande categorieën is dit nog niet altijd het geval, maar is een planning hiervoor opgesteld. Daarnaast zijn restricties vastgelegd in de vermogensbeheercontracten en de prospectussen van de beleggingsfondsen; • De portefeuille is gespreid over beleggingscategorieën, regio's, landen en sectoren. De monitoring van o.a. restricties t.a.v. concentratie-, kredietrisico's en securities lending vindt plaats via verschillende (risico-) rapportages. • Het pensioenfonds heeft in haar ABTN en in het strategisch beleggingsplan vastgelegd dat derivaten slechts gebruikt mogen worden om de risicograad van de beleggingen te verlagen en de portefeuille op een meer efficiënte wijze te beheren. Het pensioenfonds heeft een jong deelnemersbestand. Om de gewenste afdekking van het renterisico te bereiken is de inzet van derivaten nodig. Daarnaast wordt gebruik gemaakt van derivaten voor het afdekken van valutarisico.
Beheerste en integere bedrijfsvoering (artikel 143 Pensioenwet)	<ul style="list-style-type: none"> • Het pensioenfonds beschikt ten aanzien van de beleggingscyclus over een duidelijke, volledige en transparante organisatiestructuur (inclusief onafhankelijk risicobeheer);

	<ul style="list-style-type: none"> Het bestuur belegt alleen in beleggingsobjecten / fondsen die zij begrijpt en doorziet, waarvan de risico's adequaat beheersbaar zijn en die passen bij de risicohouding en verplichtingen van het pensioenfonds.
Regels uitbesteding (artikel 34 Pensioenwet)	<ul style="list-style-type: none"> Het pensioenfonds beschikt over een uitbestedingsbeleid dat mede richtlijnen ten aanzien van de selectie en evaluatie van vermogensbeheerders bevat; Het pensioenfonds borgt dat de mandaten en richtlijnen van de vermogensbeheerders aansluiten op het strategische beleggingsplan en het beleggingsbeleid, onder meer door het vooraf en tussentijds beoordelen van contracten, mandaten en richtlijnen.
Verbod op langlopende leningen en garantstelling (artikel 136 Pensioenwet)	<ul style="list-style-type: none"> Het pensioenfonds heeft dergelijke leningen niet in de beleggingsportefeuille.

